

Tisdagen den 23 februari

Kl. 13.00–15.53
18.00–22.55

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte

*Återrapportering
från Europeiska
rådets möte*

Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vid Europeiska rådets möte i slutet av förra veckan stod frågan om Storbritanniens förhållande till EU i fokus. Även frågor om migration, Syrien och Libyen samt den europeiska terminen stod på dagordningen.

När det gäller den brittiska frågan kunde medlemsstaterna efter långa och svåra förhandlingar till slut nå en bra överenskommelse. Min förhoppning är att överenskommelsen ska bidra till att Storbritannien stannar kvar i Europeiska unionen. Det vi har kommit överens om visar att medlemsländerna ansträngt sig till det yttersta för att hålla samman i en tid då vi står inför några av våra största utmaningar någonsin.

Förhandlingarna fokuserade framför allt på frågorna om välfärd och fri rörlighet, ekonomisk styrning och suveränitet. Låt mig börja med den svåraste frågan, den om social välfärd och fri rörlighet, och särskilt om förslaget att inrätta en så kallad social nödbroms för utbetalningar av vissa sociala förmåner, så kallade in-work benefits.

Knäckfrågan gällde hur många år ett medlemsland ska kunna begränsa utbetalningen av sådana förmåner till medborgare från andra EU-länder. Många medlemsländer, inklusive Sverige, ville begränsa det här undantaget så mycket som möjligt. Överenskommelsen blev till slut en gräns på sju år utan möjlighet till förlängning.

En annan omstridd fråga rörde utbetalning av barnbidrag till barn bosatta i annat EU-land och hur det skulle anpassas eller indexeras till den faktiska kostnadsnivån i det land där barnet bor. Storbritannien vill att en sådan indexering skulle gälla för alla utbetalningar till andra länder. Många medlemsstater invände mot det här och menade att indexeringen åtminstone inte skulle kunna tillämpas retroaktivt, alltså på personer som redan bor och arbetar i en annan medlemsstat.

Kompromissen innebär att indexering fram till år 2020 bara ska kunna tillämpas på nyanlända, och därefter ska all så kallad export av barnbidrag kunna indexeras.

I avsnittet om ekonomisk styrning fastställs grundläggande principer om öppenhet och likabehandling mellan de länder som har euron som valuta och dem som inte har det. Vad gäller den ekonomiska nödbromsen enades vi till slut om att det ska räcka med en medlemsstat för att aktivera den. Jag argumenterade för detta och är därför nöjd med det utfallet.

Vad gäller skrivningen om icke-euroländernas skyldighet att göra framsteg för att uppfylla så kallade konvergenskriterier framförde jag att Sverige inte tolkar detta som en skyldighet att börja arbeta mot att bli medlem av euroområdet utan att resultatet av den svenska folkomröstningen om euron måste respekteras. Ingen av kollegorna invände mot detta.

I suveränitetsavsnittet fick Storbritannien gehör för sitt krav att i kommande fördragsförändringar tydliggöra att skrivningen om ett allt närmare samarbete, eller en ever closer union, inte omfattar dem.

Jag är särskilt nöjd med de förbättringar av texten som har gjorts i avsnittet om konkurrenskraft där det nu tydligt framgår att regelförenklingar inte ska kunna ske på bekostnad av konsumenter, arbetstagare, hälsa och vår gemensamma miljö. Det här är något som Sverige har drivit aktivt under förhandlingarna och som gett resultat i det här avtalet.

Med detta sagt, fru talman, är jag nöjd med att vi till slut lyckades nå fram till en bra överenskommelse som jag hoppas kan bidra till att Storbritannien blir kvar i Europeiska unionen.

Låt mig nu gå över till toppmötets andra större fråga – migration. Diskussionen fördes utifrån en lägesrapport om genomförandet av fattade beslut. Jag var tydlig med att genomförandet av de åtgärder som EU beslutar om på migrationsområdet måste bli bättre och att ansvaret hos medlemsländerna måste öka. Det går, som vi har kunnat konstatera så många gånger förut, alldeles för långsamt. Men jag kommer att oförtrutet arbeta vidare på detta, därför att vi inte har något annat val än att jobba för en EU-gemensam lösning.

Jag framförde dock att jag vill se en konkret handlingsplan där nästa steg tydligt framgår, liksom vem som ska göra vad och tidsramarna för detta. Det här fick jag gehör för från de andra ledarna.

I ett läge när den fria rörligheten står på spel och Schengensamarbetet är hotat måste vi stärka kontrollen av EU:s yttre gräns. På kort sikt gäller det framför allt Grekland. Men vi måste också arbeta målmedvetet för att etablera en ny gränsregim i enlighet med kommissionens gränspaket och där medlemsländerna självfallet har en tydlig roll i beslutsprocessen.

Omfördelning av asylsökande måste komma igång och resurser avsätas för så kallade hotspots och att de ska fungera effektivt. Det är också centralt att återvändandet kommer igång och att flyktingar som inte är i behov av internationellt skydd återsänds.

Samarbetet mellan EU och Turkiet diskuterades också, inte minst mot bakgrund av det fruktansvärda terrorattentat som dagen före toppmötet hade genomförts i Ankara och som krävde 28 människors liv. Med anledning av det attentatet gjordes ett uttalande där stats- och regeringscheferna fördömde attentatet och uttryckte medkänsla och solidaritet med de anhöriga till offren och hela det turkiska folket.

Turkiet har en nyckelroll i arbetet med att bekämpa människosmuggling, men samtidigt står det klart att strömmen av migranter från Turkiet till Grekland fortsatt är mycket stor. Vi måste därför öka kraven på att Turkiet genomför sin del av den handlingsplan som överenskommits, och vi kom överens om att hålla ett toppmöte med Turkiet i mars före nästa ordinarie möte i Europeiska rådet.

Jag vill också särskilt lyfta fram att vi den här gången i slutsatserna om migration har slagit fast att asylsökande inte har rätt att välja vilket EU-land de ska söka asyl i. Det är en mycket viktig princip som är avgörande för att vi ska kunna få en rättvis fördelning av asylsökande i EU. Det ligger också i linje med vad regeringen driver som ett viktigt ingångsvärde för ett nytt asylsystem.

Nästa dagordningspunkt var utrikes relationer, och på det området antog Europeiska rådet korta och bra slutsatser om Syrien respektive Libyen. Vad gäller Syrien uppmanas nu de stridande parterna att lägga ned sina vapen, och al-Asadregimens och dess allierades ansvar och agerande lyfts fram.

I texten om Libyen framhålls vikten av att EU agerar samordnat med FN för att främja den ekonomiska utvecklingen i landet och bekämpa terrorism, men också betydelsen av regional säkerhet för stabiliseringen av landet nämns.

Slutligen ställde sig Europeiska rådet bakom en samlad rekommendation till euroområdet inom den europeiska terminen för 2016.

Detta, fru talman, var återrapporteringen från mötet.

Anf. 2 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Jag vill först tacka statsministern för det framgångsrika arbete som Europeiska rådet genomförde den 18–19 februari 2016.

Det kan aldrig nog understrykas den betydelse som Storbritannien har för vårt land. Landet är inte bara en god samarbetspartner i många frågor, till exempel i frågor som gäller budget, frihandel, konkurrenskraft och ekonomisk styrning, utan det är framför allt en viktig vapendragare mot de ibland mer högljudda kraven på federalism som från tid till annan hörs alltmer aggressivt från vissa länder i diskussionerna.

Det är också glädjande att höra att Sverige fick gehör för flera av de frågor som har varit en svensk linje, till exempel att det enbart krävs en medlemsstat för att få aktivera den ekonomiska nödbromsen och att regeländringar som sker inom avsnittet konkurrenskraft inte ska ske på bekostnad av konsumenter och arbetstagare, hälsa och vår gemensamma miljö.

En fråga som var uppe vid vårt samråd i EU-nämnden i veckan som gick var frågan om euron. Det var en hård skrivning i underlaget till förslag till slutsatser. Hur gick det med eurofrågan? Fick Sverige ett undantag för euron i den meningen att Sverige inte behöver gå med i eurosamarbetet förrän vi själva har bestämt oss för det?

Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag delar helt uppfattningen att det är viktigt att Storbritannien blir kvar i unionen, av flera skäl. Det var även en framgång att det slås fast i beslutspapperet att eventuella förenklingar av regler för att stärka konkurrenskraften inte ska ske på bekostnad av arbetstagare, miljö eller konsumenter.

I eurofrågan är texten i slutsatserna i enlighet med fördragstexten. Det var därför koncentrationen låg på att klargöra hur vi tolkar den. Ingen av kollegorna hade någon invändning mot det jag föredrog i min inledning, nämligen att respekten för resultatet i den svenska folkomröstningen måste gälla. Jag vill än en gång betona, som jag nämnde vid sammanträdet med

EU-nämnden, att det inte finns någon praktisk möjlighet för någon att tvinga på Sverige en valuta vi inte vill ha.

Anf. 4 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Den andra frågan som berördes rörde migrationen. Den diskuterades också livligt under vårt samråd i EU-nämnden. Där blev statsministern uppmanad att slå näven i bordet. Det är frestande att fråga om statsministern gjorde det och i så fall hur hårt, men jag ska vara lite mer seriös.

Frågan om migration var uppe till diskussion för 21:a gången, om vår kollega Ulrika Karlsson har räknat rätt – och det utgår jag från att hon har. Det är alltså en fråga som är väl diskuterad.

En framgångsväg som kunde nås var att man ska söka asyl i första ankomstland, vilket är helt enligt Dublinreglerna. Tog statsministern upp frågan om det stora migrationstrycket mot Sverige? Uppnåddes i och med det några resultat?

Anf. 5 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Migrationsfrågan tog sin rundliga tid. Klockan var omkring 4 på fredag morgon innan vi var klara – möjligtvis något tidigare. Frågan är svår och komplex.

Slå näven i bordet kan man väl göra ibland. Det beror på tillfället, och det tillfället tänker jag välja. Det är inte alltid det som är framgångssagan.

Vi hade en framgång i att vi fick med att en asylsökande inte fritt ska få välja vilket land hen vill söka asyl i. Det är en viktig pelare för att komma fram till en ordning där vi fördelar de asylsökande på ett mycket bättre sätt. Alla känner till migrationstrycket mot Sverige sedan tidigare. Frågan är under behandling i kommissionens förslag för hur Sverige ska hanteras i det perspektivet.

Anf. 6 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Fru talman! Jag vill börja i den änden med att säga att det var en framgång att man nådde en överenskommelse om Storbritanniens krav på detta möte. Det hade varit ett stort misslyckande om man inte hade kommit överens.

Nu kan David Cameron gå in i folkomröstningskampanjen med starka argument. Det är viktigt att Storbritannien förblir medlem i unionen. Det skulle drabba Europa, Sverige, svenska företag och svenska medborgare otroligt negativt om Storbritannien skulle lämna unionen. Sverige skulle mista den främsta partner vi har för att driva på unionen, för reformagenda, för konkurrensutsättning, för regelförenklingar, för en integrerad inre marknad och så vidare. Vi moderater vill se ett Europa där Storbritannien fortsätter att vara vår främsta partner i unionen.

Den andra frågan som var uppe på bordet gällde migrationen. Mycket riktigt har migrationsfrågan diskuterats vid fler än 20 ministermöten. Migrationskrisen är inte över. Jag har uppmanat statsministern att ta krisen på största allvar. Jag uppmanade också statsministern att slå näven i bordet därför att implementeringen inte fungerar.

På dessa 20 möten har man beslutat att 160 000 asylsökande som för närvarande befinner sig i Grekland och Italien ska omfördelas inom unionen under en tid av två år. Hittills har bara 497 omfördelats. När denna tvåårsdeadline är över kommer bara 2 000 att ha omfördelats. Det går alldeles för sakta, sa statsministern. Jag säger att det går inte ens sakta, utan det går inte alls.

Vad konkret drev statsministern för att omfördelningen inom unionen ska ta fart och för att den ska börja fungera?

Anf. 7 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Det är helt riktigt att Storbritannien ska ha sin folkomröstning. Det är bara att hoppas att den går vägen i den meningen att Storbritannien blir kvar i unionen.

I migrationsfrågan behövs ingen uppmaning. Jag tackar för den ändå. Jag har drivit frågan mycket målmedvetet sedan jag tillträdde. Jag söker ett samarbete med länder som tänker lika som vi och som är i samma situation som vi. Jag har haft många samtal och fruktbara diskussioner med Angela Merkel i Tyskland och Werner Faymann i Österrike och så vidare, och vi har byggt upp ett samarbete.

Återigen blir jag uppmanad att slå näven i bordet. Det kan man göra vid något tillfälle, men det är inte så att de andra länderna plötsligt tycker att omfördelning är bra bara för att man slår näven i bordet. Jag tror att det vill till något annat, nämligen att fortsätta det enträgna arbetet.

Jag sa att kommissionen och rådets ordförande måste presentera en handlingsplan. Hur ska den i detta läge fungera? Vad är nästa steg? Vem är ansvarig? Vilka ansvarar för vad som ska ske? Vilka tidsramar ser vi framför oss för att hotspots, gränser, återvändande och omfördelning ska fungera? Hur visar vi att vi tar oss framåt i varje del? Det är den konkretisering som är rimlig att kräva. Den borde naturligtvis ha kommit tidigare. Vi har givits beskedet att den ska komma. Nu vill jag se den före nästa möte i början av mars.

Anf. 8 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Fru talman! I medierna har det framställts att statsministern har ansett att en av de största framgångarna för toppmötet var att man beslutade om att asylsökande inte själva ska få välja land. Det är ett 26 år gammalt beslut. För 26 år sedan kom medlemsstaterna inom unionen överens om att genomföra beslutet. Hur kan statsministern se det som en framgång att man på toppmötet upprepar ett 26 år gammalt beslut?

Jag vill gå vidare till Natofrågan. Nu har man på toppmötet beslutat att Nato har en uppgift att bekämpa flyktingsmugglingen. Detta har utrikesminister Margot Wallström sagt är fel. Det är oklart var statsministern står i den frågan. Vad drev statsministern i Natofrågan? Anser statsministern att det är viktigt att Nato bistår unionen för att bekämpa flyktingsmugglingen?

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! I frågan om att inte få välja land är uttalandet ett förtydligande av att det är en av pelarna i inriktningen för framtida asylsystem, oavsett tidigare beslut. Det är ett steg framåt.

Vad gäller Nato är det en önskan från flera länder att Nato ska kunna vara med i övervakningen, i monitoring och i surveillance. Det finns också en tydlig gränsdragning för vad Natos uppdrag *inte* innebär. Det innebär inte att man ska stoppa båtar eller på annat sätt agera aktivt. Man är naturligtvis skyldig att plocka upp människor som har ramlat i vattnet. Den skyldigheten har man.

Jag har haft ett samtal med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg och tycker att i det fall vi kan få hjälp, i det här fallet hjälp med övervakning av de här gränstrakterna, är det bra. Det är en fördel för oss – med den tydliga avgränsning som Nato och dess generalsekreterare själva gör.

Anf. 10 PAVEL GAMOV (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsministern för återrapporteringen från Europeiska rådet.

Sverigedemokraterna är ett parti som i och med sitt motstånd mot EU måste nagelfara de dokument och yttranden som kommer från Bryssel. Detta leder ofta till att Sverigedemokraterna som enda parti är öppet kritiskt till de förslag som basuneras ut från Bryssel.

Till skillnad från EU-etablissemangen i Bryssel och dess anhängare här i Sverige anser Sverigedemokraterna att demokrati ska byggas underifrån. Att genomföra förändringar där politiken alltmer flyttas bort från medborgarna i medlemsländerna till unionsnivå står i strid med detta. Demokrati betyder folkstyre, och det ska vara upp till varje folk hur dess land och framtid ska se ut. När Bryssel talar om demokrati betyder det allt som oftast den exakta motsatsen.

Av dessa anledningar, fru talman, välkomnar vi sverigedemokrater den brittiska folkomröstningen och ser väldigt positivt på att britten får svara på frågan om de vill fortsätta bli styrda av Bryssel eller om de ska ta tillbaka makten till Westminster. Vi ser även fram emot den stundande folkomröstningen i Nederländerna om associeringsavtalet med Ukraina.

I Storbritannien är detta inte en partipolitisk fråga utan snarare en fråga som berör hela samhället. Alla som någonsin har satt sig in i hur EU fungerar ser också att det helt enkelt inte gör det. Det fungerar inte i många avseenden. Egenintressen och inkompetens genomsyrar detta monsterbygge till den grad att det blir löjligt. Ett flertal prominenta brittiska politiker, oavsett parti, har nu sett bortom egen vinning. De säger därför tydligt nej till Camerons urvattnade kompromissförslag.

Oavsett vad utfallet av folkomröstningen i Storbritannien blir är det nu läge för Sverige att omförhandla avtalet med de övriga unionsmedlemmarna. Med anledning av det, fru talman, är min fråga till statsministern följande: Hur ser statsministern på att även det svenska folket ska få säga sitt i en folkomröstning om EU-medlemskapet lik den som britten nu kommer att få?

Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Som den minnesgode kanske kommer ihåg har Sverige haft en folkomröstning i frågan, och den hade ett utfall.

Jag vill påstå att det Sverigedemokraterna gör är ren och skär populism. De pratar om EU-etablissemangen och inkompetens och vad det nu kan vara. Ja, EU har också sina fel och brister, som alla andra organisationer. Men att isolera Sverige så som Sverigedemokraterna vill göra vore väldigt

olyckligt för vårt land. Att tro att Sverige i en global ekonomi eller i den här europeiska kontexten flyter omkring som en egen liten båt, en egen liten ö, och inte har något som helst beroende av andra länder är bara floskler. Det har ingenting med verkligheten att göra.

Vi finns i ett sammanhang där det är viktigt att vi i vårt land gör rätt och styr rätt, ser till att människor kommer i arbete, att barnen får skola och utbildning och att välfärden fungerar – allt det som människor i Sverige vill ha. Men vi måste också se oss i ett sammanhang tillsammans med andra människor, tillsammans med andra länder. Vi exporterar en stor del av vår export till just EU-området – en stor del. Att tro att det skulle fungera precis som förr om Sverige inte var medlem är faktiskt en lögn.

Sverigedemokraterna får fortsätta sprida sitt populistiska prat. Vi ska hålla oss till verkligheten, där det gäller att se till att EU gör den nytta EU är bäst på: att skapa mervärde.

Ingen ska tro att våra länder var för sig kan stå upp mot Kina, Indien, Indonesien, Filippinerna eller andra stora spelare. För det krävs ett samarbete i Europeiska unionen, och det tänker jag fortsätta stå upp för.

Anf. 12 PAVEL GAMOV (SD):

Fru talman! Ja, det är förvisso intressant, det här med Kina och Indien.

Men frågan är följande: Är länder som Liechtenstein, Norge och Schweiz isolerade? Svaret är självklart nej.

Det som svenska folket med väldigt knapp marginal sa ja till i en folkomröstning 1994 var någonting helt annat än det vi ser i dag, statsministern. Det är någonting helt annat, det monsterbygge som har vuxit fram och som kostar de svenska skattebetalarna tiotals miljarder varje år. Det är någonting som väldigt många som röstade ja 1994 säger nej till 2016.

Det är dags för regeringen och den svenska riksdagen att vända sig till svenska folket i en folkomröstning, precis som Storbritannien nu gör, och fråga svenska folket vad det anser om den utveckling som vi har sett: att alltmer makt flyttas från det här parlamentet, den svenska riksdagen, till ett litet antal – eller, förlåt, ett ganska stort antal – byråkrater i Bryssel som inte är folkvalda.

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag vill först påminna Pavel Gamov om att vi precis har förstärkt subsidiaritetsprincipen. Vi har alltså förstärkt de nationella parlamentens roll i denna process.

Nej, det är klart att man inte blir helt isolerad. Men man får finna sig i rätt mycket som andra beslutar om, exempelvis handelsregler och hur de ska fungera.

Vi exporterar alltså en stor del till Europeiska unionen, och så kommer det att vara under överskådlig framtid. Jag ber Pavel Gamov att räkna på hur mycket det betyder i svenska inkomster, i inkomster hit till oss. Då har det betydelse att vi har ett gott samarbete med vår omvärld.

Att vi lever isolerat i en egen bubbla där vi knappt behöver ha med omvärlden att göra och kan sköta oss själva, det är en chimär. Det är och förblir en chimär. Vi ska göra rätt här hemma. Det är viktigt vilken politik som förs här hemma. Men det är också viktigt att vi finns i ett sammanhang och förstår vår roll i en global ekonomi.

Anf. 14 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! Jag skulle faktiskt vilja gratulera statsministern. Jag tycker att resultatet blev bättre än väntat. Jag håller inte alls med Sverigedemokraterna i deras beskrivning.

För första gången förtydligar EU att en ständigt närmare union inte betyder att EU behöver skaffa sig nya befogenheter eller göra fler lagar inom nuvarande befogenheter. Man säger till och med att det inte heller betyder något förbud mot att föra tillbaka kompetens som EU inte längre behöver till medlemsländerna. I så måtto har ju, precis som statsministern säger, självständigheten för länderna ökat. Subsidiariteten har ökat, inte minskat, med det här beslutet.

Jag tycker att det var mycket bra att vi fick igenom ett förtydligande om att enklare och bättre lagstiftning innebär att man fullt ut respekterar skyddet av konsumenträtt, folkhälsa och miljö. Det var mycket bra.

Jag är också förvånad över att det gick så pass bra att komma fram till en överenskommelse om vilka undantagsregler Storbritannien ska ha. Jag bedömer dock att det finns en risk att nejsägarna i Storbritannien tycker att det här inte räcker. Debatten kommer kanske att svänga, och nejsidan kanske växer. Det skapas en nervositet, och då kommer krav på att Storbritannien ska komma tillbaka till EU med nya krav. Hur diskuterade man detta under toppmötet? Om nejsidan leder, kommer man då att acceptera nya krav? Hur har man tänkt där?

Det står också att man snabbt ska hejda strömmarna, minska olaglig invandring och skydda yttre gräns. Men det här kan betyda många olika saker. Betyder det att man accepterar mer laglig invandring? Betyder "hejda strömmarna" att man vidtar åtgärder så att det blir mindre krig och mer rättvis handel? Diskuterade man det? Och skydd av yttre gräns betyder inte *stängd* yttre gräns utan bara att man kontroll över den och vet vad som händer vid den. Hur gick strömningarna här? Vartåt bär det inför marsmötet om migrationsfrågan?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Ja, det finns en osäkerhet om hur folkomröstningen i Storbritannien slutar. Även om det just nu ser ut att finnas en hygglig majoritet för ett ja finns det också en stor andel osäkra, så det är högst osäkert. Nejsidan är mycket stark; det vet vi.

Nej, vi diskuterade inte huruvida vi ska ha en ny förhandling om Storbritannien lutar åt ett nej. Så kan man helt enkelt inte förhandla. Här gäller det att förhandla fram en överenskommelse, och så får vi stå för den. Det vore inte bra om Storbritannien lämnade EU, nej. Men vi kan heller inte ha en ordning där något land förhandlar fram en överenskommelse som inte går bra och då kommer tillbaka och ska förhandla igen. Då har vi en process som aldrig avstannar. Storbritannien har fått sin överenskommelse. De går till folkomröstning. De avgör själva om de ska vara kvar eller inte. För min del går det inte att hålla på så fler gånger, utan nu är det gjort. Jag hoppas att det går bra.

Vad gäller skydd av yttre gräns är det precis som Carl Schlyter säger: Vi måste ha bättre kontroll, annars fungerar inte vårt asylsystem över huvud taget.

En sak som diskuteras är också lagliga vägar. Vad vi skulle vilja åstadkomma är en ordning där människor inte behöver fly och inte behöver göra dessa riskfyllda resor över huvud taget. Om det skulle fungera bättre i närområdet kan vi med ordning och reda låta människor komma till Europa. Inte minst skulle jag vilja se ett bra samarbete med UNHCR i den frågan. Då får vi ordning och reda och säkra förflyttningar av människor. Detta diskuteras också i samarbete med Turkiet. Vi skulle vilja växla över där, och i den frågan är vi överens med till exempel Tysklands förbundskansler Angela Merkel.

Anf. 16 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! De migrationsströmmar vi nu ser är, bedömer jag, ingen tillfällig händelse. Vi har en ny värld. Halva jorden har smarta telefoner. Man har reda på sina rättigheter. Många människor är något rikare och har råd att transportera sig längre distanser.

Samma migrationsdebatter förs nu i Australien, Nya Zeeland, USA och hela Europa. Jag undrar om det finns någon beredskap för att ta ett globalt initiativ för att faktiskt, på global nivå, göra att möjligheterna för människor att bygga en bra och härlig framtid i sitt eget hemland ökar. Då behöver man titta på hur nuvarande handelspolitik gynnar eller missgynnar vissa länder och titta på krigspolitik, vapenexport och liknande. Finns det någon beredskap att ta tag i det strukturella problemet, att människor inte har det tillräckligt bra där de föds?

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! En del av migrationsströmmarna är naturliga, ja, men det som nu sker på grund av Syrienkonflikten är inte det. Det vill vi ha stopp för. Människor ska inte behöva genomlida detta. Som Ban Ki Moon uttryckte det: Detta är så nära helvetet på jorden som man kan komma. Så ska det inte behöva vara.

Men av det skälet är det som Carl Schlyter tar upp viktigt, alltså vilka fler globala initiativ som kan tas. Där är utrikespolitiken viktig. Handelspolitiken är viktig. Det handlar om säkerhet och konfliktförebyggande, och inte minst miljöfrågorna är viktiga. Ganska många människor tvingas ju fly på grund av torka och annat.

Allt detta hänger ihop. Därför är det så viktigt att Sverige finns med i debatten både i EU och globalt, inte minst i en FN-kontext. Om jag är rätt informerad kommer också den amerikanska administrationen att ta ett initiativ på det här området i höst för att vi ska hålla igång en aktiv global diskussion.

Anf. 18 ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsministern för återrapporten. Jag tänkte kommentera i huvudsak tre områden, nämligen Storbritannien, migrationen och Turkietfrågan.

Låt mig börja med Storbritannien och säga att jag vill gratulera Europeiska rådet, och det inkluderar statsministern, till den överenskommelse som har nåtts. Förhandlingar handlar om att ge och ta. De handlar också om att ha respekt för andras åsikter och tyckanden. Sist men inte minst handlar det också om viljan att komma överens, och det tycker jag att

Europeiska rådet har visat prov på i det här sammanhanget. Det är jag glad över.

Sedan kan man ha ytterligare önskemål. För min och Centerpartiets del hade vi gärna sett att de sju åren i det sociala protokollet hade blivit färre, och det vet jag att statsministern instämmer i. Men det är som sagt sådant som man får ge och ta i en diskussion.

Låt mig så gå över till migrationsavsnittet. I det pressmeddelande som delgivits oss kan jag läsa: ”Som svar på den migrationskris som EU står inför måste målet vara att snabbt hejda strömmarna, skydda våra yttre gränser, minska den olagliga invandringen och skydda Schengenområdets integritet.” Jag hittar inget i pressmeddelandet eller i de många papper som jag har fått med de fulla slutsatserna om att man alls berört frågan om fler lagliga vägar in eller värnandet av asylrätten, lika lite som jag hittar något om EU:s eget skyddsgrundsdirektiv. Jag undrar hur diskussionen gick på det här området. Var det verkligen någon diskussion om denna fråga, som jag upplever att vi i Sverige är överens om?

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! När det gäller Storbritannien ska jag hålla med om att jag gärna hade sett att perioden om sju år blev kortare, men precis som Eskil Erlandsson säger handlar det om en förhandling och om att ge och ta. Nu har vi kommit fram till ett avtal som vi alla står upp för. Men jag delar helt den uppfattningen.

Detta med migration, om att snabbt hejda strömmarna och att skydda gränser och så vidare, handlar också om att vilja att människor inte ska behöva utsätta sig för dessa farofyllda resor över huvud taget. Det är därför som vi för viktiga diskussioner om det humanitära biståndet inne i Syrien, som ännu går att genomföra, och om stödet till Libanon, Jordanien och Turkiet. Det är för att människor ska kunna få en dräglig tillvaro där och inte riskera sina liv på vägen över haven eller genom farliga resor. Det är en viktig utgångspunkt.

I den diskussion vi har med Turkiet ingår precis denna ingrediens. Det har vi tidigare slagit fast i samarbetsavtalet. Detta är en two-way street. Turkiet åtar sig att skapa mer möjligheter till arbete, bostäder och skolor samtidigt som vi i Europa skulle kunna ta emot personer under mer ordnade former. Som jag sa i mitt svar till Carl Schlyter skulle jag gärna se ett ytterligare samarbete med UNHCR i den frågan, för där har man lång erfarenhet och stor kunskap om hur detta ska gå till. Då får vi ett mycket mänskligare mottagande av asylsökande. Detta ingår kanske inte speciellt i detta, men det ingår i den strategin. Det är en del av det utbyte vi gör med Turkiet.

Anf. 20 ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Mitt önskemål inför det kommande toppmötet är, apropå den diskussion som statsministern och jag nu har, att statsministern vid det kommande mötet väcker frågan om EU:s eget skyddsgrundsdirektiv. Jag tycker att det direktivet har blivit negligerat i alla de diskussioner som vi numera har om migrationsströmmar och liknande. Vi har ett eget direktiv inom vår union, och jag tycker att det är på sin plats att vi vårdar det direktivet också.

Låt mig återkomma till Turkiet lite snabbt. Hur avser statsministern och Europeiska rådet att följa upp den överenskommelse med Turkiet som har kommit till stånd? Alla överenskommelser måste ju vårdas och följas upp, så att man ser att man uppnår de resultat man vill.

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vi får återkomma till skyddsgrundsdirektivet inför kommande möte.

Vad gäller Turkiet har vi beslutat om ett extra möte med Europeiska rådet i början av mars i akt och mening att bland annat följa upp detta med Turkiet, och där ska även Turkiets premiärminister, Davutoğlu, medverka. Där ska vi gå igenom vad som har hänt och vad som har genomförts.

Överenskommelsen med Turkiet är upplagd så att Europeiska unionen har avsatt medel för detta. I takt med att det genomförs förbättringar, exempelvis avseende bostäder, skolor och så vidare, tillförs också medel. Det är inte en ordning där det bara tillförs medel till den turkiska statskassan och sedan får vi se vad som händer, utan det hela bygger på att det faktiskt händer saker.

Nu ska vi följa upp detta. Före detta kommande möte vill jag ha en tydlig redovisning av vad som har gjorts, vad som inte har gjorts och vad som behöver göras.

Anf. 22 JENS HOLM (V):

Fru talman! Det finns fullt legitima skäl för en folkomröstning om EU. EU utvecklas alltmer till en stat där allt fler beslut flyttas ned till Bryssel. Jag tror inte att folk vill se den utvecklingen.

Men då det gäller den sociala nödbroms som Storbritannien nu har fått oroar det mig verkligen att vår statsminister och hela EU-toppmötet nu har tillmötesgått premiärminister Camerons eftergift för de främlingsfientliga krafter som finns i Storbritannien. Det är de krafter som försöker göra gällande att det är hårt arbetande polacker, portugiser eller svenskar, för den delen, som är orsaken till att ekonomin inte är så bra som den borde vara i Storbritannien.

Jag är rädd för att det kan få en negativ dominoeffekt, där land efter land i Europa börjar strama åt sina gränser och börjar se sig omkring. Vad är det för människor som vi kan slänga ut? Vad är det för människor som vi kan dra in bidragen för? Det är inte en utveckling som vi ska acceptera.

Det är ingen nödbroms som Storbritannien har fått, utan det är en brännmärkning av utländska medborgare. Det borde inte vår statsminister ha gått med på. I stället hade jag önskat att vår statsminister hade stått upp för ett socialt protokoll i Europa, där arbetare oavsett nationstillhörighet ska kunna arbeta sida vid sida för samma lön och med samma rättigheter. Jag vill fråga statsminister Stefan Löfven: När kommer du att lyfta frågan om ett socialt protokoll?

Vad det gäller migrationsfrågan sa statsministern att man har diskuterat en ny gränsregim inom EU. Då vill jag veta något inom ramen, Stefan Löfven, för den nya gränsregimen. Innebär det att man ska ge EU:s gränsmyndighet Frontex nya befogenheter? Är det någonting som den svenska regeringen i så fall stöder?

Prot. 2015/16:68
23 februari

*Ättersrapportering
från Europeiska
rådets möte*

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Den sista frågan handhas på ett speciellt sätt. Ansvarigt statsråd tar upp den frågan. Då får vi en redovisning och en genomgång av vilka regler som ska till. Vi tycker dock i den svenska regeringen att vi måste ha ordning och reda på EU:s yttre gränser. Annars fungerar inte den inre delen heller, och då fungerar inte den fria rörligheten. Det är ett stort värde i att vi står upp för den fria rörligheten.

Sedan blir det lite konstigt. Om man tycker att det är för mycket beslut i Bryssel och att man borde få bestämma det här själv borde slutsatsen för Jens Holm vara att de i Storbritannien helt och hållet själva borde få besluta hur de ska göra med utbetalningar av bidrag. Det finns en begränsning i EU-reglerna för Storbritannien, och nu får man ett tillfälligt undantag. Jag uppfattar det som att Jens Holm tycker att det är positivt att det finns en begränsning och den möjligheten. Men det är precis här det blir dubbelt.

Vi har en ordning i det här. Den är inte perfekt. Men vår politik i Sverige måste byggas under och ges möjlighet till det utrymme av det som sker ute i Europa. Jag tar gärna upp löntagarnas rättigheter och det sociala protokollet. Jag ser gärna sådant i en diskussion om framtida fördragsförändring. Det kommer jag att stå upp för. Men just nu är inte tiden för det. Däremot kan vi arbeta på många andra sätt med att säkra löntagarnas rättigheter också i Sverige. Jag pratar om utstationeringsdirektivet och om Labour Mobility Package som sådana möjligheter.

Det ska vi driva, och vi ska se till att det finns. Men då gör vi det medvetna om att den EU-plattformen ger oss i Sverige möjligheten att skydda löntagares rättigheter. Utan den plattformen hade det varit sämre möjligheter att skydda löntagarna.

Anf. 24 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag tycker att den fria rörligheten inom EU är en bra sak. Men med den så kallade sociala nödbromsen inskränker man den. Jag förstår inte vad statsministern egentligen menar när han påstår att mitt resonemang inte hänger ihop. Mitt resonemang är baserat på mänskliga rättigheter oavsett varifrån människorna kommer.

Sedan tycker jag inte att statsministern är särskilt tydlig när det gäller gränspaketet. Innebär det att EU:s gränsmyndighet Frontex ska få nya och utökade befogenheter? Anser den svenska regeringen att det i så fall är ett bra svar? Här får man ju olika svar beroende på vilken minister som man frågar. Jag tycker att statsministern måste sätta ned foten och säga: Ingen mer makt ska flyttas till Bryssel, och vi ska inte ge Frontex någon mer makt.

Det är bra att statsministern vill lyfta det sociala protokollet. Jag hoppas att det blir snart.

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! När det gäller gränspaketet har vi sagt: Det är ytterst en nationell angelägenhet. Det nationella mandatet är grunden. Det är så vi ska sköta våra gränser. Det är Sveriges mandat. Det är vår skyldighet att sköta våra gränser.

Sedan ingår vi i en sammanslutning med en gemensam yttre gräns. Flera länder har ansvar för den yttre gränsen. Om den inre rörligheten ska fungera måste den yttre gränsen också fungera. Om det visar sig att den inte fungerar måste vi ta till någonting gemensamt. Kommissionen utvecklar nu förslag på hur detta ska göras. Det är klart att medlemsstaterna måste vara med i det. De förändringar som görs och de åtgärder som vidtas måste naturligtvis göras med ett inkluderande av medlemsstaterna. Men vi kan inte säga att vi ska ha en yttre gräns och därmed en fri rörlighet och sedan säga att vi inte tänker stå upp för den yttre gränsen. Då fungerar inte den fria rörligheten.

Anf. 26 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Tack så mycket, statsministern, för återrapporteringen! Låt mig också stämma in i glädjesången över att Storbritannien gick segrande ur den diskussion som har varit.

Det måste på något sätt ändå komma i protokollet att statsministern åkte ned med mandatet att den sociala nödbromsen skulle slå till. Men den skulle slå till proportionerligt. Det skulle vara en begränsning i tid och i omfång. Jag har väldigt svårt att se att sju år skulle falla inom den ramen, att det är proportionerligt och begränsat i tid och i omfång. Men nu står vi där vi står. Jag är glad över att Cameron fick med sig detta, och nu ser vi fram emot en folkomröstning i UK. Vi hoppas att de stannar kvar, naturligtvis.

Jag skulle vilja fråga statsministern hur han ser på indexerade barnbidrag, huruvida de ska införas i Sverige eller inte. Det blir väldigt otydligt när statsministern i en intervju säger att det inte är någonting för Sverige medan Sveriges finansminister säger någonting annat. Det hade varit intressant att veta detta.

Likaså blir jag väldigt frågande inför den mycket viktiga frågan – där vet jag att statsministern och Liberalerna är överens – om betydelsen av ett starkt yttre gränsskydd. Det ser vi liberaler inte som ett sätt att låsa folk ute utan som en garanti för att vi ska kunna behålla den fria rörligheten inom EU och också se till att få ett fungerande asylsystem som är heltäckande och gemensamt inom Europeiska unionen. Där tror jag att statsministern och vi liberaler är överens.

Jag blir också väldigt frågande när statsministern nu säger att han är för att Nato ska bistå EU i detta medan vi hör att utrikesministern inte är det.

Min enkla fråga är: Var står regeringen i frågorna?

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Först gäller det mandatet. Mandatet härifrån var enligt min uppfattning att Storbritannien skulle bli kvar. Sedan hade vi ingen fast gräns i fråga om åren. Jag hade hellre sett en kortare tid än sju år – det stämmer. I valet och kvalet – ska vi ha en överenskommelse, eller ska vi inte ha en överenskommelse – övervägde nog mandatet. Jag uppfattar det som att det var enligt det mandat som gavs.

Vad gäller indexerade barnbidrag har vi sagt ungefär samma sak. Jag har sagt: Vi har inga sådana förslag. Det har inte regeringen. Det finns inga sådana förslag nu. Jag har sagt att jag kan återkomma i den delen. Det är ungefär vad också Magdalena Andersson har sagt. Vi har inga förslag.

Jag tycker att vi ska avvakta och se vad som händer. Blir det ja i folk-omröstningen genomförs de här reglerna. Då får vi titta på hur andra länder gör, så att vi får en helhetsbild av hur det fungerar. I så fall får vi helt enkelt återkomma till om huruvida Sverige har behov av att göra detta eller inte.

När det gäller ett starkt gränsskydd delar vi uppfattning. Det kan jag skriva under på. Det är helt nödvändigt för att det ska fungera.

Natofrågan har jag precis redogjort för. Det fanns i början en otydlighet i fråga om innebörden av mandatet. Utrikesministern gav uttryck för en oro för detta. Jag har pratat med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. Han har beskrivit för mig hur Nato ser på detta uppdrag. Det är tal om övervakning, monitoring, men det är inte en aktiv del där Nato ska gå in och vända på båtar och vara aktiv på så sätt, utan de ska ha övervakning till havs och i luften. Det anser jag och därmed regeringen är ett bra stöd i det arbetet.

Anf. 28 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Det är skönt att höra att det statsministern säger är det regeringen anser.

Jag ser också fram emot den konkreta handlingsplan som statsministern ger uttryck för att han vill se inför marsmötet, så att vi får ordning på alla de beslut som nu har fattats och att de ska genomföras när det gäller migrationsfrågan.

Två punkter på dagordningen gick man över ganska hastigt, och de har ständigt hoppats över i tidigare råd för utrikes frågor. En är frågan om Libyen. Jag skulle av ren nyfikenhet vilja höra lite mer om vad som sas om just Libyen, eftersom diskussionen om den politiska utvecklingen i landet har avstannat och det är otroligt viktigt att vi får det nära samarbetet mellan EU och FN och en eventuellt kommande samlingsregering i Libyen.

Jag undrar också vad som sas om Syrien. Ska vi någon gång upphöra att diskutera migrationsfrågan som ett problem måste vi komma till rätta med källan till problemen. Där har vi både Libyen och Syrien som en del i detta.

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Tack för det, och tack för stödet till handlingsplanen – det är helt nödvändigt!

Det var en liten del av slutsatserna som handlade om Libyen. Men det är på det temat: stödet för FN-processen, att EU är aktivt och arbetar så mycket som möjligt med den regionala stabiliteten, för det har stor betydelse för Libyen, och ser till att vara med i processen så att man kan få en regering som fungerar. Där är vi ännu inte. Det kanske har gått trögare än vad många hade hoppats på tidigare.

Vad gäller Syrien är det samma sak. Det handlar om stöd för FN-processen och för Staffan de Mistura samt tydlig press på att Asadregimen och Ryssland måste upphöra med sina bombningar. De för ju inte frågan framåt utan snarare tvärtom. Det gäller att den grupp som finns till stöd för Syrien ska fortsätta att verka. Där har EU en viktig roll att spela, enligt vår uppfattning, och EU skulle kanske kunna göra ännu mer. Men det är till sist de stora spelarna som avgör.

Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Det var ett viktigt möte där frågan om Storbritanniens medlemskap i Europeiska unionen stod på dagordningen. Det var viktigt att komma fram till en kompromiss med Storbritannien, vilket nu blev fallet. Samtidigt återstår nu många hinder på vägen framåt. Storbritannien ska folkomrösta om EU, och kommissionen och rådet ska återkomma om lagstiftningsdetaljer.

Frågan om EU:s framtid är viktig, och Storbritanniens vara eller inte vara i denna gemenskap ställer unionens framtid på sin spets. Hur ska vårt samarbete se ut framöver? Står Lissabonfördraget på stabil grund?

Vi kristdemokrater är Europavänner och hoppas på att vårt samarbete inom Europa ska förnyas, även om vi inte vill se ett federalt EU.

Mina frågor till statsministern är: Vad är bedömningen av om fler länder kommer att vidta liknande åtgärder som Storbritannien? Vilka signaler fick statsministern på mötet?

När det gäller frågan om migration, som var uppe på mötet, har vi kristdemokrater länge sagt att vi måste få ordning och reda på hur gränskontrollerna vid de yttre gränserna i EU fungerar eller snarare inte fungerar i dag. Jag är därför glad att regeringen, efter våra påtryckningar i EU-nämnden och här i kammaren, har tagit frågan om ett utökat mandat för Frontex på allvar och nu förespråkar ökade gränskontroller vid EU:s yttre gräns.

Vad är statsministerns bedömning i den frågan? Kommer det att bli verklighet? Alternativet är ju sämre, nämligen att alla EU-länder själva stänger sina gränser. Frågan är: Bedömer statsministern att det finns en majoritet och ett mandat för att vidta dessa åtgärder?

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag delar Désirée Pethrus uppfattning att det finns många hinder kvar innan Storbritannienfrågan är i mål. Låt oss dock hoppas att det går vägen.

Vad gäller EU:s framtid och om fler länder kommer att framställa liknande krav: Det finns till dags dato ingen signal om att något eller några andra länder är på väg att göra det.

Däremot – och det tror jag att jag har gett uttryck för förut – är jag lite bekymrad över vår brist sammantaget i de 28 medlemsländerna när det gäller att hantera flyktingfrågan. Det är något som jag har fört fram till flera medlemsstater som inte vill göra sin del. Om vi inte klarar detta kommer det att kunna skada Europeiska unionen allvarligt. Det tycker jag att vi borde betänka.

I den meningen kan jag känna en viss oro. Det är inte detta vi behöver nu, i den värld som vi lever i nu, med flyktingkris, ett alltmer aggressivt Ryssland och andra oroligheter. Då behöver vi en stark europeisk union – det är min övertygelse, och det är vad vi arbetar för.

Vad gäller migrationsfrågan och gränskontroller: Vi har aldrig varit emot. Vad jag hela tiden har uttryckt i gränsfrågan är att jag ser det ytterst som att det är Sveriges mandat, vårt nationella mandat, vår kompetens som ska gälla i första hand. Men jag ser också att om den gemensamma gränsen inte fungerar, då riskeras hela den fria rörligheten. Därför har vi också ett gemensamt åtagande.

Prot. 2015/16:68

23 februari

*Återrapportering
från Europeiska
rådets möte*

Det som står först på dagordningen är Grekland och gränsen där. Fungerar den gränsen? Fungerar det med hotspots? Fungerar därmed asylpolitiken? Det är de frågetecken som finns.

Jag upplever det så att vi har en gemensam ambition att se till att upprätthålla vår yttre gräns. Men det är också många detaljer som ska till.

Anf. 32 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Med all respekt: Omfördelningssystemet inom EU av flyktingar och asylsökande tror jag dessvärre är en död fråga, även om både jag och statsministern skulle vilja se att detta fungerade. Jag tror att vi kommer att få jobba efter en annan princip, och det är att arbeta med fler lagliga vägar in och ha en yttre gränskontroll där vi försöker ha kontroll på vilka personer som kommer in illegalt i Europa.

Min fråga är: Om Grekland fortsatt jobbar hårdare med sina hotspots och man registrerar personer där ska människor enligt Dublinförordningen stanna i Grekland, eftersom det är där de har registrerats. Är statsministerns bedömning att flyktingar kommer att stanna i Grekland enligt Dublinförordningen?

Den andra frågan är kring Vallettamötet, där man tog upp detta med fler lagliga vägar in och ökad migration. Ser statsministern möjlighet att Vallettatoppmötet kommer att diskutera frågan om legala vägar in i EU?

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag skulle inte säga att omfördelningen är död, men utan tvekan går det oerhört segt. Det finns lite ljus i tunneln, även om det inte kommer att lösa hela frågan. Det är så att bland annat Estland, Lettland och Litauen har sagt: Vi skulle gärna vilja hjälpa Sverige med omfördelning. Alla vet att det inte gäller de stora volymerna, men det är ändå en signal om att de vill göra något i den här delen. Sedan får man enligt min uppfattning ha dörren öppen för om det finns andra lösningar för att komma till rätta med att vi faktiskt måste fördela ansvaret mellan 28 medlemsstater.

När det gäller Grekland och omfördelning: Det första och viktigaste är att dessa hotspots fungerar, så att Greklands gräns och hotspots fungerar. Då kan man göra registreringen och så vidare och sedan fördela. Då måste fördelningen ske mellan 28 medlemsländer. Om det kommer att fungera perfekt ska jag låta vara osagt. Men det är den vägen som vi måste gå nu tills vi har något annat system, som vi inte har just nu. Det är därför jag begär den konkreta handlingsplanen från kommissionen.

Anf. 34 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Tack till statsministern för återrapporten!

Även det här mötet med Europeiska rådet har i stor utsträckning handlat om migrationsfrågorna. Det har väldigt många tidigare möten gjort också. Det är bra att statsministern, som han sa, ända sedan statsministern tillträdde har drivit frågorna om hur hela Europa kan ta ett större ansvar för migrationspolitiken. Problemet är bara, vilket jag beklagar, att resultaten har uteblivit.

Återrapporten är i mångt och mycket, liksom tidigare återrapporter, att statsministern redogör för att Sverige har lyft fram frågan och har krävt att man ska implementera tidigare beslut, men sedan har väldigt lite skett. Min fråga till statsministern är: Hur ska Sverige förmå övriga europeiska medlemsländer att ta sitt ansvar?

Statsministern nämner i sin återrapport att kommissionen nu borde återkomma med en konkret handlingsplan. Då undrar jag: Hur ser den svenska regeringens konkreta handlingsplaner ut för att få övriga medlemsländer i Europa att ta sin del av ansvaret och höja tempot i implementeringen? Det är ju, som tidigare frågeställare har vittnat om, helt ohållbart att vi har beslut om att omfördela 160 000 asylsökande inom unionen men att bara 500 har omfördelats hittills. Hur ska Sverige säkra att omfördelningen och övriga beslut faktiskt implementeras?

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag tror att även Johan Hultberg inser att ett enda land inte bestämmer i EU. Det är 28 medlemsstater.

Hur gör vi i Sverige? Jo, vi söker samarbete med likasinnade. Det var därför som jag, ganska precis för ett år sedan, åkte till Berlin för en diskussion med Angela Merkel och tog upp just frågan att det inte kan vara rimligt att två länder – eller tre eller fyra, om man räknar med Österrike och något ytterligare – tar 28 medlemsländers ansvar. Det är inte rimligt. Vad gör vi åt detta? Hur ska vi driva detta i vårt samarbete?

Det samarbetet är påbörjat. Jag är den förste att erkänna att det inte har varit så framgångsrikt som alla hade önskat sig. Men de som tar upp och driver att samarbetet ska fungera ska väl inte rimligen vara de som får skulden för att de andra länderna säger att de än så länge inte är beredda att göra detta? Jag tror nog att det mer är ett behov av att på den inrikespolitiska agendan profilera sig från Moderaternas håll, och det må så vara.

Men jag tycker att det vore bra om vi hjälptes åt på alla håll och kanter, också från Sverige med våra kontakter ut i världen, och att vi säger att det bara finns en lösning på denna fråga. Lösningen är att alla 28 medlemsländer i EU hjälps åt.

Vi samlar så många like-minded vi kan. Vi är också med i den grupp som driver frågan om hur ett framtida fungerande system ska se ut. Det gör vi också tillsammans med Tyskland, Österrike, Holland, Finland och andra länder, eftersom vi måste få till ett fungerande system.

Därför vore det kanske klädsamt att rikta kritiken även mot de länder som inte gör någonting. Som bekant förfogar inte ens Sveriges statsminister över besluten i andra medlemsstater.

Anf. 36 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag tackar statsministern för svaret. Det är naturligtvis så att Sveriges statsminister inte har beslutanderätt över övriga medlemsstater. Därför är det viktigt att man har en konkret idé om hur man ska övertyga dem. Det kanske inte räcker att statsministern åker till Berlin och talar med like-minded, utan vi kanske i större utsträckning faktiskt behöver tala med någon som är av en annan uppfattning.

Från moderat sida har vi lagt fram en uppsjö av konkreta förslag om hur vi i Sverige kan förbättra mottagandet och migrationen. Men vi har också lagt fram konkreta förslag om hur vi kan driva på med en starkare

röst inom EU. Ett konkret förslag som jag hoppas att statsministern kan ta till sig är att lägga fram förslag om att använda EU:s budget som ett verktyg för att få fler länder att ta sitt ansvar. Vi tycker till exempel att man skulle kunna koppla den sociala fonden till prestation helt enkelt, så att de länder som är med och tar ett stort ansvar får del av anslagen inom den sociala fonden och de länder som inte tar sin del av ansvaret helt enkelt inte får del av anslagen. Är det ett sätt som statsministern kan tänka sig att driva denna fråga framåt?

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Man får söka samförstånd för sina förslag på många sätt. Det är helt rätt att det inte bara är att åka till Berlin. Därför ska man tala med alla andra. Därför har jag ägnat mycket tid åt samtal med andra ledare om vad som står på spel. Om man inte kan acceptera ett obligatoriskt omfördelningssystem, vilket system kan man då tänka sig att acceptera?

Många av dessa länder drivs av att de inte vill att något ska beslutas i Bryssel om deras egen migration. De vill fatta dessa beslut själva. Då har jag sagt: Låt mig höra vilka idéer ni har för att ett sådant system ska kunna fungera. Det är trots allt fortfarande helt avgörande att alla EU:s 28 medlemsländer hjälps åt. Det är min princip. Jag är inte så låst vid detaljer och vid vilken lösning vi hittar. Men vi måste hitta en lösning som gör att migrationen faktiskt fungerar.

När det gäller EU:s budget måste man också titta på vilka rättsliga grunder som man har för ett sådant agerande och vad det skulle komma att innebära. Men vi utesluter naturligtvis inte att vi måste öka pressen på de medlemsländer som inte gör sitt.

Anf. 38 FREDRIK SCHULTE (M):

Fru talman! Jag har här ett pressmeddelande från Dagens Industri daterat den 12 februari i år. Där talas det om att utrikesminister Margot Wallström tycker att det är fel att Nato ska ge sig in i arbetet med att stoppa smugglingen av flyktingar till Europa. För mindre än två veckor sedan uttalade sig alltså utrikesministern mycket tydligt om att detta inte är en bra idé.

Jag har här också konklusionerna från Europeiska rådet, punkt 6, där det tydligt framgår – som statsministern också har varit inne på – att Nato ska vara aktiv och delta i detta arbete.

Jag har egentligen en mycket enkel fråga till statsministern, och det är: Vilken linje drev Sveriges regering inför Europeiska rådet? Det är en mycket tydlig ja- eller nejfråga. Var regeringen positiv till idén om att Nato skulle delta i detta arbete, eller drev regeringen den motsatta linjen? Det är mycket viktigt att det finns en tydlighet och transparens när det gäller vilken linje som regeringen faktiskt driver i Europasamarbetet.

Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Fredrik Schulte kanske inte var här från början, men svaret är lika enkelt som frågan. Jag har precis redogjort för detta. När denna diskussion kom upp från början var det osäkert vilket mandat och vilken roll som Nato skulle ha. Det har tydliggjorts, inte minst vid ett personligt samtal med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. Det är mycket tydligt att Natos roll i detta är att hjälpa till med övervakning. Det är rollen.

Den är inte att aktivt stoppa och vända båtar. Det är det mandat som Nato har och står för. Till den delen är Sveriges regering positiv.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Anf. 40 FREDRIK SCHULTE (M):

Fru talman! Jo, jag har följt med i diskussionerna här, herr statsminister. Problemet är att jag inte tror att statsministern har haft riktig koll på vad hans utrikesminister har tyckt och tänkt. Det är nämligen mycket tydligt på det sättet att Margot Wallström tog avstånd från själva idén om att någon annan än EU ska ha ansvar för att sköta EU:s gränser.

Nu står statsministern och säger någonting annat. Han säger att man var öppen för att Nato skulle delta i detta arbete, lite beroende på vilken typ av involvering och engagemang som Nato skulle ha. Men utrikesministern uttalade sig för mindre än två veckor sedan kategoriskt mot idén att någon annan aktör än EU skulle delta i detta arbete.

Det är problematiskt att det finns en så pass stor otydlighet i fråga om vilken linje som Sveriges regering verkligen driver och att man inte ens i efterhand kan klargöra vilken ståndpunkt som regeringen för fram. Detta är symtomatiskt för regeringens förhållningssätt till Europasamarbetet. Det är ett demokratiskt underskott.

Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Om det är någonting som är symtomatiskt här är det Moderaternas försök att göra inrikespolitiska poänger på en sådan fråga.

Jag kan säga detta en gång till, och jag hoppas att det går fram, att det går till protokollet och att Fredrik Schulte läser detta protokoll. Det är tydligt vilket mandat som Nato nu får i denna roll. Det är ett övervakningsmandat som de vill ha. De vill inte ha något annat mandat. I den meningen tycker den svenska regeringen att det då är bra att Nato kan hjälpa till. Men Nato ska inte ha en aktiv roll i att vända båtar och att köra iväg flyktingar. Det ska Nato inte göra. Med det tycker vi att det är bra. Det har jag uttryckt, och det är Sveriges regerings åsikt.

Anf. 42 MARIA PLASS (M):

Fru talman! Precis som vi har talat om tidigare beslutades det för fem månader sedan att 160 000 asylsökande skulle omfördelas inom EU inom två år. Hittills är det knappt 500 som har omfördelats. Om detta fortsätter i samma takt ska det omfördelas ungefär 2 000 personer inom två år. Jag tror att vi är överens om att det är en skrämmande låg siffra.

Omfördelningen är en viktig fråga för Sverige, eftersom asylsökande som omfördelas från Sverige till andra medlemsstater enligt denna modell innebär en avlastning för Sveriges mottagande.

Sverige har begärt hjälp med avlastning, så att fler länder inom unionen tar ansvar. Hur drev statsministern denna fråga om att man ska gå från ord till handling när det gäller avlastningen från Sverige?

Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag kan svara ganska kortfattat på detta. Jag har drivit detta vid flera tillfällen i diskussioner direkt med kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker, och vi har även gjort det via våra staber och hört efter var detta förslag till beslut ligger. Det är ett förslag till beslut som

*Återrapportering
från Europeiska
rådets möte*

fortfarande är under behandling. Då får vi vänta tills kommissionen har kommit fram med ett förslag som man lägger fram. Vi vet ännu inte vilket förslag det blir.

Anf. 44 MARIA PLASS (M):

Fru talman! Vi är nog ganska många som anser att statsministern tydligt måste trycka på att alla medlemsstater faktiskt måste följa de beslut som man gemensamt har tagit. Till exempel har humanitärt stöd och andra medel som medlemsstaterna har förbundit sig att bidra med inte levererats. Jag tycker att detta är en oerhört angelägen fråga, och jag vill verkligen poängtera att statsministern också driver denna fråga.

Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag kan försäkra Maria Plass att denna fråga drivs vid vartenda tillfälle då det ges möjlighet, det vill säga att medlemsstater tillsammans står upp för ansvaret i migrationsfrågan och att vi delar på ansvaret för att ta emot asylsökande men också att vi gör rätt för oss när vi talar om det humanitära stödet och vart det ska gå. Vi hade en sådan diskussion senast i London i samband med den så kallade Syrienkonferensen. Där påpekade vi att det är en sak att säga att man lovar att betala, men det är en annan sak att faktiskt också betala. Det är det som gör skillnaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollen för den 3, 4 och 9 februari justerades.

§ 3 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i utbildningsutskottet skulle utökas från 28 till 29.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 4 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i utbildningsutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i utbildningsutskottet

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2015/16:22 för torsdagen den 11 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från trafikutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2015/16:362

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:362 Avtalsbrott och budgettrixande med det västsvenska paketet

av Lars Hjalmered (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 16 februari 2016

Näringsdepartementet

Anna Johansson (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2015/16:366

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:366 Transporter till och från Bromma

av Edward Riedl (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 12 februari 2016

Näringsdepartementet

Anna Johansson (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2015/16:369

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:369 Drönarnas inverkan på flygsäkerheten

av Edward Riedl (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 12 februari 2016
Näringsdepartementet
Anna Johansson (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2015/16:373

Till riksdagen
Interpellation 2015/16:373 Behovet av förskollärare
av Maria Stockhaus (M)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 mars 2016.
Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang och resor.
Stockholm den 17 februari 2016
Utbildningsdepartementet
Helene Hellmark Knutsson

Interpellation 2015/16:375

Till riksdagen
Interpellation 2015/16:375 Uppvisande av giltigt körkort
av Edward Riedl (M)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016.
Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 12 februari 2016
Näringsdepartementet
Anna Johansson (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2015/16:378

Till riksdagen
Interpellation 2015/16:378 Id-kontroller
av Mats Persson (L)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016.
Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 12 februari 2016
Näringsdepartementet
Anna Johansson (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:379 Transportstyrelsens förslag om utglesade besiktningsintervall

av Eskil Erlandsson (C)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 12 februari 2016

Näringsdepartementet

Anna Johansson (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2015/16:383

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:383 Nationellt förbud mot mikroplast

av Jesper Skalberg Karlsson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 mars 2016. Klimat- och miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 12 februari 2016

Miljö- och energidepartementet

Åsa Romson (MP)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2015/16:401

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:401 Förändring av besiktningsintervallet för fordon

av Sten Bergheden (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 18 mars 2016.

Stockholm den 16 februari 2016

Justitiedepartementet

Anders Ygeman

Interpellation 2015/16:409

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:409 Fungerande rovdjursförvaltning

av Sten Bergheden (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 5 april 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 17 februari 2016
Näringsdepartementet
Sven-Erik Bucht (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2015/16:412

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:412 Utvisning av kriminella utlänningar
av Kent Ekeröth (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 mars 2016.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.
Stockholm den 17 februari 2016
Justitiedepartementet
Morgan Johansson

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2015/16:364 om sanktioner mot Vitryssland (Belarus)

Anf. 46 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman och ärade ledamöter! Christian Holm Barenfeld har frågat mig vad min och regeringens ståndpunkt är i frågan om sanktionerna mot Vitryssland och hur vi arbetar för att påverka, driva och leda denna fråga.

I oktober 2015 beslutade rådet att suspendera merparten av sanktionerna som ett svar på att Vitryssland i augusti frigivit återstående politiska fångar. Den del av sanktionerna som inte suspenderades, och som alltså är i kraft i dag, gäller fyra personer som kopplas till ouppklarade politiska försvinnanden kring millennieskiftet samt ett embargo rörande vapen och annan liknande utrustning. På EU:s utrikesråd den 15 februari i år diskuterades EU:s politik gentemot Vitryssland, inklusive sanktionerna, inför att det nuvarande sanktionsbeslutet löper ut den 29 februari.

Regeringen är fortsatt oroad över bristen på respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska principer i Vitryssland. Genomförandet av höstens presidentval levde inte upp till internationell standard, och några konkreta förbättringar har heller inte skett sedan dess. Inför utrikesrådet den 15 februari verkade Sverige och ett antal andra medlemsstater därför för en förlängning av sanktionerna i deras helhet, inklusive den del som varit suspenderad sedan i oktober. Mot detta stod en grupp medlemsstater som önskade en avveckling av hela sanktionsregimen, något Sverige starkt motsatt sig.

EU:s sanktioner är konstruerade så att de är tidsbegränsade, vilket innebär att ett enhälligt beslut om förlängning behövs för att de inte ska löpa ut. Vi lyckades i förhandlingarna i rådet nå enighet kring en förlängning av sanktionerna med ytterligare 12 månader, i den del av sanktionerna som är i kraft i dag. Ingen enighet kunde dock nås om att förlänga den del som varit suspenderad sedan i oktober, varför sanktionerna mot dessa individer och företag upphör den 29 februari. Från den 1 mars och tolv månader

framåt kommer sanktionerna mot Vitryssland att omfatta frysningar av tillgångar och inreseförbud för fyra personer som kopplas till ouppklarade politiska försvinnanden kring millennieskiftet samt ett vapenembargo.

Utrikesrådet den 15 februari antog också för första gången sedan 2012 slutsatser om EU:s politik gentemot Vitryssland. I förhandlingarna drev Sverige att de MR- och demokratikrav som förut varit kopplade till sanktionerna nu ska utgöra villkor för EU-relationen i stort. Vi är från EU:s sida öppna för att utveckla relationen med Vitryssland, men det förutsätter en stegvis och villkorad process där EU löpande utvärderar utvecklingen i Vitryssland. En sådan villkorad process ligger också i linje med vad flera vitryska oppositionsgrupper önskat se från EU.

I förhandlingarna inom EU har Sverige också drivit frågan om civilsamhällets roll. Ett resultat av detta är att civilsamhällesorganisationers problem med att registrera sig tas upp i slutsatserna, att vi uppmanar den vitryska regeringen till dialog med civilsamhället om politiska frågor liksom när det gäller landets åtaganden på MR-området samt att vi understryker vikten av att civilsamhället inkluderas i dialogen mellan EU och Vitryssland.

Frigivningen av återstående politiska fångar i augusti 2015 var ett viktigt steg från Vitryssland i linje med vad EU krävt under en lång tid. Det är också positivt att Vitryssland signalerat att man är intresserad av en dialog med EU om att utveckla en gradvis närmare relation och att man är beredd att diskutera konkreta MR-frågor med EU. Men att härav dra slutsatsen att landet genomgått en demokratisk förändring vore naivt. Därför kommer Vitryssland att kunna dra nytta av de fördelar som en utvecklad relation till EU skulle innebära först när man har genomfört verkliga reformer.

Vi bör regelbundet pröva hur vi sammantaget, med dialog och på andra sätt, ska främja en positiv utveckling i Vitryssland och för det vitryska folket. Vitrysslands intresse av närmare relationer med EU ska användas till att förmå landet att också närma sig EU:s värdegrund. Det gör vi genom att tydliggöra våra förväntningar på fortsatta demokratiska steg samtidigt som vi breddar kontaktytorna med befolkningen i landet. Sverige kommer att förbli pådrivande i detta arbete.

Anf. 47 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för svaret på min interpellation.

Frågan om Vitryssland, eller Belarus som landet allt oftare omnämns, är viktig och har så varit under lång tid. Tyvärr har vi kunnat se att den demokratiska kräftgången i grunden trappats upp alltsedan den nuvarande diktatorn Aleksandr Lukasjenko tillträdde presidentposten för drygt 20 år sedan, 1994, i det som skulle bli det sista demokratiska valet i landet sedan dess.

Turerna har varit många, och relationerna med omvärlden har därigenom också varit komplicerade. Det har gått upp och ned. Utvecklingen i Ryssland och den putinistiska regimen i Kreml har självklart inte förenklat situationen. Lukasjenko har i många fall med framgång spelat ut EU och Putin mot varandra och i vissa fall kunnat kamma hem segrar från båda håll.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

I spelet med EU har det oftast handlat om att så att säga ”lura” fram en mjukare hållning och löften om att göra demokratiska förbättringar om EU tar bort sanktioner eller avstår från att införa sådana. Detta skedde bland annat inför parlamentsvalet 2008 då den vid det tillfället sista politiska fången, Alexander Kazulin, släpptes ur fängelse. Då mjukades EU:s attityd upp. Förhoppningar om en ljusare framtid för EU fanns i mångas hopp, liksom en viss tilltro till att Lukasjenko var beredd att ta en annan väg framåt.

Som vanligt, tyvärr, visade sig detta vara fel, och en enad omvärld fick se sig blåst på konfekten. Det vitryska folket fick återigen se sig bestulna rätten att välja sina politiska företrädare i det presidentval som hölls 2010 – det val som kom att bli det mest våldsamma hittills, förknippat med miss-handel, förtryck och massfångslanden av hundratals människor.

Efter dessa händelser antogs, i hög grad på svenskt och polskt initiativ, en lång rad restriktioner för att dels straffa dem som begått de grövsta övergreppen, dels upprätta påverkansmöjligheter på en alltmer hårdför regim. Sanktioner med krav på demokratiska förbättringar i form av bland annat frisläppande och rehabilitering av politiska fångar, en reformerad vallag och friare medier infördes.

År 2012 hölls återigen ett parlamentsval, som än en gång kom att uppvisa i stort sett bara brister. Det levde inte på något sätt upp till internationella krav på demokratiska val. Man fortsatte framåt på den inslagna vägen som diktatur, och omvärlden som givits löften om förbättringar kunde återigen se sig blåst.

Fru talman! I höstas, i oktober 2015, var det så åter dags för presidentval. Tyvärr kunde alla vi som var på plats återigen konstatera att det vitryska folket ytterligare en gång berövats sina demokratiska möjligheter att välja företrädare, och vi kunde inte se några som helst framsteg.

Inte bara i Sverige utan även rent allmänt används ibland termer som att det har skett förbättringar, men oavsett vem jag har frågat har jag hittills aldrig kunnat få ett enda svar på frågan vilka de framstegen är mer än att vi möjligen var några fler som tilläts komma in i landet och övervaka den falska valprocessen. Frågan är dock hur många som blev gladare av det. Självklart har man också släppt politiska fångar, men det brukar man göra inför varje val.

Jag har debatterat denna fråga tidigare med utrikesministern, och jag är glad att vi delar oron över situationen i landet. Jag har också läst olika uttalanden och noterat vad utrikesministern har sagt på EU-nämndens möten. Exakt vilken linje regeringen har drivit har jag däremot lite svårt att överblicka i allt det jag tagit del av, och jag skulle därför vilja be ministern att redogöra för den linje som hon och den svenska regeringen har drivit. Vad hade blivit EU:s beslut om Sverige ensamt hade fått bestämma i den här frågan?

Anf. 48 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Ärade ledamöter! Jag vill först och främst tacka Christian Holm Barenfeld som jag vet är väldigt engagerad och kunnig i den här frågan. Tack också för det arbete som du har gjort som valövervakare eller rapportör! Det betyder väldigt mycket, och jag uppskattar att vi får prata om det.

Hade vi fått bestämma hade sanktionerna varit kvar, och det var det vi drev. Så småningom blev det nödvändigt att fatta ett beslut om vilken väg EU skulle välja. Det handlade om att antingen ha kvar sanktionerna i dess helhet eller att helt avskaffa dem. Till slut insåg vi att risken var stor att man helt skulle avskaffa dem. Då anslöt vi oss till den kompromiss som nu har blivit beslutad. Någonting annat hade varit olyckligt.

Jag delar din bedömning också angående MR-situationen i landet. Det har inte skett någon större förbättring, och regimen verkar stå fast vid sin grundinställning.

Det finns mycket som Vitryssland hade kunnat göra och som hade varit ganska enkelt. Det handlar till exempel om att möjliggöra registrering av partier och organisationer och att underlätta ackreditering för journalister. Jag beklagar förstås att Vitryssland inte har tagit de stegen ännu.

Sedan finns det några få tecken som förtjänar uppmuntran. Ett exempel är MR-dialogen med Vitryssland som återupptogs i Bryssel och att klar-tecken har getts till ett nytt möte i Minsk i vår. Ett annat är att man ansträngt sig för ett konstruktivt samarbete under 2015 års Universal Periodic Review Process. Vitryssland har också annonserat vissa aktiviteter under våren på temat opinionsbildning vad gäller dödsstraffsfrågan och har visat en öppen attityd till att fortsätta dialogen med ODIR om de rekommendationer som de lämnade efter presidentvalet.

Vi ser inte det här som några särskilt påtagliga eller avgörande steg, men det kanske ändå är bra att de nämns som exempel på vad som går att göra.

Att vitryska myndigheter i samband med presidentvalet valde att inte agera våldsamt mot politiska demonstranter, att de avstod från våld, kan man knappast kalla ett positivt steg. Men det påminner oss om att små steg mot normalisering ändå kan tas i det vitryska samhället.

Fru talman! Det är ingen hemlighet att Sverige tillhörde de medlemsstater som önskade att den nuvarande sanktionsregimen skulle förlängas oförändrat. Men det var inte möjligt att uppnå enighet kring detta, utan risken var i stället att det inte skulle bli någonting kvar. Vi riktade in oss på att försvara den del av sanktionerna som förblev i kraft och såg till att rådsslutsatserna som vi antog blev så robusta som möjligt när det gäller krav på förbättringar avseende MR och demokrati. Vi lyckades bra i båda dessa delar, och beslutet som rådet nu har fattat har blivit betydligt bättre och tydligare när det gäller förväntningarna på Vitryssland, tack vare den kraft vi har ägnat åt de här förhandlingarna.

Med sanktioner fungerar det så att de är tidsbegränsade och måste förlängas genom enhälliga beslut. Alternativet till att komma överens hade varit att sanktionsregimen avvecklades, och det hade varit mycket sämre.

Anf. 49 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Tack, utrikesministern! Jag delar utrikesministerns bild, även om jag inte sitter med vid förhandlingsborden, att det är komplicerat att få en bred uppslutning kring samtliga frågor. Självklart är det bra att man har lyckats se till att det finns ett sanktionsverktyg kvar.

Jag har några fler frågor. Hur jobbar vi fortsatt från svensk sida? Det gör vi i riksdag och regering, men vi har ju också diplomati på plats. Vi har återigen en ambassad och en ambassadör på plats. Ministern får gärna

berätta lite om det. Om jag inte har fel närvarade även den svenska ambassadören när den återvalda presidenten svors in, vilket man normalt sett inte brukar. Men det var det flera EU-länders ambassadörer som gjorde.

Hur ser den stegvisa och villkorade processen, som det pratas om, ut framgent, och vad innebär den rent konkret?

Jag anser att det var mycket olyckligt när Europeiska rådet i höstas diskuterade lättnaderna i sanktionerna mot Vitryssland vid en tidpunkt som måste ha varit den absolut sämsta någonsin.

Samtidigt som EU:s utrikesministrar diskuterade upphävandet av sanktionerna för första gången och den mjukare hållningen gentemot den vitryska regimen höll OSSE och vi valövervakare presskonferens i Minsk och riktade efter det omfattande valfuskets stark kritik mot det vitryska valet och den vitryska regimen. Med den valda tidpunkten blev det lite av ett slag i magen på alla demokratikämpar och det vitryska folket och en klapp på axeln på regimen och presidenten från EU:s sida.

Efter valet 2010 var det till stor del den svenska regeringen, tillsammans med några nära allierade, som trots hårt motstånd drev på för och lyckades få till kraftfulla sanktioner gentemot Vitryssland efter det våldssamma val som då hade varit. Förutsättningarna var något annorlunda.

Har den svenska rösten i EU tystnat och har Sverige tappat inflytande i så viktiga frågor som mänskliga rättigheter och demokrati? Har Sveriges röst försvagats och vår roll blivit mindre relevant, då vi inte får igenom det här nu?

Det oroar mig att vi i detta allvarliga läge inte lyckas övertyga våra vänner i EU om vikten av sanktioner, för det blir bekymmersamt när sanktionerna nu lyfts.

Anf. 50 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Man ska komma ihåg att sanktioner är ett av flera instrument i EU:s verktygslåda, och man måste bedöma vad som är bäst i varje given situation. Sanktioner kan ju vara ett led i en strategi som är större och som är en plan för hur man ska engagera sig i ett land. De måste ses som en av flera delar i vår relation med Vitryssland.

Sverige har fått gehör för att de krav som EU tidigare kopplade till sanktionerna, utöver frigivandet av de politiska fångarna, ska bli en del av EU:s politik också framöver. Signalen måste vara att en närmare relation är möjlig och önskvärd men att processen blir stegvis och villkorad och att EU löpande ska utvärdera utvecklingen i Vitryssland.

Vi ska fortsätta att arbeta med många olika instrument för att förbättra förutsättningarna för landet att utvecklas mer mot en demokrati och med stärkta demokratiska rättigheter. Det handlar om utvecklingssamarbete. Det handlar om dialog och stöd till den vitryska oppositionen och civilsamhället, och det är sådant som vår diplomatiska närvaro kan bidra till. Det handlar om miljöskyddet. Det handlar om den här typen av engagemang som är långsiktigt för Vitrysslands folk. Vi ska också visa att det lönar sig att närma sig EU och EU-samarbetet. Det är så vi tänker kring vad vi behöver göra.

Det var ett antal länder som påpekade att sanktionerna var så tydligt kopplade till frisläppandet av politiska fångar. Det var därför som de argumenterade för att man då var tvungen att svara väldigt tydligt. Det låg någonting i det, även om vi mycket klart och tydligt argumenterade för

att behålla sanktionerna, särskilt mot bakgrund av vad du, Christian, beskrev och det som hände med rapporten från valövervakarna.

Nu är det viktigt att hålla fast vid en strategi som är mycket bredare och mer långsiktig. Men vi driver på i EU-kretsen. Vår röst har verkligen inte tystnat, för då skulle vi inte vara på andra plats bland länderna på ECFR:s Scorecard – resultatlistan som de gör varje år – när det gäller att påverka EU. Inte i någon enda fråga betraktas vi som en slacker, någon som håller tillbaka EU, utan tvärtom finns vi i fronten, och det gör vi också i den här frågan. Men det har blivit en mycket mer splittrad bild bland EU:s medlemsländer, så nu får vi jobba hårt. Jag tycker att det till stor del är vår förtjänst att vi har kunnat behålla sanktionerna, att de inte avskaffades helt och hållet.

Det är en ny politisk situation. Men sanktioner och den här typen av insatser måste vara ett instrument av många i en strategi gentemot Vitryssland.

Anf. 51 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Utrikesministern! Jag är också glad att delar av sanktionerna ändå finns kvar i och med det läge som är just nu. Förhoppningen är givetvis att vi inte skulle behöva några sanktioner över huvud taget. Men dessa sanktioner går ganska långt tillbaka, till millennieskiftet. De sanktioner som uppkom utifrån de politiska problemen i vallsituationen, framför allt 2010 och som delvis suspenderades från 2008 med bäring på presidentvalet 2006, har ändå i grunden försvunnit i och med det här.

Eftersom vi inte ser någon ljusning hoppas jag att Sverige fortsätter att driva på för att vi ska ha ytterligare hårda krav på regimen att bättra sig.

Frisläppandet av politiska fångar var en del, och det kan man såklart svara på. Vi har dock inte sett några förbättringar vad gäller mediesituationen eller vallagen.

Man kan också diskutera om det finns några politiska fångar. Enligt dem som gör dessa bedömningar är det en person som bedöms vara politisk fånge. Det hoppas jag kommer upp på EU-nivå.

Jag är väl medveten om att Sverige ligger högt i mätningarna, och jag hoppas att Sverige även framöver kommer att ligga högt i påverkansligan i EU. Under alliansregeringen höjde vi oss rejält från en mycket lägre nivå. Utrikesministern som då var kommissionär konstaterade att alliansregeringen var mycket mer aktiv i EU-frågor än tidigare S-regeringar. Jag hoppas att det inte är samma situation efter denna regering när det åter blir en alliansregering.

Anf. 52 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Tack och lov kommer det att dröja.

Jag tackar Christian för en bra och viktig debatt. Vi kan konstatera att sanktionerna inte har haft någon särskilt stor verkan. Vad gäller frisläppandet av fångar ansåg en rad medlemsländer att de ville svara på det.

Men vi måste ha kvar instrumentet och se detta som ytterligare en påtryckning. Dessutom måste vi få långsiktiga insatser och en dialog och relation till Vitryssland där vi breddar kontaktytorna med befolkningen i landet, skyddar dem som är utsatta och hjälper civilsamhället.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Vi kommer att förbli pådrivande i detta arbete, och vi tackar för stödet i det. Jag ser fram emot en fortsatt diskussion om hur regeringen, riksdagspartierna och det svenska civilsamhället kan verka för en positiv utveckling för Vitryssland och det vitryska folket.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2015/16:381 om regeringens uttalande om pågående folkmord i Syrien och Irak

Anf. 53 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Sofia Damm har frågat mig om var i processen regeringens anmälan till Internationella brottmålsdomstolen, ICC, befinner sig och hur regeringen följer upp sitt uttalande, och följderna av det, om massutrotningen i Syrien och Irak som ett folkmord.

Konflikterna i Syrien och Irak är en mänsklig katastrof. Asadregimens och Daishs brutalitet drabbar urskillningslöst civilbefolkningen. Ingen undkommer, varken sunniter, shiiter, kurder, kristna, yazidier eller andra grupper. Övergrepp begås även av andra väpnade grupperingar.

Sverige uppmanar samtliga parter att följa de säkerhetsrådsresolutioner som har antagits om övergrepp mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Iraks och Syriens minoriteter måste få sina rättigheter respekterade. Våldet måste upphöra.

Utan tvekan begås mycket allvarliga internationella brott i Syrien och Irak. Samstämmiga rapporter talar om grova, systematiska och omfattande övergrepp av de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt. Straffrihet är inget alternativ. Förövare måste ställas till svars och brottsoffer få upprättelse.

ICC kan ges behörighet att utreda brott under dess stadga – folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser – på flera sätt. En stat kan ansluta sig till stadgan eller avge en särskild förklaring som ger ICC behörighet över dess territorium och dess medborgare. Ett annat alternativ är att FN:s säkerhetsråd, även utan den berörda statens samtycke, ger ICC behörighet.

Regeringen har tillsammans med de andra EU-länderna konsekvent uppmanat säkerhetsrådet att hänskjuta situationen i Syrien till ICC och uppmanat Irak att ansluta sig till domstolen. Även andra, såsom FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, FN:s särskilda undersökningskommission för Syrien och Europaparlamentet, har pekat på vikten av att ICC ges behörighet för de brott som begås i Irak och Syrien.

När jag deltog i Sveriges Radios *Studio Ett* den 25 februari 2015 var det regeringens uppmaning till säkerhetsrådet att agera på detta sätt som jag avsåg. Det finns ingen möjlighet för Sverige att på egen hand hänskjuta situationen i Syrien och Irak till ICC.

I FN har vi tillsammans ett ansvar för att verka för att människor i fara bereds skydd, att det blir ett slut på konflikterna och att de ansvariga för övergreppen ställs till svars. Detta ansvar gäller oavsett om dessa brott kategoriseras som folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelser. Det finns ingen hierarki dem emellan.

Det är viktigt att poängtera att våra möjligheter och skyldigheter att agera till skydd för befolkningar i fara inte är beroende av att vi slår fast gärningarnas rättsliga rubricering.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Anf. 54 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Den 4 februari, samma dag som jag skrev min interpellation, gjordes ett viktigt ställningstagande av Europaparlamentet då det slogs fast att den utrensning av minoriteter som pågår i Mellanöstern är ett folkmord.

Utrikesministern har tidigare i debatten om folkmord upprepat att vad vi kallar den pågående utrensningen inte är av vikt utan att det viktiga är vad vi gör. Självklart ska vi inte gömma oss bakom eller fastna i begreppsdiskussioner utan fokusera på att få ett slut på det barbari som är.

Men vi politiker har ett ofrånkomligt ansvar att vända på varenda sten och utreda vartenda alternativ för att se hur vi med hjälp av ställningstaganden, påtryckningar och beslut på olika nivåer kan bidra till att grymheterna och det systematiska mördandet får ett slut.

Att FN i officiella rapporter allt oftare för resonemang om folkmord i beskrivningen av det oerhörda som pågår i Irak och Syrien har betydelse. Lika betydelsefull för bedömningen av övergreppen är den dokumentation som styrker att Islamiska staten, Daish, begått och begår brott med en klar intention att helt eller delvis förgöra specifika grupper. De grymma utrensningarna har också tydligt rapporterats av organisationerna Human Rights Watch och Amnesty International.

I utrikesministerns svar poängteras att Daishs brutalitet drabbar civilbefolkningen urskillningslöst. Ingen undkommer, varken sunniter, shiiter, kurder, kristna eller andra grupper.

Ja, Daishs brutalitet drabbar långt fler än minoritetsgrupperna, men tyvärr är deras brutalitet fokuserad på att just skilja ut människor: de som inte delar deras strävan efter kalifatet, de som är vilseförda i den islamiska tron och orena, exempelvis shiamuslimer, de som enligt Daishs egen tolkning av salafistisk sunniislam uttryckligen definieras som ett legitimt mål, det vill säga troende kristna och de som betecknas som otrogna och fiender till islam. Straffet för otrohet och fiendskap är i terrororganisationen Daishs värld död och utrotning.

Det poängteras också i svaret från utrikesministern att övergrepp begås av andra väpnade grupperingar. Visst är det så. Situationen i Syrien är oerhört komplex, och våldet och mördandet utförs av många olika grupper, inte minst av Asadregimen själv.

Men argumentationen är något oklar. Anser utrikesministern att vi därmed ska vara tysta när minoritetsgrupper i Mellanöstern, såsom yazidier och kristna, systematiskt skiljs ut för att de tillhör en viss grupp? Varför räds utrikesministern att stå upp för kristna och yazidier som systematiskt utplånas från regionen? Varför kan inte utrikesministern med tydlig och klar röst säga att det som sker är ett folkmord och att det därmed kräver världssamfundets agerande?

Fru talman! Att våga ta ställning till huruvida kriterierna i FN:s folkmordskonvention är uppfyllda och om så är fallet erkänna att folkmord äger rum kan förändra dynamiken. Precis som utrikesministern läste upp i sitt svar är straffrihet inget alternativ, och förövare måste ställas till svars och brottsoffer få upprättelse.

Svar på
interpellationer

Om detta ska ske måste Sveriges regering också agera. Jag vill därför att utrikesministern i denna debatt specifikt utvecklar hur ansträngningarna ser ut. På vilket sätt trycker regeringen på för att folkmordet ska hamna hos Internationella brottmålsdomstolen, ICC? Vad gör ni för att rättvisan till slut ska kunna segra?

Anf. 55 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Det pågår ett folkmord – en systematisk utrotning av kristna och andra etnoreligiösa grupper i Syrien och Irak. De kristna folkgrupperna – syrianer, kaldéer, assyrier, armenier och även yazidier – dödas på grund av sin etnicitet och sin tro.

Kristna folkgrupper har blivit marginaliserade i regionen. Under de senaste åren har den kristna befolkningen i Irak minskat med över 1 miljon och i Syrien med över 800 000 på grund av sekteristiska terrororganisationer som ställer som ultimatum att antingen konvertera till islam eller dödas.

Med anledning av det pågående folkmordet väckte jag under oktober månad förra året en motion till riksdagen om att Sveriges regering ska erkänna det pågående folkmordet i Syrien och Irak och verka för att EU och FN erkänner folkmordet i Syrien och Irak.

Fru talman! Jag ställde även en skriftlig fråga till utrikesministern för att uppmärksamma folkmordet och att Sverige aktivt ska verka för ett internationellt erkännande av det pågående folkmordet. I svaret på min fråga berör utrikesministern inte alls folkmordet. Hon ger helt enkelt inget svar på frågan eller något besked om ett svenskt agerande. Det verkar finnas beröringsskräck när det gäller förföljelse och förtryck av kristna minoriteter.

Fru talman! De kristnas existens och överlevnad i regionen står på spel. Vi får aldrig förneka eller bortse från det fruktansvärda som nu pågår, där tusentals människor drabbas svårt varje dag.

Fru talman! Den 4 februari röstade Europaparlamentet igenom en resolution om att Islamiska staten, IS, utsätter kristna minoriteter, yazidier och andra etnoreligiösa grupper för folkmord. Resolutionen antogs med stor majoritet, och beslutet är i linje med min motion – det förslag som jag lämnade till Sveriges riksdag under förra året och som kommer att behandlas i riksdagen under kommande veckor.

Fru talman! Det är dags för ett gemensamt internationellt militärt agerande för att stoppa denna mänskliga tragedi. FN har ett stort ansvar och bör snarast agera för att slå ut dessa destruktiva krafter som dagligen halsugger, kidnappar och våldtar människor.

Det som sker är ett folkmord enligt definitionen i FN-konventionen om folkmord. Sveriges regering bör erkänna detta som folkmord och verka för att även FN erkänner den pågående utrensningen av etnoreligiösa grupper i Irak och Syrien som folkmord.

Anf. 56 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Jag är tacksam för att Sofia Damm har lyft upp denna fråga. Den är oerhört viktig. Att kristna människor i Mellanöstern förföljs på grund av sin religion är fruktansvärt och vedervärdigt.

Den svenska regeringen spelar en stor roll för att skydda människor från våld, förföljelse och diskriminering. Sverige har bland annat tagit emot ett stort antal flyktingar.

Jag vill fråga utrikesministern, som har ett helhetsperspektiv: Vad mer gör vi på plats i området och i regionen?

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 57 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Tack för synpunkterna!

Jag har ingen annan bild än den som ledamöterna har gett, och jag kan bara upprepa det som jag beskrev i mitt svar. Det är en mänsklig katastrof som drabbar sunniter, shiiter, kurder, kristna, yazidier och andra grupper. Det är en förfärlig situation för många kristna grupper – vi är överens om allt detta.

Ord är av vikt, inte som ett slagträ i en politisk debatt om en situation som vi delar oron över utan därför att det har betydelse rättsligt vad man kallar saker.

Ni vet hur det ligger till med konventionen – ibland är den svår att använda. Det krävs att man har en rättslig instans som kan konstatera att det är ett folkmord.

Alla tecken som man kan spåra och se i konventionen uppvisas, men det är inte upp till mig utan till en rättslig instans att avgöra. Vi har därför sagt att vi vill hänvisa detta till ICC. Vi tycker att det är ICC:s roll. Vi vill att något ska hända när det gäller ansvaret. Det är heller inte upp till parlamentet att beskriva att det är ett folkmord, utan det ska ske rättsligt så att vi får åtgärder.

Jag räds inte alls denna debatt. Tvärtom har jag vid upprepade tillfällen träffat till exempel de yazidier som finns i Sverige, och jag kommer att fortsätta att göra det. Jag kommer att fortsätta att engagera mig för dessa grupper för att få svar på min fråga: Hur hjälper vi bäst till, och hur kanaliseras vi vårt stöd och vår humanitära hjälp så att vi ser till att skydda och hjälpa denna grupp?

Jag räds inte alls debatten. Jag har den ständigt och jämt här. Jag menar att det viktigaste vi kan göra är att handla politiskt. Tyvärr hör jag väldigt sällan från Kristdemokraterna exakt vad man föreslår att vi ska göra. Man fokuserar bara på ett ord som om det skulle hjälpa, men jag hör inga konkreta förslag, inte heller från representanten i Europaparlamentet.

Regeringen verkar på flera sätt för att få till stånd en lösning. För det första arbetar vi politiskt. Vi stöder FN-processen, som vi hoppas ska leda till en politisk lösning och fred i Syrien. Vi hjälper konkret FN-sändebudet Staffan de Mistura, och vi sekonderar folk till honom. Vi har hjälpt kvinnor att få en röst i fredsförhandlingarna. Vi för en aktiv dialog med olika delar av den syriska oppositionen och civilsamhället, också med de krafter som representerar minoriteter. Vi verkar för ett inkluderande och sammanhållet Irak, som kan ha demokratiska institutioner till skydd för landets många olika grupperingar, även religiösa och etniska.

För det andra agerar vi humanitärt på plats för att lösa den akuta krisen och lindra lidande och nöd. Vi ger ett omfattande humanitärt stöd: 2,2 miljarder kronor till Syrienkrisen. Vi har ökat det med 1,7 miljarder över fem år genom en ny Syrienstrategi.

För det tredje agerar vi nu också militärt i kampen mot Daish. Som ni vet finns en svensk väpnad styrka på plats i Irak nu, och den deltar i den

militära utbildningsinsats som genomförs av den internationella koalitionen mot Daish.

Daish hotar folkgrupper med djupa och historiska rötter i Mellanöstern. Jag delar därför er oro över kristna och andra minoriteters situation i Syrien och Irak. Vi gör något mer än att bara diskutera vilket ord vi ska använda för dessa fruktansvärda övergrepp och brott mot människor.

Anf. 58 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Låt mig vara tydlig. Vi kristdemokrater använder inte folkmordsbegreppet som ett slagträ i debatten. Vi har varit väldigt tydliga kring olika förslag – hur vi vill svara upp mot Frankrikes förfrågan i kampen mot terrororganisationen och när det gäller att upprätta säkra zoner.

Men det vi pratar om här och nu är hur vi kan ställa förövare till svars och hur vi kan få igång processer för att rättvisan ska segra. Då kommer vi inte ifrån att folkmordsbegreppet är en faktor. Ja, det spelar en politisk och opinionsbildande roll för att utöva tryck. Det kommer vi inte ifrån när vi belyser och benämner det systematiska mördandet av minoriteter i Mellanöstern som ett folkmord.

Jag tror att detta skapar en moralisk press på säkerhetsrådet att agera, precis som det skapar en press på alla stater att göra allt de kan och förmår för att få ett slut på detta.

Folkrätten har utvecklat en gemensam skyldighet att skydda – responsibility to protect. När en nationalstat inte förmår skydda sin egen befolkning eller själv är förövaren är världssamfundet skyldigt att vidta stridsåtgärder för att skydda befolkningen, i enlighet med FN-stadgan.

Utrikesministern verkar tillstå detta. I den radiointervju i *Studio Ett* som jag refererade till i interpellationen frågade reportern: Att du nu slår fast att detta är ett folkmord, ställer det särskilda krav på Sveriges agerande? Utrikesministern svarade då: Ja, därför att det finns en konvention. Vi arbetar redan via EU. Vi har anmält detta till Internationella brottmålsdomstolen och till FN. Vi vill att detta ska prövas via FN, just utifrån folkmordskonventionen.

I dag har utrikesministern förklarat att det var regeringens uppmaning till säkerhetsrådet som avsågs, men jag saknar ändå konkretion. Vad har regeringen gjort för att världssamfundet återigen inte ska svika? Nu pratar vi om det rättsliga – hur vi kan ställa människor till svars så att brottsoffer kan få upprättelse.

Anf. 59 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Tänk om nazisterna kunde ha stoppats tidigare! Då hade inte 6 miljoner judar dödats i Förintelsen. Tänk om stormakterna hade kunnat stoppa folkmordet 1915 på kristna folkgrupper i Turkiet under det ottomanska rikets sönderfall! Då hade inte över 1,5 miljoner människor dödats på grund av sin kristna tro och etnicitet.

Det krävs av oss att vi handlar i dag om vi ska kunna rädda och skydda de etnoreligiösa grupper som dagligen drabbas av övergrepp och massmord. När Europaparlamentet nu för första gången har erkänt ett pågående folkmord måste erkännandet följas av handling. Annars kommer inte de drabbade att få skydd från förföljelse och ingen hjälp att återvända till sina hem. De fruktansvärda gärningarna som dagligen pågår måste stoppas, och självklart bör de skyldiga ställas till svars för sina handlingar.

Nu är det av största vikt att även FN erkänner det systematiska dödan-
det som folkmord. Här vill jag att utrikesministern lyssnar noga. Detta
skulle aktivera FN-principen responsibility to protect, som innebär en kol-
lektiv skyldighet för världssamfundet att genomföra de åtgärder som krävs
för att skydda utsatta grupper. Kristdemokraternas, Socialdemokraternas,
Moderaternas, Liberalernas, Centerpartiets och Miljöpartiets representan-
ter i EU-parlamentet har alla röstat för resolutionen. Men här verkar vår
utrikesminister veta bäst, och bättre än hela Europaparlamentet.

Jag förutsätter att vår utrikesminister inte duckar för denna fråga utan
går ifrån denna beröringsskräck och jobbar och verkar för att FN ska er-
känna detta folkmord.

Anf. 60 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Fru talman! När man hör utrikesminister Margot Wallström svara på
frågorna tycker jag att man får en ganska bra bild av att Sverige är ett litet
land som gör stora saker i Mellanöstern just nu. Jag tycker att det känns
våldigt bra.

Jag har en fråga till Sofia Damm. Du skriver i interpellationen att det
dör 150 000 kristna varje år. Jag undrar om du kan komma upp här och
resonera lite om hur den siffran är framtagen.

Anf. 61 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill till att börja med hålla med Robert om beskriv-
ningen. Vi har ingen annan beskrivning när vi försöker fånga in det fruk-
tansvärda som händer. Då handlar det om: Vad är det vi kan göra? Hur kan
vi ingripa redan nu, precis som du säger?

Sverige kan arbeta först och främst genom våra bilaterala kontakter
inom FN och EU. Vi ska uppmana alla parter att följa säkerhetsrådsreso-
lutionerna som har antagits om övergrepp mot mänskliga rättigheter och
internationell humanitär rätt i Syrien. Det gäller också värnandet av mino-
riteters mänskliga rättigheter.

Sedan fortsätter vi att verka för att den särskilda undersökningskom-
missionen med mandat från FN:s råd för mänskliga rättigheter ska ges till-
träde till Syrien. Man har inte ens tillträde; man kan inte se vad det är som
pågår fullt ut på alla platser. Vi uppmanar säkerhetsrådet att hänskjuta si-
tuationen i Syrien till den internationella brottmålsdomstolen så att vi verk-
ligen får en rättslig prövning som kan leda till att de ansvariga ställs till
svars.

FN:s högkommissarie, som jag nämnde förut, har pekat på vikten av
att ICC ges behörighet när det gäller de brott som begås i Irak och Syrien.
ICC kan då ges behörighet att utreda brotten under dess stadga om folk-
mord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser på flera olika sätt. En
stat kan ansluta sig, som jag sa, eller FN:s säkerhetsråd kan ge ICC behö-
righet. Irak har ännu inte gett ICC behörighet, och säkerhetsrådet har
blockerats från att hänskjuta situationen till ICC.

Eftersom utländska stridande som är medborgare i ICC-an slutna stater
har deltagit i konflikterna undersökte åklagaren om ICC hade möjligheter
att inleda utredning om dem. Utredaren kom då fram till att ledarskiktet i
Daish främst utgörs av irakiska och syriska medborgare. ICC saknar be-
hörighet för dem, och hon kunde därför inte gå vidare med utredningen.

Därför är det viktigt att vi fortsätter att verka för att de som ansvarar för övergreppen ställs till svars. Vårt stöd till FN och andra aktörer bidrar bland annat till att övergreppen dokumenteras. Det måste börja med det – att man får tillgång till områdena och att man kan dokumentera övergreppen. Det är helt avgörande för om vi vill utkräva ansvar och ställa de ansvariga inför rätta.

Jag vet att skyddszoner har diskuterats här i kammaren. Jag har i alla fall diskuterat det flera gånger, och jag menar att man måste överväga alla vägar som skulle leda till att vi kan skydda alla dessa utsatta, inte minst kristna minoriteter och yazidierna, som jag som sagt har talat med så många gånger. Man måste titta på och granska varje förslag. Det är hög tid att det görs ännu mer för att säkra skyddet för civila.

Detta beslut kan dock också bara fattas av FN:s säkerhetsråd. Man måste gå in med insatser så att det inte blir en dödsfälla. Man måste ha ett antal länder som aktivt tar ansvar för och patrullerar områdena. Det blir väldigt svårt att upprätthålla skyddszoner när kontaktlinjerna på marken inte är definierade och dessutom i ständig förändring, som i Syrien. Därför måste man se upp så att man inte skapar dödsfällor, hur sympatiskt förslaget än är.

Vi måste fortsätta att diskutera. Det gör vi ständigt också i kontakter med dessa grupper när det handlar om hur vi bäst kan hjälpa till, inte minst med det humanitära stöd som vi ger.

Anf. 62 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Detta är såklart grymheter som väcker känslor. Det finns flera här i salen och många i vår närhet som har släktingar som tvingas fly. Vi har sett detta ske för 100 år sedan, och vi vill göra allt som står i vår makt för att det inte ska ske igen. Och det sker. Därför måste vi se att vi ska försöka finna lösningar och vända på alla stenar, som jag sa inledningsvis, för att vi i alla fall ska kunna säga att vi gjorde vad vi kunde.

Anders Österberg! Jag kan inte säga exakt var vår statistik kommer ifrån, men troligtvis är det från Open Doors, som jobbar specifikt mot förföljelse av kristna.

Avslutningsvis – eftersom vi har ett litet avslutningsinlägg kvar – vill jag be utrikesministern att specificera lite när det gäller säkerhetsrådet. Vi kampanjar själva nu för att få en plats i säkerhetsrådet, och det är där bromsklossen ligger när det gäller att få frågan vidare.

Hur jobbar regeringen för att få till stånd en reformering av säkerhetsrådet? När det sker ett folkmord måste det kunna undantas från vetorätten. Och hur jobbar Sverige tillsammans med andra länder för att sätta verklig press på att en reformering ska kunna komma till stånd?

Jag tror att detta är någonting som vi inte kan förneka. Det är ännu ett exempel där säkerhetsrådet gör oss fruktansvärt besvikna. Kan vi få några ord till om vad vi gör? Annars vill jag bara tacka för debatten.

Anf. 63 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Tack så mycket, Sofia Damm, för en viktig debatt! Vi har fört den återkommande. Jag uppskattar det, för det är viktigt när situationen i Irak och Syrien är så svår. Minoritetsgrupperna i dessa länder är sårbara, och de har djupa historiska rötter i Mellanöstern. Därför måste vi säkerställa skydd av dessa grupper.

Det råder ingen tvekan om att massövergrepp sker i Irak och Syrien. Vi har en skyldighet när det gäller att människor i fara bereds skydd. Det gäller oavsett hur vi kategoriserar dem. Det vi kan göra är att jobba gentemot enskilda länder men också i både EU- och FN-sammanhang i dessa frågor. Vi kan stöta på, och vi kan jobba diplomatiskt och politiskt med de länder som behöver övertygas och som vi ser som viktiga partner i att driva fram frågorna.

Vi jobbar mycket med frågan om vetorätten och vår inställning till hur man ska reformera säkerhetsrådet. Där har det kommit intressanta förslag, inte minst ett som Frankrike ligger bakom, där man föreslår just att veto-rätten ska begränsas när det gäller frågor som rör folkmord och massövergrepp. Vi tycker att det vore en klok väg framåt att kunna stödja ett sådant förslag, för man måste nog ta steg för steg framåt när man tänker sig att reformera säkerhetsrådet och säkerhetsrådets arbete.

Det här är alltså någonting som vi är djupt involverade i. Det visar också hur viktigt det är för vilka frågor man kan driva vilka som faktiskt sitter i säkerhetsrådet.

Jag uppskattar att ni stöder vår kandidatur till säkerhetsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

§ 9 Svar på interpellation 2015/16:389 om Sveriges position om kärnvapen

Anf. 64 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Stig Henriksson har frågat mig om det inte är dags att Sverige återigen tar initiativet i kärnvapenfrågan och åter blir en stark och självklar röst för nedrustning, om kärnvapen kommer att behandlas i samband med propositionen om ett världlandsavtal och om när Sverige kommer att underteckna Humanitarian Pledge.

Sverige är en stark och självklar röst för global nedrustning. Ett av mina första beslut som utrikesminister var att Sverige skulle gå med i det humanitära initiativet som fokuserar på de fruktansvärda effekter kärnvapen har på människor och natur. Orsaken är enkel; kärnvapen får aldrig mer användas.

Sverige tar flera initiativ för att detta ska bli verklighet och för att alla kärnvapen ska avskaffas. För ett år sedan talade jag i Nedrustningskonferensen (CD) i Genève om behovet av att återuppta arbetet i en öppen arbetsgrupp för kärnvapennedrustning under FN:s generalförsamling. Denna arbetsgrupp har nu återupprättats och träffas för första gången i veckan (den 22–26 februari) i Genève. Gruppen ger alla länder möjlighet att delta och föra vidare frågor om kärnvapennedrustning när traditionella forum tyvärr står stilla.

Vi stöder också de nya förslag som lagts fram i Nedrustningskonferensen för att påbörja förhandlingar om ett fördrag för att förbjuda produktionen av fissilt material för vapenändamål (FMCT) och för en närmare diskussion om kärnvapennedrustning.

Stig Henriksson har rätt i att det i tider av osäkerhet är ännu viktigare att värna den internationella rätten och humanitära principer. Vi är därför

tydliga med att internationella avtal på nedrustnings- och icke-spridningsområdet måste träda i kraft, till exempel det fullständiga provstoppsavtalet, CTBT, och att existerande avtal, såsom icke-spridningsfördraget, NPT, måste följas och förstärkas.

Samtidigt är det en oroande utveckling vi ser. Vissa länder, inte minst Ryssland, tillmäter kärnvapen en större roll i sin militära planering och använder allt oftare kärnvapen i retoriken för att hota och skrämma. Det är också oroande att nästan samtliga kärnvapeninnehavare moderniserar sina arsenaler. Risken för att kärnvapen kommer till användning har ökat. Sverige främjar därför initiativ som syftar till att reducera riskerna och bygga förtroende mellan parterna.

Sverige deltar också i internationella tekniska samarbeten, framför allt genom FOI, för att upptäcka provsprängningar och verifiera kärnvapenedrustning. Vidare stod Sverige i förra veckan (den 16–19 februari) värd för ett möte i Stockholm, inom ramen för Nuclear Security Summit-processen, som handlar om att säkra kärnmaterial och förhindra att terrorister får tillgång till kärnvapen. Där spelar Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, en viktig roll.

Kärnvapenedrustningen måste gå vidare i snabbare takt. Det är ansatsen i den humanitära utfästelsen, och den ansatsen stöder Sverige. Det viktiga är nu att identifiera vilka åtgärder som kan vidtas för att så blir fallet. I detta har kärnvapeninnehavarna ett särskilt ansvar att delta för att göra nedrustningen till verklighet.

Till sist vill jag beröra frågan om världsstödsavtalet med Nato. Avtalet har i sig inget att göra med frågan om vad som gäller för kärnvapen i Sverige. Avtalet ger inte Nato rätt att vistas eller verka på svenskt territorium utan föregående svenskt beslut om detta. Avtalet ger därmed inte heller Natoländer rätt att placera kärnvapen på svenskt territorium. Detta kommer att framgå av den kommande propositionen om världsstödsavtalet.

Kärnvapen får inte placeras på svenskt territorium, och det har Sverige i decennier tydligt markerat till omvärlden. En gästande stat är folkrättsligt förpliktad att följa de villkor som Sverige uppställer för besöket. Det följer bland annat av den folkrättsliga suveränitetsprincipen.

Anf. 65 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Tack för svaret, utrikesministern! Jag har ställt tre frågor. Den första berör om det inte är dags att Sverige återigen tar initiativet i kärnvapenfrågan och blir en stark och självklar röst för nedrustning. Här vill jag passa på att ge utrikesministern en eloge. Jag får verkligen intrycket av att det här är ett pågående och prioriterat arbete som både innebär mer och är bättre än jag hade kännedom om. Tack för den delen av svaret!

Angående Humanitarian Pledge skriver ministern: ”Ett av mina första beslut som utrikesminister var att Sverige skulle gå med i det humanitära initiativet.” Det tycker jag var mycket bra, och det var en radikal kursändring från den förra regeringens ganska passiva eller till och med negativa hållning i frågan. Men nu rörde min fråga Humanitarian Pledge, som ju, såvitt jag förstår, är en utveckling av det humanitära initiativet.

Det här är inte helt enkelt. Om jag har förstått historieskrivningen rätt kom det humanitära initiativet 2013, vilket var långt före min tid – ja, inte

i livet men som riksdagspolitiker – och antogs som en resolution av FN 2015. Men i december 2014 hölls en konferens i Wien där man lanserade något som till en början hette Austrian Pledge och sedan bytte namn till Humanitarian Pledge. Jag vet inte vad den officiella svenska översättningen är eller om det ens finns någon, men närmast borde man väl kunna säga det humanitära löftet.

Bakgrunden är ganska självklar. Det finns nu en stor insikt om att det inte går att bygga upp tillräcklig beredskap för att hantera en kärnvapenattack. Punkt slut. Om kärnvapen skulle användas skulle det skapa ett mänskligt lidande, en hungerkris och en klimatkatastrof som varken FN, hjälporganisationer eller stater, trots stora resurser och förberedelser, skulle kunna hantera. Det här är viktigt.

Jag har inte uppfattat det som att Sverige har undertecknat Humanitarian Pledge, som skulle innebära ett totalförbud mot kärnvapen. Har vi det? 121 andra länder har gjort det. Om inte, är det inte utrikesministerns avsikt att vi ska göra så?

Att USA var emot vid omröstningen och Natolandet Norge avstod i FN:s kommitté leder mig till den tredje frågan. Kommer frågan om kärnvapen att behandlas i samband med propositionen om ett världlandsavtal?

Jag är glad över att ministern så tydligt utlovar att kärnvapenfrågan kommer att tas upp i den kommande propositionen, för så tolkar jag svaret att det tydligt ska framgå. Tyvärr står detta i direkt motsättning till själva avtalet men också hela departementsskrivelsen som inte alls nämner detta. Egentligen borde detta stå i avtalet, kan jag tycka.

Är inte utrikesministern bekymrad över att Sverige alltmer tvinnas ihop med strukturerna hos en kärnvapenallians vars främsta företrädare, USA, röstade emot Humanitarian Pledge?

Med världlandsavtalet blir det trots allt mycket lättare att härbärgera Natostyrkor i Sverige i fred, vid kris och i krig, oavsett om Sverige är in-draget eller om det är en konflikt i vårt närområde. Eftersom USA aldrig uppger om deras ubåtar eller bombflygplan bär kärnvapen ter det sig lite svårt för oss att vara säkra på den saken.

Och hur ska andra länder veta att vi är kärnvapenfria?

Anf. 66 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Tack, utrikesministern, för svaret, och tack, Stig Henriksson, för möjligheten att diskutera den här viktiga och ständigt aktuella frågan!

Kärnvapen är ett alltför sällan diskuterat hot mot vår existens. Vi pratar ofta om terrorism, klimathotet, organiserad brottslighet – stora hot mot den globala säkerheten – men kärnvapen är sannerligen ett hot som finns och som behöver diskuteras oftare.

Det finns, som Stig Henriksson påpekar, fortfarande arsenaler som kan förgöra vår jord många gånger om. Det satsas perversa summor på att modernisera. De pengarna skulle kunna användas till mycket viktigare saker.

Om man har varit vid gränsen mellan Sydkorea och Nordkorea vet man att det kalla kriget lever i högönsklig välmåga. Det gäller inte minst kärnvapenhotet som med tanke på provsprängningarna där de senaste veckorna har aktualiserats.

Som Stig Henriksson också säger har Sverige en stolt tradition på nedrustningsområdet. Jag vill bestämt hävda att den traditionen är återupprättad i och med valsegern 2014. Vi har höjt ambitionsnivån på nedrustningsområdet rejält. Jag har stått i den här kammaren och debatterat med Carl Bildt om klustervapenförbud och det humanitära initiativet och bemötts med skepsis. Vi har, mellan raderna, kallats naiva drömmare som tror att det går att slå sig ihop med Vatikanstaten och andra små nationer och skriva under papper och få någonting gjort. Sådan har attityden varit.

Nu finns det en helt annan ambitionsnivå. Det finns en förståelse för att vi måste arbeta brett och ambitiöst med det här. I vår säkerhetsrådsandidatur har vi med det som en bärande pelare i vårt FN-arbete. Vi lägger inte alla ägg i samma korg. Vi använder oss av olika instrument och olika forum – provstoppsavtalet CTBT, Nuclear Security Summit och FMCT om produktionen av fissilt material. Vi arbetar brett och ambitiöst. Vi är med i Open-ended Working Group. Där talar Annika Thunborg kanske just nu och för fram Sveriges position. Det är alltså en väldig skillnad mot hur det har varit.

Stig Henriksson är en hedersman som ställer viktiga frågor. Men jag vill bestämt förneka att det skulle finnas några brister i ambitionshöjandet från den här regeringen. Vi har en utrikesminister som väl blev gripen på väg mot en protest i Mururoa. Fransmännen var inte särskilt glada då. Vi har alltså en stolt tradition som fortsätter med den här regeringen. Det är jag glad över.

Jag vill gärna att utrikesministern säger något mer om NPT. Vi var båda i New York för ett knappt år sedan. Det misslyckades, eller man kom snarare inte så långt som vi hade önskat. Hur ser utrikesministern på framtiden för NPT-processen, icke-spridningsavtalet?

Anf. 67 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag anser att ett aktivt arbete för internationell kärnvapennedrustning är en självklar del av svensk säkerhetspolitik. Det är ständigt aktuellt, inte minst mot bakgrund av Nordkoreas provsprängning nyligen. Vi ser också hur de befintliga kärnvapenarsenalerna bibehålls och att man utvecklar nya vapen.

Det gynnar inte vår säkerhet, och det gynnar inte världens säkerhet att ledas in i en ny rustningsspiral. Därför är de frågorna mer aktuella.

Vi jobbar på att eliminera alla kärnvapen, främst inom FN, genom olika initiativ för kärnvapennedrustning. Den öppna arbetsgruppen är som sagt i hög grad ett resultat av att vi åter har engagerat oss. Vi var med i den mindre grupp stater som förhandlade om nedrustningsdelen under NPT:s översynskonferens förra året.

Vi bedriver ett arbete för att minska riskerna. Det görs bland annat i den globala tankesmedjan Global Zero. Vi har också återinträtt i De-alerting Group, som verkar för att minska kärnvapnens stridsberedskap. Om fler människor insåg hur det ser ut med stridsberedskapen och hur farligt det är skulle vi nog få ännu större stöd för just de-alerting.

Vi bidrar också till de tekniska samarbetena för att upptäcka kärnsprängningar och verifiera kärnvapennedrustning.

Vi hoppas mycket på att den öppna arbetsgruppen ska vara ett sätt att föra arbetet framåt.

Vi driver också nedrustningsfrågor bilateralt gentemot Ryssland och i nedrustningsforum där faktiskt både Ryssland och USA ingår.

Vi tycker att det här bidrar till vår egen säkerhet och till en säkrare värld.

Jag kommenterar inte världslandsavtalet mer. Det kommer nämligen att vara en egen debatt om det. Jag har ingenting mer att säga än de argument som jag redogjorde för i mitt första inlägg, Stig Henriksson. Det kommer att framgå att världslandsstödsavtalet inte ger Natoländer rätt att placera kärnvapen på svenskt territorium. Det kommer att redovisas hur beslutsprocessen ser ut och att vi kan garantera vår egen politik på området.

När det gäller Humanitarian Pledge – jag vet inte vad det skulle heta på norrländska eller på Umemål, Stig – tycker vi att nya legala instrument behövs för att nedrustningen ska bli verklighet. Ett förbud mot kärnvapen är ett av de förslag som diskuteras, men det är inte den enda vägen framåt. Det viktiga är att identifiera vilka åtgärder vi kan vidta för att gå snabbare fram med kärnvapennedrustningen.

Jag kommer därför att ta initiativ till ett fördjupat samtal om hur arbetet kan bedrivas och om hur vi bäst kan bidra från svensk sida. Vi har tillsatt en folkrätts- och nedrustningsdelegation. Jag anser att det är en viktig och principiell fråga för den delegationen. Därför kommer jag att be dem att framför allt titta på vad nästa steg ska vara. Det är en av de möjligheter som bör prövas av denna delegation.

Anf. 68 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Jag vill verkligen ge Olle Thorell rätt i att kärnvapen har varit borta från debatten. Man hade nästan glömt bort att de fanns. Jag är så pass gammal att jag var med under de stora debatterna om och demonstrationerna mot SS20 och Pershingrobotar på 80-talet. Då var kärnvapen en fråga som diskuterades väldigt brett. Så är det inte längre, tyvärr. Det här är ett sätt att försöka lyfta upp den diskussionen.

Jag kan förstå utrikesministerns skäl för att inte gå närmare in på världslandsavtalet i det här skedet. Men det är också en fråga som har seglat extremt mycket under radarn. Jag tar mig därför friheten att delge några funderingar kring det.

Man kommer inte ifrån att Nato är en militär allians med kärnvapen som hörnsten. Det står i deras Deterrence and Deference Posture Review att kärnvapen är en central komponent i Natos sammanlagda förmåga för avskräckning och försvar. Så länge kärnvapen existerar kommer Nato att förbli en nukleär allians.

Det är alltså den alliansen vi tvinnas allt närmare. Till det kan man också lägga att Nato fortfarande har en doktrin om first use, det vill säga har inte garanterat att man aldrig ska vara först med att använda kärnvapen. Det står också – det är lite fascinerande – i samförståndsavtalet 3.3: ”Detta samförståndsavtal är avsett att överensstämma med Natos doktrin och principer och utgör en övergripande överenskommelse och struktur för världslandsstöd.”

Det är alltså Natos doktrin som handlar om att kärnvapen är en central förmåga och att man är beredd att använda den först.

Jag tycker att det är jätteallvarligt.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Det blev inte helt klart för mig när det gäller Humanitarian Pledge. Jag förstår att vi inte ska underteckna den nu. Det tycker jag är synd. Jag kan inte se någon anledning till att vi inte skulle göra det.

Om vi återgår till världlandsavtalet nämns kärnvapen fortfarande inte någonstans i avtalet, i departementsskrivelsens 157 sidor – som jag tror att det är – trots att vi alla vet vad det betyder. Då finns det naturligtvis inget undantag i avtalet heller om att vare sig placera ut eller transportera kärnvapen i Sverige.

Man kan säga att det är känt för Nato att Sverige har ett förbud mot det här. Men eftersom Natolandet USA vägrar att uppge om de har kärnvapen i sina bombflygplan och sina ubåtar vet jag inte hur mycket det är värt att vi har talat om det. Det går inte att kontrollera efterlevnaden av det.

Det pratas ibland om att Norge och Danmark har fått undantag. Till att börja med har de begärt undantag för utplacering av kärnvapen, och de är förvisso medlemmar. Men de undantagen gäller bara i fredstid.

Det som inte diskuteras eller analyseras över huvud taget i departementsskrivelsen är världlandsavtalets effekter på det säkerhetspolitiska läget, vilket är ganska märkligt för att uttrycka det väldigt försiktigt. Det borde vara grundläggande. På vilket sätt stärker det här vårt säkerhetspolitiska läge?

Då kan man säga att om det blir lite dunkelt huruvida Sverige hårbärger kärnvapen vill jag påstå att detta riskerar att allvarligt försämra vårt säkerhetspolitiska läge.

Jag tycker att det finns mycket att säga om detta. Men jag återgår till Humanitarian Pledge: Är vi beredda att underteckna det, ja eller nej?

Anf. 69 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Det är verkligen så, Stig Henriksson och utrikesministern, att kärnvapenhotet är allestädes närvarande, även om det inte pratas om det. Det är kanske värre nu än när jag var pojke och Stig Henriksson var en medelålders man. Det är nog på sätt och vis farligare nu, eftersom kunskapsöverföring och tekniköverföring kan spridas mycket lättare. Det finns kollapsade stater. Förr var det två supermakter som höll koll på sina arsenaler. Nu är kunskapen friare. Det finns så kallade failed states, kollapsade stater, galna diktatorer, mördarband som Daish med stora resurser.

På sätt och vis är kärnvapenhotet mer akut nu. Det är jättebra att Sverige har den stora tekniska kompetens som vi har skaffat oss. Vi hade ett atomenergiprogram där dessa saker undersöktes, och den kunskapen finns ju till delar kvar. Den använder vi på ett pragmatiskt sätt för att bidra till verklig riskminimering.

Som sagt, jag kan inte nog understryka den kursändring som har skett sedan valet. Nu ställer vi oss bakom det humanitära initiativet. Vi inser kraften i civilsamhällets engagemang och vill dra nytta av det. Vi ska inte bara se nedrustning som ett spel som de stora pojkarna ska ägna sig åt runt förhandlingsbordet. Det krävs ett folkligt engagemang och det kan användas för att åstadkomma reell nedrustning.

Jag är glad över att vi har haft den här debatten. Jag ger mig inte in i getingboet om världlandsavtalet. Det kommer senare i olika propositioner.

Anf. 70 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Tack, Stig Henriksson och Olle Thorell, för den här debatten! Det är en bra och viktig debatt om kärnvapen och kärnvapennedrustning. Naturligtvis kommer debatten om världlandsavtalet att klargöra att kärnvapen inte ska tillåtas på svenskt territorium. Jag är säker på att vi får en egen debatt om alla detaljer. Kärnvapenfrågan är ett inte oviktigt argument när det gäller vår militära alliansfrihet.

Tanken är ju att när vi nu har tillsatt en folkrätts- och nedrustningsdelegation är det just en sådan principiell fråga som delegationen bör hantera och pröva, det vill säga om vi ska ansluta oss till Humanitarian Pledge eller inte. Därför menar jag att delegationen bör få chansen att diskutera det. Det är också ett sätt att åstadkomma folklig förankring i den här typen av frågor.

Stig Henriksson kan vara trygg med att arbetet för en kärnvapenfri värld är prioriterat i svensk utrikespolitik. Det är välkommet att regeringen har riksdagens stöd i detta. Efter att ha träffat några japanska överlevande förstår jag att det här kan vi bara inte tillåta hända igen, användning av kärnvapen.

Tack än en gång för den här debatten!

Anf. 71 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Olle Thorell, vi är i alla fall överens om flera viktiga saker. Den nya regeringen har gjort en kursändring. Vi är också överens om vikten av att den här frågan debatteras. Vi är kanske inte helt överens i analyserna av världlandsavtalet, men det får vi väl återkomma till så småningom.

Vad handlar den här frågan som nästan har varit bortglömd om? Det finns i dag över 16 000 kärnvapen i världen, och de utgör ett direkt hot mot vår säkerhet och överlevnad.

Om det inte blir krig kan det ändå utbryta av ren mishap. Det har genomförts två övningar, en sovjetisk och en amerikansk Natoövning som var på väg att föras till randen av ett kärnvapenkrig därför att den andra sidan inte riktigt förstod vad som var i görningen, att det var en övning.

Det är ju väldigt märkligt att medan staterna genom internationella konventioner har förbjudit vapen som orsakar det som man kallar för oacceptabelt humanitärt lidande, alltså kemiska och biologiska vapen, tillåts kärnvapen existera under förevändning att de skapar säkerhet. Så är det ju inte.

Jag är glad om vi så småningom kommer fram till att underteckna Humanitarian Pledge. Det är ett litet steg bland många andra steg. Jag har respekt för den process som utrikesministern beskriver.

Problemet är bara att ett närmare samarbete med Nato bär åt fel håll, både säkerhetspolitiskt och när det gäller kärnvapenarbetet. Albert Einstein sa en gång: Kärnvapen har förändrat allt utom vårt sätt att tänka.

Det är dags att börja tänka och tänka om. Därför: Skriv under Humanitarian Pledge! Därför: Riv upp världlandsavtalet!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2015/16:391, 394 och 399 om pressfrihet i Turkiet

Anf. 72 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Birgitta Ohlsson, Tina Acketoft och Jabbar Amin har frågat mig om situationen i Turkiet. Jag väljer att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Regeringen välkomnar det momentum som finns i relationen mellan EU och Turkiet. Ett utvecklat samarbete med Turkiet ger Sverige och EU ökade möjligheter att ställa krav, främja reformprocesser och påverka utvecklingen i Turkiet. Regeringen fortsätter därför att förespråka en turkisk EU-process med tydliga kriterier och villkor på centrala områden som rättsstat, demokrati och mänskliga rättigheter.

De senaste årens utveckling i Turkiet har inneburit en tillbakagång inom rättsstatsfrågor och för mänskliga rättigheter. Situationen för yttrandefriheten, särskilt mediernas och akademikers möjligheter att verka fritt, är synnerligen allvarlig. Detta har jag påpekat för den turkiska regeringen och avser att göra så tills situationen förbättras.

Genom EU arbetar regeringen för att de centrala kapitlen om rättsstat och mänskliga rättigheter ska öppnas inom Turkiets anslutningsprocess. Sverige bidrar även bilateralt för att förbättra journalisters och intellektuellas förutsättningar. Detta gör vi på plats i Turkiet genom vårt långsiktiga reformstöd. Vi avser att även fortsättningsvis fokusera delar av detta på frågor rörande yttrandefrihet. Som del i vår diplomatiska närvaro bevakar Sverige även utvalda rättegångar i Turkiet.

Den negativa utvecklingen avseende demokrati och mänskliga rättigheter förstärks av konflikten i sydöstra Turkiet. Jag har återkommande uttryckt min oro över den eskalerande situationen och fördömer våldet som inneburit så många civila dödsoffer. Effektiva och opartiska utredningar måste alltid ske vid våldsanvändning som innebär civila dödsoffer. Vid upprepade tillfällen, offentligt och i bilaterala kontakter, har jag uppmanat till en snar återgång till fredsprocessen.

Den turkiska regeringens politik gentemot befolkningen i de sydöstra delarna av landet får allt allvarigare återverkningar, inte enbart på den långsiktiga utvecklingen i Turkiet och regionens instabilitet. Om inte fredsprocessen återupptas snarast kommer det även att bli allt svårare för EU och Turkiet att utveckla samarbetet. Detta vore olyckligt för Turkiets fortsatta demokratisering och reformprocess men även för Turkiets och EU:s möjligheter att gemensamt möta utmaningarna i närområdet.

Anf. 73 BIRGITTA OHLSSON (L):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka utrikesministern för svaret på min interpellation om den turkiska regeringens vidriga attacker på det fria ordet.

Under de senaste fem åren har pressfriheten i Turkiet minskat drastiskt. Det är inte ovanligt att högt uppsatta politiker inklusive Erdoğan öppet går ut och kritiserar journalister, något som leder till att personerna i fråga blir trakasserade och ibland också dödshotade i sociala medier.

Samtidigt fortsätter regeringen att utnyttja sitt finansiella övertag via mediechefer för att påverka nyhetsbevakningen av politiskt känsliga ämnen. Ett stort antal journalister inklusive framstående krönikörer har förlorat sina jobb under de senaste två åren som en konsekvens av dessa påtryckningar. De som blir kvar måste vänja sig att arbeta i ett klimat av ökad självzensur och mediepolarisering. I sitt senaste pressfrihetsindex tilldelade Reportrar utan gränser Turkiet plats 149 av 180.

Mot den bakgrunden förstår jag inte utrikesministerns ord i interpellationssvaret om att den rödgröna regeringen ”välkomnar det momentum som finns i relationen mellan EU och Turkiet”. Många av oss andra ser inget riktigt momentum, utan snarare en uppförsbacke, brantare än brantast, med en turkisk regering som i handling diskvalificerar sig från europeiskt samarbete på punkt efter punkt. Vi ser i Erdoğan en president som dag för dag trappar upp förtrycket mot kurderna både militärt och politiskt. Vi ser i Erdoğan en ledare som slänger oppositionella kritiker och akademiker i fängelse. Vi ser i Erdoğan en ledare som reagerar med hot om fängelse där andra politiska ledare – i demokratier – skulle ha skrattat åt politisk satir.

Det är inte bara regimkritiska uttalanden gällande politik som straffas av Erdoğanregimen, utan även generella negativa uttalanden. Jag tror att många, inte minst unga som sitter på läktaren i dag eller kanske tittar på tv just nu, har läst *Sagan om ringen*. Ett fullkomligt bisarrt exempel är att Bilgin Çiftçi avskedades från sitt jobb på hälsovårdsmyndigheten i november förra året efter att han i sociala medier hade delat bilder där han jämförde Erdoğanns ansiktsuttryck med karaktären Gollum från *Sagan om ringen*. I december skulle han ställas inför rätta, men rättegången blev uppskjuten till nu i februari, då domaren inte hade sett filmerna eller läst böckerna. Brottet som Çiftçi utreds för är förolämpning av presidenten, något som kan leda till fängelse i dagens Turkiet.

Jag undrar just vad det är för momentum i relationerna som Margot Wallström ser just nu. Vi andra ser bara ett kompakt turkiskt mörker för friheten.

Anf. 74 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på den interpellation jag ställde. Min interpellation rörde frågan om ett turkiskt EU-medlemskap, en fråga som ligger oss liberaler varmt om hjärtat. Efter det interpellationssvar som utrikesministern delgett oss kan jag kanske efterlysa lite mer svar om just detta.

Turkiet ansökte om medlemskap redan 1987, men det dröjde till 2005 innan man inledde samtal med landet angående det eventuella framtida medlemskapet. Låt mig påpeka att liberaler redan då var och fortfarande är väldigt positiva till att Turkiet någon gång ska bli medlem. Men då måste naturligtvis demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi löpa hand i hand med den processen.

Det stod redan från början klart att landet hade en mycket lång väg att gå, och dess lagstiftning mötte inte heller på långa vägar de krav på bland annat respekt för mänskliga rättigheter som vi ställde. Relationen till EU-landet Cypern var och förblir mycket bekymmersam. Även den bristande respekten för kvinnors, barns och religiösa minoriteters rättigheter bidrog naturligtvis till att förhandlingarna då lades på is. Mänskliga rättigheter var

med andra ord aktuella 1987, och jag skulle vilja påstå att de är precis lika aktuella i dag.

Min kollega Birgitta Ohlsson räknade nyss upp mycket tveksamma situationer gällande tryck- och yttrandefriheten. Jag kan lägga mer ved på den brasan genom att ta upp övergreppen mot demokratiaktivister. Advokaten Tahir Elçi mördades i november förra året efter att han på tv dristat sig att säga att PKK inte är en terrororganisation. Flera av våra egna kollegor i denna plenisal lever i skräck därför att de vågar ta diskussionen om PKK och Turkiet. De åker dit och känner ett stort ansvar, eftersom Sverige har ett stort ansvar. Vi har väldigt många flyktingar från den här regionen i Sverige.

Freedom House rankar årligen världens länder efter medborgerliga rättigheter. Ett är bäst på skalan, sju är sämst. Sverige ligger tack och lov på en etta, medan Turkiet ständigt sjunker. I sin rapport från 2015 skriver Human Rights Watch att den nuvarande regeringen urholkar de framsteg som gjorts det senaste decenniet. Korruptionen har ökat, liksom övervåldet bland poliser vid demonstrationer. Möjligheten att utkräva ansvar av myndighetspersonal är lika med noll.

Liksom min kollega Birgitta Ohlsson ställer jag mig i ljuset av allt detta frågan vad det är för momentum som regeringen välkomnar i relationen mellan EU och Turkiet. Naturligtvis vet vi alla vilken situation Turkiet i dag befinner sig i på grund av att landet ligger precis intill en krigszon, och naturligtvis kommer detta att ligga i vågskålen när diskussioner om EU-medlemskap förs. Men som sagt har Turkiet en mycket lång väg att gå. Bara 14 av 35 förhandlingskapitel har öppnats, och ett enda har avslutats. Det är viktigt att nya medlemsstater är mogna när de träder in i gemenskapen. Därför ställde jag frågan hur ministern och regeringen ser på vikten av EU:s utvidgning generellt. Vi liberaler vill uppmana regeringen att arbeta både för att Turkiet ska leva upp till Köpenhamnskriterierna och för ett närmande i trovärdig takt mellan Europeiska unionen och Turkiet.

Jag tackar för att ministern säger att man ständigt, eller i alla fall då möjlighet finns, betonar vikten av mänskliga rättigheter, men exakt hur arbetar man med den här frågan? Hur avser ministern att arbeta för att säkerställa att Turkiets anslutningsprocess följer landets demokratiska utveckling?

Anf. 75 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för att hon har kommit hit för att debattera den här frågan. Jag tackar också för svaret, även om det inte är något som jag är stolt över.

Jag ska börja med lite fakta om vad den turkiska regimen gör. Journalister fängslas och hotas, vilket utrikesministern vet. Redaktioner stormas. Jag visar en bild på en tv-redaktion som stormas av Erdoğans polis för att redaktionen vågat uttrycka kritik. Till och med när utländska redaktioner och medier framför kritik går de inte ostraffade. Jag visar en bild på en norsk journalist som nyligen kastades ut ur landet för att hon framförde kritik mot regimen. Det är denna regim vi har att göra med.

Förutom angreppet på medierna och de fria krafterna, som även Tina Acketoft och Birgitta Ohlsson nämnde, pågår ett folkmord mot det kurdiska folket. Utrikesministern vet om även detta. Städer förstörs och belägras, och oskyldiga angrips och dödas. Jag visar en bild på en av städerna

i sydöstra delen av landet, eller rättare sagt i norra Kurdistan. Det är mitt i Diyarbakır. Den är totalt förstörd. Det är inte fråga om straff mot en eller två personer, utan om straff mot en befolkning och en etnicitet. Det här är ett folkmord, inte bara angrepp på enskilda personer för att de gjort någonting mot regeringen. Men förstörelsen av städer gäller inte bara Diyarbakır. Jag visar en bild på Cizre, en annan stad som totalförstörts av Erdoğan. Vi kan räkna upp stad efter stad. Minst tio städer har under det senaste halvåret blivit föremål för angrepp från den turkiska regimen och Erdoğan.

De drabbade är många. Jag visar upp en skylt med statistik från en organisation för de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Vi ser här hur många oskyldiga civila som har gripits, hur många kurder som har dödats och hur många av dem som är kvinnor respektive män. Turkiet hävdar att det här är terrorister. Men i många fall är det barn. Kvinnor som sitter hemma träffas av Erdoğan's bomber.

Allt detta borde bekymra utrikesministern väldigt mycket. Hon borde uttala väldigt tydligt kritik och fördöma den turkiska regimen's angrepp på det fria ordet i Turkiet samt folkmordet. Med anledning av detta ställde jag två frågor: Fördömer utrikesministern detta? Jag har inte fått svar. Är utrikesministern beredd att ta initiativ till att ställa Erdoğan inför internationell domstol för folkmord? Jag har inte fått svar på detta heller.

Jag hoppas att den information som utrikesministern fått kan föranleda ett bättre svar.

Anf. 76 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Interpellanterna beskriver föredömligt MR-aktivisters, journalisters och andra demokratifrämjande organisationers och individers särskilda utsatthet i takt med den våldsupptrappning som skett och det krig som just nu råder i Turkiet.

Interpellanten Birgitta Ohlsson – och jag tror att också Tina Acketoft gjorde det – lyfte särskilt upp en kurdisk människorättsaktivist som sköts på öppen gata i staden Diyarbakır, eller Amed, tidigare i november. Han hette Tahir Elçi och var advokat och samfundets ordförande i regionen.

Jag träffade honom i samband med en resa med socialdemokratiska riksdagsledamöter och Olof Palmes Internationella Center som vi genomförde till sydöstra kurdiska delen av Turkiet drygt två månader innan han sköts ihjäl.

Tahir Elçi berättade på plats för oss. Han vädjade framför allt om utomstående parter's hjälp för en fredsprocess i Turkiet. Han vädjade om internationellt stöd för frigivning av journalister, politiker och hans kollegor som var advokater och ett stopp på de undantagstillstånd som militären fått som har lett till att städer omringats och civila skjutits ihjäl.

Socialdemokraterna har som parti sedan dess träffat AKP och CHP och har bjudit hit HDP:s partiledare Selahattin Demirtaş för att diskutera läget. Vi har även uttalat tydligt att vi gärna agerar som medlare för att kunna föra samtal mellan parterna och få till stånd en fredsprocess.

Från regeringens sida har utrikesministern gång på gång uttalat att fredsprocessen måste återupptas, den turkiska regeringen måste vidta genomgripande reformer och att den fortsatta medlemskapsprocessen är en nyckel för att kunna komma ett steg fram i den riktningen.

Det kanske viktigaste steget i demokratisk riktning för Turkiet är såklart fri press och yttrandefrihet, som Birgitta Ohlsson har lyft fram, rule of law och framför allt en lösning av kurdfrågan i Turkiet, som just nu är i allra högsta grad angelägen.

Jag har full förståelse för interpellanten Jabar Amins frustration och sorg. Jag tror att väldigt många kurder inte minst i Turkiet men även i övriga Europa och här i Sverige känner en enorm sorg över situationen och en fortsatt maktlöshet av att det inte förbättras. Det gäller inte minst i det läge som varit och som pågått över åtta år. Det handlar om rätten till språket, rätten till kulturen, och rätten till identiteten som har frångåtits ett folk under en väldigt lång tid.

Mitt inlägg i dag handlar främst om att jag tror att vägen fram måste vara att utrikesministern fortsätter att vädja för att en fredsprocess ska återupptas, att vi fördömer dödandet av civila och att organisationer som agerar i demokratifrämjande syfte får stöd från Sverige. Självklart måste vi kräva att politiska fångar och de som agerar för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet frisläpps.

Min fråga till utrikesministern är om hon tror att vi kan öka pressen på Erdoğan och den turkiska regeringen för att kunna få till stånd en fredsprocess. Det är högst angeläget just nu.

Anf. 77 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Ärade utrikesminister! Också jag vill tacka Birgitta Ohlsson, Tina Ackeoft, Jabar Amin och Lawen Redar. De har på ett föredömligt sätt beskrivit situationen för de mänskliga rättigheterna och situationen i Turkiet och för den kurdiska befolkningen. Läget är väldigt allvarligt, och kränkningarna av de mänskliga rättigheterna fortsätter varje minut.

Birgitta Ohlsson berörde pressfriheten i Turkiet. Amnesty har kritiserat Turkiet väldigt mycket och menar att pressfriheten är på tillbakagång. Den oberoende organisationen Freedom House har tidigare beskrivit pressen i Turkiet som icke fri. Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex har, vilket också Birgitta Ohlsson har nämnt, landat på den föga hedrande platsen 149 av 180 jämförda länder.

Razzior mot mediegrupper och arrestering av journalister har snarare blivit vardag. Torsdagen den 26 november greps Can Dündar, chefredaktör på dagstidningen Cumhuriyet, samt Erdem Gül, tidningens chef i Ankara. De anklagades för att ha stöttat terrorism och för att ha avslöjat statshemligheter. De greps efter att de hade avslöjat hur den turkiska säkerhetstjänsten illegalt försökt smuggla in vapen och ammunition till jihadistgrupperna i Syrien. De åtalas nu för terrorism och för att ha avslöjat statshemligheter.

Nyhetsajten Bianet gjorde en granskning som visade att mellan juli och september 2015 censurerades 101 webbsajter, 40 Twitterkonton och 178 nyhetsartiklar. Varje dag bevakas människors Facebookkonton, och alla som skriver ett ord om presidenten åtalas. Återigen sker detta samtidigt som ett stort antal journalister uppges ha blivit gripna, stämda eller attackerade.

Detta har blivit systematiserat. Det är inte undantag utan har blivit vardag för väldigt många journalister, nyhetstänkare, politiker, opposition och progressiva krafter. De åtalas varje dag och stäms för att de på något sätt har sagt eller skrivit något negativt om presidenten.

Trots detta tycker jag fortfarande att Sverige och vi tillsammans måste agera och se till att hjälpa de progressiva krafterna som finns i Turkiet. Lawen Redar beskrev föredömligt resan som en grupp socialdemokrater gjorde och också den dialog som vi haft mellan oss och HDP och också representanter för andra turkiska partier i Diyarbakır men också i Ankara om att fredsprocessen måste återupptas.

Kurdfrågan är viktig. Den måste lösas med demokratiska medel. Jag vet att utrikesministern många gånger föredömligt har påpekat att parterna måste tillbaka till förhandlingsbordet. Det är viktigt att vi trycker på håri-från Sverige och från alla politiska partier som finns i kammaren. Det gäller att tala om och fortsätta att kräva att parterna ska gå tillbaka till förhandlingsbordet.

Läget just nu i sydöstra Turkiet, eller turkiska Kurdistan, är förfärligt. Jabar Amin har visat några bilder. Det finns många andra bilder som visar på att det inte är acceptabelt. Vi måste tillsammans agera och se till att få stopp på lidandet.

Anf. 78 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag vill tacka Birgitta Ohlsson, Tina Acketoft, Jabar Amin, Lawen Redar och Serkan Köse för deras inlägg. Egentligen visar Jabar Amins bilder och hans inlägg risken att det vi säger blir syntetiskt. Kanske blev också mitt försök att svara på alla frågorna samtidigt otillräckligt.

Jag har stor sympati och medkänsla med lokalbefolkningen i sydöstra Turkiet. Kurderna och den övriga befolkningen i sydost är utsatta för utgångsförbud, stridigheter, våldsdåd och övergrepp. Det gäller inte minst i Cizre, som Jabar Amin lyfte fram i sitt inlägg. Jag beklagar de många civila dödsoffren. Det måste man alltid börja med att säga. Det som vi ser framför oss oroar hela världen just nu.

Det är djupt oroande att stridigheterna mellan den turkiska regeringen och PKK nu intensifieras. Det upptrappade våldet försvårar inte bara möjligheten att få till stånd fred och välstånd i Turkiet utan det försämrar också hela situationen i regionen och inte minst försöken att få till stånd en politisk lösning på inbördeskriget i Syrien.

Beskjutning av civila är inte acceptabelt och måste i varje enskilt fall utredas. Jag uppmanar Turkiet att bringa klarhet i den här typen av händelser. För någon vecka sedan uppmärksammade FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter en händelse där till synes obebäpnade människor med vita flaggor, samtliga kurder, sköts till döds av turkiska säkerhetsstyrkor. Det är förstås oacceptabelt, och man måste ta reda på vad som hänt.

Det enda sättet att få slut på våldet och lösa problemen i sydöstra Turkiet är att återuppta fredsprocessen. Det har varit viktiga möten inte minst med Demirtaş, liksom de samtal som jag förstås också för med min kollega.

Birgitta Ohlsson undrar – och jag visste att ni skulle fråga om det – vad detta med momentum betyder. Vad menar man? Det betyder först och främst att det någonstans måste finnas en politisk vilja som man kan mobilisera. Det finns en politisk vilja just nu från EU att engagera sig och att sätta press på Turkiet, och det finns en process som är återupprättad.

Det kommer att bli ett nytt toppmöte – jag tror redan i början av mars. Där blir det tillfälle att diskutera också pengar och möjligheterna att använda vad som är ett finansiellt instrument för att trycka på utvecklingen. Men här gäller det helt enkelt att upprätta en procedur, en möjlighet att framföra våra åsikter. Att bara dra sig ur detta nu skulle inte gynna något, och det skulle inte heller gynna Turkiets EU-närmande.

Den här regeringen, liksom tidigare svenska regeringar, tycker att EU-processen är det ramverk som ger bäst möjligheter att främja en långsiktig och hållbar demokratisk utveckling i Turkiet. Jag hoppas att det råder bred politisk samsyn om det. Vad skulle hända om vi bara drog oss undan? Vi måste se till att vi kan fortsätta att hålla uppe pressen på Turkiet.

Vi har nära och omfattande relationer med Turkiet. Men också våra band till HDP tror jag ger oss goda möjligheter att påverka utvecklingen i positiv riktning. Det vill jag förvalta och vidareutveckla.

Turkiet är en av de sista medlemsstaterna som inte har ratificerat Romstadgan för ICC. Regeringen tänker fortsätta och se till att Turkiet snarast ansluter sig till domstolen. Det är ju ett sätt att också se till att man kan ställa ansvariga inför rätta och till svars. EU-processen har sina egna spår, och det är viktigt att följa dem och hålla detta vid liv, Tina Acketoft. Det är precis vad vi gör, vilket vi ibland också förklarar i EU-nämnden är vår avsikt.

Anf. 79 BIRGITTA OHLSSON (L):

Herr talman! Fru utrikesminister! Jag vill verkligen förtydliga – vilket min liberala kollega Tina Acketoft redogjorde för – att vi liberaler gärna ser Turkiet som en framtida EU-medlem. Ett tydligt, demokratiskt, värderingsfritt och öppet Turkiet skulle kunna spela en stor roll i och för Europeiska unionen.

Men jag undrar också vilka signaler vi sänder ut just nu. I ett läge där Turkiet utmanar EU:s frihetsideal mer än på mycket länge och där attackerna just på det fria ordet haglar väljer EU att gå vidare med att öppna fler kapitel i samarbetet. Det blir väldigt märkliga politiska signaler, tycker jag.

Vi lever förvisso, vilket utrikesministern redogjorde för, i en svår situation där Turkiet är en viktig nyckelspelare för att lösa flyktingkrisen. Men det får inte ske på bekostnad av att vi börjar tumma på EU:s mänskliga rättigheter och grundläggande syn på frihet.

I en tid då EU-medlemmar släpps in för tidigt i unionen, i en tid då etablerade EU-medlemmar slarvar, trampar och urholkar det fria ordet – jag talar om Ungern och Polen, som just nu betar sig oacceptabelt i sina attacker mot det fria ordet – har EU inte råd att slarva med mänskliga rättigheter med eventuella framtida medlemmar.

Jag tycker att det är viktigt att Sveriges röst i EU blir mycket skarpare, och EU:s röst i världen måste också bli mycket skarpare i fråga om att just påtala brott mot mänskliga fri- och rättigheter. Om inte vi gör det lär inte någon annan göra det. Det är det budskapet jag tror är mycket viktigt att föra med sig.

(forts.)

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

§ 10 (forts.) Svar på interpellationerna 2015/16:391, 394 och 399 om pressfrihet i Turkiet

*Svar på
interpellationer*

Då såväl utrikesminister Margot Wallström som interpellanterna anmält att de inte önskade fortsätta debatten efter uppehållet förklarade tredje vice talmannen överläggningen avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2015/16:352 om upphörande av verksamhetsbidrag för Winnet

Anf. 80 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Helena Lindahl har frågat mig i vilken utsträckning jag och regeringen fört dialog med Winnet för bland annat dess fortsatta arbete för jämställd regional tillväxt och i vilken utsträckning vi tagit del av de utvärderingar som gjorts av Sweco på uppdrag av Tillväxtverket. Vidare frågar Helena Lindahl på vilket sätt regeringen och jag analyserat konsekvenserna av ett uteblivet verksamhetsbidrag för Winnet.

Winnet Sverige är en nationell paraplyorganisation för ett antal av de ideella organisationerna resurscentra för kvinnor. Sedan mitten av 1990-talet har regeringen genom utgiftsområde 19 Regional tillväxt och Tillväxtverkets anslag finansierat resurscentras verksamhet.

Regeringen arbetar brett för att stärka jämställdheten i Sverige för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. I regionerna har aktörer med regionalt utvecklingsansvar arbetat med handlingsplaner för jämställd regional tillväxt under 2012–2014 och bär nu ansvaret för jämställdhetsintegrering av det regionala tillväxtarbetet. Regeringen bedömer att det i dag finns en ändamålsenlig struktur för arbetet med jämställdhetsintegrering kopplat till regional tillväxt och att det är aktörer med regionalt utvecklingsansvar som ska ansvara för det fortsatta utvecklingsarbetet för en jämställd regional tillväxt, där bland annat företagsfrämjande är en viktig del.

Mot bakgrund av detta fattade regeringen den 10 december 2015 beslut om att Tillväxtverket ska utveckla arbetet för en jämställd regional tillväxt. Tillväxtverket ska avsätta 36 miljoner kronor per år under perioden 2016–2018, medel som framför allt ska fördelas till aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Det är således lika mycket medel som tidigare gått till resurscentra för kvinnor, det rör sig alltså varken om en neddragning av

medel eller en nedprioritering av jämställdhet inom det regionala tillväxtarbetet, utan snarare en väsentlig satsning på det jämställdhetsarbete som nu ändamålsenligt bedrivs av aktörer med regionalt utvecklingsansvar.

Bakgrunden till regeringens beslut har kommunicerats med Winnet. Regeringen har även tagit del av Swecos utvärderingar respektive Tillväxtverkets redovisningar av uppdraget. Regeringen har infört sitt beslut gjort en samlad bedömning, utifrån resultat av utvärderingar på området samt nya strukturella förutsättningar i och med regionala handlingsplaner för jämställdhetsintegrering och att det är aktörer med regionalt utvecklingsansvar som fortsättningsvis ska ansvara för och utveckla jämställdhetsperspektivet inom det regionala tillväxtarbetet.

Regeringens jämställdhetssatsningar ska leda till hållbara resultat genom att jämställdhet ska integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i beslutsprocesser, arbetssätt och rutiner. Det är ett kvalitets- och utvecklingsarbete som måste ske i ordinarie system hos aktörer som arbetar med att utveckla och stärka den regionala tillväxten.

Anf. 81 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

När statsminister Stefan Löfven åker runt i världen brukar han ofta tala om för åhörare att Sverige nu har sin första feministiska regering. Det betyder väl i praktiken att man satsar mer på jämställdhet och kvinnors företagande än tidigare. Jag hoppas att det inte är bara antalet kvinnor i regeringen som han avser.

Dessvärre tycker jag att det finns lite problem med detta. De satsningar som tidigare har funnits och som har gett avtryck har regeringen tyvärr avyttrat – Ambassadörer för kvinnors företagande, Styrelsekraft och nu också Winnet.

Samtidigt som regeringen säger sig vara feministisk minskar antalet kvinnor som startar företag lavinartat. Det kanske egentligen inte är så konstigt med tanke på att ni hotar att strypa vinster i välfärden och har halverat RUT-avdraget.

Nu ger ni er på Winnet. Det är en riksorganisation som har sin verksamhet inte bara inom företagarmrådet utan inom alla politikområden inom regional utveckling. Dessutom är det inte minst en gräsrotsorganisation.

Winnet har funnits i 15 år, har 80 medlemsorganisationer och drygt 8 000 medlemmar. Det är alltså inte någon liten grupp kvinnor som står med plakat utanför Ica och kräver jämställdhet. Det är mycket mer än så.

Nu har regeringen bestämt att Winnet inte ska få fortsatt stöd för sin verksamhet och att dessa slantar ska hamna hos Tillväxtverket och i förlängningen hos regionförbund och länsstyrelser, det vill säga hos offentlig sektor.

Ministern säger i sitt svar till mig: "Bakgrunden till regeringens beslut har kommunicerats med Winnet."

Det stämmer inte, om man frågar Winnet.

Redan den 23 januari 2015 kontaktade Winnets ledning ministrarna Bucht och Damberg för att försöka få till ett möte om hur man skulle kunna fortsätta arbetet med jämställd tillväxt. Flera gånger försökte man, men man fick inget svar.

I december blev det till slut ett möte. Men då låg regeringsbeslutet redan på agendan inför kommande regeringssammanträde. Det var alltså i praktiken redan beslutat men med noll kommunikation med dem som berördes, nämligen Winnet.

Detta är ett ganska märkligt sätt att gå till väga, och det är tydligt att man har velat osynliggöra Winnet. Enligt mig är det en ganska typisk härskarteknik.

Det naturliga hade varit om ni hade haft samtal med Winnet innan ni i praktiken beslutade er för att det inte skulle bli några mer verksamhetspengar till organisationen.

Varför ska man slå sönder ett nätverk som har jobbat i så många år och som också har varit så framgångsrikt i sitt arbete, både i Sverige och i andra länder?

Ert sätt att hantera situationen och alla dessa kvinnors arbete är enligt mig under all kritik, ministern.

Anf. 82 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! När det gäller dessa kontakter med Winnet har de skett på Regeringskansliet vid ett flertal tillfällen.

Detta är faktiskt ett sätt att stärka jämställdhetsarbetet. Det är ett led i arbetet för den feministiska regering som Stefan Löfven har.

Helena Lindahl säger att det kvinnliga företagandet har minskat. Ja, därför måste detta arbete förstärkas. Därför måste också resurserna tillföras de regionala nivåer som jobbar med just jämställdhet och där man också har tagit fram dessa plattformar och handlingsplaner för att jobba med dessa frågor. Det var faktiskt ett uppdrag som den förra regeringen gav till den regionala nivån, alltså att ta fram handlingsplaner för att stärka jämställdhetsarbetet när det gäller tillväxt och företagande. Det är det som vi gör nu. Vi tillför dessa resurser. Det är inte meningen att jämställdhetsarbetet ska styras från Tillväxtverket här i Stockholm. Det ska styras ute i regionerna, där man på ett naturligt sätt i vardagen jobbar med tillväxtfrågor och där man också på ett naturligt sätt måste ha dessa aspekter och måste ha medel för att kunna göra detta på ett bra sätt.

Sedan kan det vara så att regionerna väljer olika sätt att arbeta med detta. De utvärderingar som är gjorda visar faktiskt att det är mycket stora skillnader mellan dessa nätverk och hur de har fungerat. Det visar sig generellt att de nätverk som har varit lokaliserade nära regioner som jobbar med tillväxt har fungerat bättre. Jag kan tänka mig att man på vissa regionala nivåer kommer att nyttja dessa resurser i arbetet, men det är inget som ska styras från Stockholm.

Detta är verkligen att stärka jämställdhetsarbetet ute i regionerna och inte att toppstyra det härifrån. De som har ansvaret för tillväxtarbetet, det vill säga regionerna, har också ett tydligt ansvar för jämställdhetsfrågorna.

Anf. 83 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Min fråga till Sven-Erik Bucht blir då: Hur kan man stärka jämställdhetsarbetet genom att ta pengar från en ideell organisation, som har varit verksam i Sverige i 15 år och uppenbarligen fungerat bra, och i stället bygga upp något slags ny organisation inom den offentliga sektorn? Sven-Erik Bucht säger att det inte är att toppstyra, men det är det ju visst! Det är precis vad det är. Det kanske inte är att toppstyra från Stockholm,

men det är ju att toppstyra från politiken eller tjänstemännen. Jag begriper faktiskt inte hur det ska ge mer jämställdhet.

I svaret jag får säger ministern att han har tagit del av till exempel Tillväxtverkets redovisning av Winnets uppdrag. Då antar jag att Sven-Erik Bucht också har läst att verket säger att det finns en tydlig tendens att jämställdhetsfrågan har kommit betydligt högre upp på agendan i de regioner där Winnet och regionerna har samverkat.

Dessutom vill jag påpeka att Winnet har bidragit med väldigt mycket värdefull kunskap till landsbygdsprogrammet. Man har också tagit fram en innovationsagenda, som statsrådet Mikael Damberg dessvärre inte har haft tid att ta emot. Vidare har man tillsammans med exempelvis ambassader bedrivit verksamhet i andra länder. I till exempel Östeuropa har man hjälpt till med att integrera den egna organisationsmodellen, det vill säga resurscentrum för kvinnor.

Nu dissar den feministiska regeringen detta arbete genom att strypa tillgången på verksamhetsmedel. Det tycker jag är märkligt. I stället för att utveckla en befintlig organisation och verksamhet där 8 000 kvinnor är medlemmar tänker Bucht och regeringen ge pengarna till Tillväxtverket, som i sin tur ska fördela dem till regionförbund och länsstyrelser.

Jag ska ta upp ett citat ur ministrerns svar på interpellationen: "Jämställdhet ska integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i beslutsprocesser, arbetssätt och rutiner. Det är ett kvalitets- och utvecklingsarbete som måste ske i ordinarie system hos aktörer som arbetar med att utveckla och stärka den regionala tillväxten."

Det är ett lagom byråkratiskt svar, om ni frågar mig. Det betyder ju att länsstyrelsen och regionförbund ska få pengar för att göra det de redan borde göra. Ska man dela ut 36 miljoner per år i tre år för att jämställdhet ska bli en naturlig del i de beslut som tas inom offentlig sektor? Det begriper jag mig inte alls på. Det låter tyvärr som att det kommer att bli en toppstyrning av jämställdhetspolitiken, och det beklagar jag.

Med tanke på att Socialdemokraterna är sprungna ur en folkrörelse är detta väldigt underligt, måste jag ändå säga. Ni om någon borde väl veta värdet av gräsrotsarbete, eller hur?

Anf. 84 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Statsrådet Sven-Erik Bucht står här och skryter om att regeringen arbetar brett, och jag måste ge honom rätt i det. Varje insats som har inneburit satsningar på att kvinnors företagande ska öka har regeringen konsekvent sett till att plocka bort, bit för bit. Det kan handla om kvinnors ambassadörskap, Styrelsekraft och Winnet, men det handlar också om att ge sig på förutsättningar för företagande i branscher där kvinnor generellt sett är mer verksamma. Ja, regeringen jobbar tyvärr brett – på att ta bort varje del som faktiskt stöder kvinnor i deras företagande.

Det är också intressant att konstatera att ministern i svaret utgår ifrån att det finns en ändamålsenlig struktur för arbetet med jämställdhetsintegrering. Det är ju ingen ny struktur som sätts på plats och ges 36 miljoner, utan det är redan existerande strukturer. De har funnits länge och haft ansvaret ett bra tag – och visat sig inte vara vuxna ansvaret när det gäller jämställdhetsfrågorna. Det är just därför Winnets ansvar och område har utökats under tidens lopp. Man har fått riktade insatser som har blivit en

kraft som faktiskt har sett till att man måste ta även den delen i sitt uppdrag på allvar.

Resurserna man nu ger de instanser som redan tidigare hade uppdraget finansieras med de pengar som har kommit 80 föreningar med 8 000 medlemmar till del. Det är föreningar som har varit en viktig del i att se till att de som har uppdraget faktiskt tar med kvinnors företagande i arbetet. Jag tycker att det är dåligt hanterat. Jag tycker att det är *illa* hanterat, och jag tycker att det vore en skam om regeringen fick komma undan med den här typen av insatser med så kort varsel för de ändrade förutsättningarna.

Dessa 80 föreningar står just nu inför att behöva säga upp både personal och lokaler, för det som inte har kommunicerats är att det är stora förändringar på gång. Jag tycker att detta är oerhört illa hanterat och oerhört illa skött. Det gäller en organisation som under lång tid har jobbat mycket konsekvent och strukturerat med viktiga frågor, och den har fortfarande ett uppdrag att göra. Jag tycker att detta är skamligt.

Anf. 85 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet; det har varit intressanta debattinlägg här. "Toppstyrt" har varit ett av begreppen som har använts, alltså att det är så det har fungerat. Sanningen är dock att det är precis tvärtom. Det är ju bottom-up, det vill säga nedifrån och upp, detta har växt fram. Det talar om gräsrotsnivå här tidigare.

Tidigare år fanns det en märkt pott för att stärka jämställdhetsarbetet och synliggöra det. Det är det som är skillnaden. Det ska inte styras från Stockholm, utan Tillväxtverket har delat ut pengar just för att stimulera extra mycket så att jämställdhetsdiskussionen hålls synlig och så att ett antal saker kan göras. Syftet med bidraget är att genom verksamheter på lokala och regionala resurscentrum för kvinnor förbättra kvinnors villkor och förutsättningar genom det regionala tillväxtarbetet. Verksamheten ska bidra till hållbar tillväxt och stärka kvinnors företagande.

Ett nyckelbegrepp har varit mötesplatser för kvinnor. Det har varit en del i det hela. Man har också haft idéforum för tillväxt och entreprenörskap, sysselsättning och utbildning. Nätverksorganisationer för kvinnor har handlat om företagande och att lära av varandra, och underifrånperspektivet har blandats med det lokala perspektivet – det som ofta kommer in även när det gäller landsbygdsfrågorna, vilket också har nämnts här.

Det har handlat om genusperspektiv och jämställdhetsperspektiv och om opinionsskapande, liksom om samverkan med myndigheter, organisationer och andra aktörer. Det har handlat om att öka kvinnors inflytande i samhället och arbetslivet och om jämställda villkor. Det har handlat om att bidra till god utveckling av lokala resurscentrum och nätverk för kvinnor, liksom om bidrag till kontakter mellan dessa resurscentrum. Det har handlat om att öka kvinnors delaktighet nationellt och internationellt. Man har också skrivit ett antal rapporter det inte har funnits kraft till att skriva på andra ställen, och man har varit med och deltagit i demokratifrågor – inte minst när det gäller Östersjöstrategin.

En regering kan ju göra det den tycker att den behöver göra för att stärka någonting. Jag tar upp det citat som även Helena Lindahl från Centerpartiet hänvisade till tidigare. "Regeringens jämställdhetssatsningar ska leda till hållbara resultat genom att jämställdhet ska integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i beslutsprocesser, arbetssätt och rutiner. Det är

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

ett kvalitets- och utvecklingsarbete som måste ske i ordinarie system hos aktörer som arbetar med att utveckla och stärka den regionala tillväxten.”

När jag läser det här tänker jag att den sittande regeringen och statsrådet med andra ord har ansett att arbetet som tidigare gjorts vid de här resurscentrumen nu är överflödigt. Ska jag tolka det som att det inte längre behövs och att jämställdheten nu kommer att gå framåt på ett annat sätt, eftersom man nu tar bort det?

Anf. 86 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Alla projekt måste utvärderas. Så har också gjorts med det här projektet ett antal gånger.

Projektet startade på 90-talet, och det har hänt väldigt mycket sedan dess. Den regionala nivån fanns inte alls på det sättet när det här startade en gång i tiden. Den regionala nivån har fått en betydligt större roll i dag för att utveckla regionerna, inte minst när det gäller tillväxt och företagande.

I de utvärderingar som har gjorts sägs det, precis som Helena Lindahl säger, att det har fungerat bra på vissa ställen men att det fungerat mindre bra på andra.

Regeringen har gjort en sammanvägd bedömning utifrån att regionerna har jobbat med att ta fram handlingsplaner för hur man kan arbeta med jämställdhetsarbete konkret i vardagen. Handlingsplanerna ligger till grund för det sammanvägda ställningstagandet att stärka jämställdhetsarbetet genom att se till att regionerna har dessa medel. De som har ansvaret för regional utveckling och tillväxt måste också tydligt ta ansvaret för jämställdhetsfrågor och har även resurserna för det.

Sedan tror jag, som jag sa i mitt förra inlägg, att där det har fungerat bra finner jag det inte alls för otroligt att man kommer att ha en samverkan. Men det är ändå så att det måste bestämmas i regionerna, inte av Tillväxtverket här i Stockholm, hur pengarna ska fördelas och hur de ska nyttjas. Vi måste tordas ge regionerna det ansvaret.

Det har hänt så väldigt mycket. Regionerna sitter alltmer i förarsätet när det gäller utvecklingsfrågor och måste hela tiden ha med jämställdhetsfrågorna i sina bedömningar kring tillväxtfrågor.

Anf. 87 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Tack, ministern, för förklaringen!

Det jag egentligen tycker är tråkigast med ert beslut att avveckla stödet till Winnet är att ni inte har kommunicerat det med dem. Det är de som berörs av det.

De ville ha ett möte redan i januari i fjol där de ville diskutera: Hur kan vi utveckla den här verksamheten? Finns det någonting som ni tycker att vi mer skulle kunna göra? Då tycker jag att man ska ta den handen.

Har man jobbat i 15 år har man nog bidragit till någonting. Annars skulle man nog aldrig ha fått vara kvar i 15 år, eller hur? Och självklart är nog Winnet medvetna om att vissa regionala organisationer har funkat jättebra och andra kanske mindre bra. Men det är inte en orsak till att gå bakom ryggen på Winnet och fatta beslut i slutna rum utan att träffa Winnet förrän den dag då man har fattat interna beslut. Det är absolut inte okej. Det är inte ens demokratiskt på en fläck.

Ministern säger att det blir mer regionalt och lokalt förankrat och mindre styrt från Stockholm om regionerna får mer att säga till om och får 36 miljoner per år för att jobba med jämställdhet. Men ursäkta, Winnet är väl om någon en gräsrotsorganisation med både lokal och regional förankring. Mycket mer gräsrot kan man knappast få i offentlig sektor. Ska länsstyrelser och regionförbund få 36 miljoner per år för att, som jag sa tidigare, jobba med jämställdhet i beslut? Det ska de väl för sjutton göra i alla fall, och har de inte gjort det tidigare blir jag då verkligen beklämd. Jag tror inte att man behöver 36 miljoner per år för att göra det.

Åter till Winnet: Jag tycker att det är jättetråkigt, som jag sa tidigare, att man går bakom ryggen på 8 000 kvinnor som är medlemmar där. Tycker ni att det är okej att osynliggöra en organisation och alla dess medlemmar på det här sättet? De förtjänar mer, Sven-Erik Bucht.

Anf. 88 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! I alla politiska uppdrag ingår alltid att göra avvägningar, att välja väg. Pengarna räcker inte till allt – det hade ju varit roligt om de gjorde det. Men det är bara att acceptera att så är det.

Jag tycker att det är riktigt olyckligt när en organisation som Winnet får betala för ett uppdrag som redan borde ha varit gjort och på ett bättre sätt. Jag är också oroad över vad det innebär för den här organisationen på lokal och regional nivå, för genom att så snabbt rycka undan de ekonomiska möjligheterna att jobba vidare eller att ändå ha en period av omställning riskerar man att den slås sönder.

Det som är styrkan i en gräsrotsorganisation är att det är väldigt många som finns med underifrån och trycker på och granskar både de beslut som vi fattar här i riksdagen och de beslut som fattas på regional nivå. Och de behöver granskas. Det är inte bara så att vi har att fatta kloka beslut, utan de beslut vi fattar behöver också granskas. Där finns NGO:er på många ställen som en oerhört viktig kraft, särskilt när det gäller jämställdhetsfrågorna.

I kampen om pengarna känns det som att med den feministiska regeringen finns det en stor blind fläck, och det är alla frågor som rör kvinnors företagande. Alla insatser och åtgärder som på något sätt stärker kvinnors företagande har systematiskt och konsekvent plockats ut. Det här är bara ytterligare en pusselbit i det pusslet, och jag tycker att det är väldigt olyckligt.

Anf. 89 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Jag tycker att mina företrädare här i talarstolen uttryckte väldigt bra vad det handlar om, en process som känns väldigt olycklig och inte har kommunicerats på ett bra sätt. Som sagt, har man kontakt i januari är det ändå ett antal månader därefter. Det blir då problematiskt när pengar dras undan så snabbt och på ett sådant sätt att man inte ens hinner förbereda sig för att vara med om en sådan resa.

Har man jobbat i över 15 år har man gjort en hel del saker. Visst, det har växt fram regioner och det ser annorlunda ut, och en regering bestämmer hur den vill använda sina pengar.

Grejen är att det är NGO:er och på de lokala och regionala gräsrotsnivåerna som man har tagit fram dataunderlagen vilka har blivit rapporter som har synliggjort kvinnors förutsättningar på ett bra sätt. Man har jobbat

fram bättre processer och tankar som har fört kvinnor framåt, inte minst inom företagandet.

Jag avrundar med att konstatera att statsrådet nu sagt att han anser att det här arbetet i stort sett är överflödigt, eftersom man nu tar en annan väg, vilket vi i dag kan konstatera är fallet.

Anf. 90 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Det handlar faktiskt om att stärka jämställdhetsarbetet ute i regionerna. Det ni förfäktar här är att regeringen här i Stockholm ska säga: Så här ska medlen delas ut till regionerna. Regionerna ska inte själva få ta det ansvaret. Det är det ni säger när ni vill fortsätta att ha den centraliseringen.

I stället fick regionerna ett uppdrag att ta fram dessa handlingsplaner som de har jobbat med – mycket förtjänstfullt. Och vi måste tordas ge regionerna ansvaret att också hantera de här sakerna.

Jag och regeringen är feministisk. Vi tror att regionerna kan driva jämställdhetsarbete på ett bra sätt. Jag är övertygad om att de kommer att nyttja de duktiga krafter som finns i regionerna på ett bra sätt för att öka jämställdhetsintegrering, framför allt i tillväxtfrågor, så att fler kvinnor kan starta företag.

Jämställdhetsfrågorna måste också tas med mycket tydligare i statistiken på regional nivå. Det har inte fungerat.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2015/16:395 om minskad köttkonsumtion

Anf. 91 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jens Holm har frågat mig om jag delar bedömningen att köttkonsumtionen har ökat i Sverige, om det är min bedömning att en ökad svensk köttkonsumtion är ett problem för miljön och klimatet samt vilka åtgärder jag i så fall avser att vidta för att minska köttkonsumtionen.

Jag vill börja med att tacka Jens Holm för att han tar upp denna debatt och att jag därmed får möjlighet att förtydliga min syn i denna fråga.

All livsmedelsproduktion påverkar klimatet, men kött är ett av de livsmedel som har störst klimatpåverkan. På ett globalt plan står animalieproduktionen för nästan en femtedel av världens totala utsläpp av växthusgas. Både i Sverige och i övriga världen har köttkonsumtionen ökat under en längre tid. En lägre köttkonsumtion i både Sverige och andra länder skulle vara bra för klimatet och i många fall även av hänsyn till andra miljöaspekter. Konsumentens val har därför betydelse.

Livsmedelsverket tillhandahåller information om hur man kan äta både hälsosamt och hållbart. Näringsmässigt är kött en viktig järnkälla och en bra källa till protein, men i dag äter många svenskar mer kött än vad Livsmedelsverket rekommenderar.

Jag anser inte att vi politiker ska bestämma vad människor ska äta utan i stället arbeta för att var och en ska kunna göra informerade egna val. Det är viktigt att konsumenter får bra information om hälsoeffekter och köttets miljöpåverkan.

Köttproduktionen behöver också bli mer miljöanpassad. Regeringen anser att en större andel av det kött som konsumeras i Sverige och världen bör vara producerat på samma resurseffektiva sätt som i Sverige. Svensk produktion står sig bra ur hållbarhetssynpunkt, och svensk produktion av kött och mjölk har ofta lägre utsläpp av växthusgaser än motsvarande produktion i omvärlden.

Vi har gott om mark, ett klimat som gynnar vallproduktion och gott om vatten. I stora delar av landet, där förutsättningarna för växtodling är sämre, bidrar en vallbaserad produktion till ett öppet och varierat landskap. Djur som betar på naturbetesmarker gör dessutom en viktig insats för att bevara den biologiska mångfalden i Sverige. Svensk produktion har också en fördel när det gäller högt djurskydd och låg antibiotikaanvändning.

Om en större andel av produktionen i världen såg ut som den i Sverige skulle klimat- och miljöpåverkan från djurhållningen vara betydligt lägre.

Även om vi har kommit långt i Sverige så behöver vi fortsätta att utveckla och förbättra produktionen. En central del är en förbättrad produktivitet och resurseffektivitet, vilket både näringen och myndigheterna arbetar med. Jag vill särskilt lyfta fram att regeringen har förstärkt metangasreduceringsstödet till jordbruket från och med i år. Det ger lägre utsläpp av metangas samtidigt som gasen nyttjas som biogas.

Den framtida livsmedelsförsörjningen och dess miljöpåverkan är globala utmaningar som är nödvändiga att arbeta med både inom EU och internationellt. Här spelar internationella avtal och samarbeten en viktig roll.

Genom Parisavtalet har vi tagit ett viktigt steg framåt mot att alla länder tar ett ökat ansvar för de utsläpp som den egna produktionen genererar. Samtidigt förstärker vi också stödet till länder med sämre förutsättningar.

Regeringen kommer att fortsätta att vara aktiv i klimatarbetet både internationellt och inom EU.

Jag vill avsluta med att säga att regeringen anser att vi bör utnyttja den potential som Sverige har för en hållbar livsmedelsproduktion. Regeringens mål med arbetet med en livsmedelsstrategi är att stärka konkurrenskraften och öka exporten, innovationskraften och lönsamheten i livsmedelskedjan samtidigt som de relevanta nationella miljömålen nås.

Anf. 92 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag tackar landsbygdsminister Sven-Erik Bucht för svaret på min interpellation om minskad köttkonsumtion.

Det finns många goda skäl att verka för att vi ska äta mindre kött. Precis som Sven-Erik Bucht sa står animalieproduktionen för en stor del av världens utsläpp av växthusgaser, ungefär en femtedel av de totala utsläppen. I Sverige står animaliekonsumtionen också för stora utsläpp, totalt ungefär 10 miljoner ton varje år om vi räknar med även det importerade köttet.

10 miljoner ton utsläpp av växthusgaser motsvarar ungefär de samlade utsläppen av våra 4,4 miljoner personbilar. När det gäller bilarna är vi helt överens om att vi måste minska utsläppen och åka mer kollektivt och cykla mer. Men när det gäller det vi äter verkar ministern inte vilja ta några som helst politiska beslut.

Vi vet också att en stor köttproduktion förvärrar övergödningen av våra vattendrag och hav. Uppfödning av djur och produktion av foder till djur leder till utsläpp av kväve och fosfor som förvärrar övergödningen.

Det är också en solidaritetsfråga med världens folk i fattiga länder. Jag tycker inte att det är okej, Sven-Erik Bucht, att vi i Sverige importerar 200 000–300 000 ton sojaböner från Brasilien varje år – inte för att föda upp svenska vegetarianer utan för att föda upp grisar, kossor och kycklingar. Produktionen av dessa sojaböner leder dessutom till en förödelse av viktig naturmark i Sydamerika, till skövling av regnskog.

Det är också en folkhälsofråga. Livsmedelsverket rekommenderar en minskad köttkonsumtion, vilket ministern var inne på, och Världshälsoorganisationen, WHO, gick förra året ut med att vissa köttslag kan leda till cancer och förespråkar därför också en minskad köttkonsumtion.

Gott folk! Listan är lång på alla rapporter från våra myndigheter och mest välrenommerade lärosäten som säger att det inte är hållbart att konsumera så mycket kött som vi gör i Sverige och västvärlden i dag.

När landsbygdsministern frågades ut i Sveriges Radio för ungefär två veckor sedan om han ansåg att den höga köttkonsumtionen i Sverige var ett miljöproblem tyckte han inte det utan refererade i stället till att kött är gott. Ministern kunde inte ens svara på om köttkonsumtionen hade ökat i Sverige trots att det står i Jordbruksverkets och Naturvårdsverkets rapporter att konsumtionen har ökat med mer än 40 procent sedan 1990.

Nu får jag ett lite annorlunda svar, vilket jag tackar för. Det känns som att det finns en större insikt hos ministern om att en för hög köttkonsumtion är ett stort klimatproblem som också påverkar miljön negativt på andra sätt. Det är bra, Sven-Erik Bucht.

Men om det är ett sådant stort miljöproblem, borde vi då inte vidta åtgärder för att minska konsumtionen? Vi har ju styrmedel för att minska utsläppen från bilismen. Då vore det väl inte så konstigt att främja mer hållbar, vegetarisk mat och minskad köttkonsumtion. Är det så farligt, Sven-Erik Bucht, att vara med och fatta sådana beslut? Man skulle till exempel kunna ha med det inom ramen för den livsmedelsstrategi som du just nämnde.

Anf. 93 LARS TYSKLIND (L):

Fru talman! Jag tackar för både frågan och svaret från Jens Holm respektive landsbygdsministern.

I diskussionen kan jag konstatera att detta är en komplex fråga. Den tenderar att bli lite svart och vit, men egentligen har den en gråton. Det handlar både om konsumtion och om produktion, som redan har diskuterats här.

Denna helhet måste man kunna ta med, och det kräver att vi har en bredare diskussion där åtminstone de flesta faktorer finns med. Jag tror att det är svårt att få med alla faktorer som kan vara relevanta i sammanhanget.

Precis som landsbygdsministern sa i sitt svar har vi väl ändå utgångspunkten att kött i grunden är ett viktigt födoämne, en viktig protein- och järnkälla och så vidare.

Vi måste titta på köttproduktionen. Den är inte densamma på alla ställen i världen. Det finns många saker att förbättra, även om jag i grunden vet att vi måste minska köttkonsumtionen.

Det är viktigt att diskutera vilket slags kött vi pratar om. Det är olika klimatpåverkan från olika kött. Det handlar om förbättrad teknik i jordbruket, där man till exempel kan minska utsläppen från stallgödsel.

Det är också viktigt att diskutera miljönyttan av de betande djuren. Det har vi varit inne på när det gäller att skapa biologisk mångfald och det öppna landskap som vi alla vill ha.

I jordbruket får man över huvud taget diskutera bruksmetoder, energianvändning och sådant. Men i potten ligger också att vi ska ha en levande landsbygd och en stark landsbygdsekonomi. Det är ytterligare en faktor.

När vi pratar om svensk produktion vill jag även passa på att lyfta fram att det finns viktiga svenska mervärden. Det handlar om produktionsmetoder, inte minst den låga antibiotikaanvändning och det starka djurskydd vi har i Sverige.

Jag vill lyfta upp ett regionalt projekt som har startats upp i västra Götaland. Grunden till det är att man har sett att uppemot 18 procent av ängs- och betesmarken har vuxit igen. Man har förlorat artrikedomen på många av dessa marker, bara mellan 2000 och 2013.

Projektet går ut på att regionen, länsstyrelsen och SLU tillsammans ska försöka utveckla och integrera naturvård, produktion och ekonomi och få dessa att samspela så att lönsamhet kan skapas.

En av de intressanta saker man vill ta fram är allmänhetens värderingar. I grunden tycker vi liberaler att konsumentperspektivet är oerhört viktigt i detta. Man kan som Jens Holm tala om skarpa styrmedel och sådant, men från vår sida är det konsumentperspektivet och konsumentens informerade val som är grunden för vad vi har på tallriken. Det vill jag lägga fast.

När det gäller allmänhetens värderingar pratar vi i förlängningen om betalningsvilja just för de svenska mervärden som jag lyfte fram.

Sammanfattningsvis anser Liberalerna att köttproduktionen naturligtvis ska minskas totalt sett men att det finns oerhört många andra faktorer som vi måste ta hänsyn till.

Anf. 94 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Landsbygdsministern har givit ett balanserat svar. Jens Holm slår på stora trumman för att klimatfrågan främst löses genom minskad köttkonsumtion.

Visst ska även jordbruket granskas och göra sitt i denna fråga. Viss ska miljövänligt kött prioriteras – då blir det mycket närproducerat kött från Sverige. Viss finns det uppfödningssystem som behöver minska i världen – där är vi överens. Men jordbruk har alltid funnits. Människan har alltid varit allätare och mår oftast bäst av det. Det kan gå med annat, men det är tuffare.

Jens Holm är mycket vegetabiliskt och ekologiskt inriktad. Ekomat baseras ofta på hög animalieproduktion; det får man inse om man gillar det.

Jag delar uppfattningen att jordbrukets klimatutsläpp ska diskuteras och ändras i en mer uthållig riktning. Men i dag blåses utsläppen upp till enorma proportioner, och jag vill försöka nyansera detta lite.

Jag har med mig en intressant artikel av Kjell Andersson från Svenska Bioenergiföreningen. Han är kunnig inom energifrågor och förnybar energi, och jag ska tala in lite om det till protokollet.

Han vänder sig emot att det har påståtts i medierna, till exempel i svensk kvällspress, att köttkonsumtionen står för en femtedel av världens totala utsläpp av växthusgaser och att den globala kött- och mejeriproduktionen påverkar klimatet mer än vad bilar, flygplan, båtar och lastbilar gör

tillsammans. Enligt Kjell är detta inte med sanningen överensstämmande, och det tror jag stämmer.

Han har läst den rapport som underbygger detta påstående, nämligen IPCC:s rapport från 2014: "Den gäller de globala utsläppen 2010, fördelade på sektorer. De totala utsläppen av växthusgaser är 49 miljarder ton koldioxidekvivalenter. Man har räknat om metan, lustgas och andra växthusgaser till ... ekvivalenter för att kunna ge ett samlat värde för klimatpåverkan. Ungefär 60 procent är koldioxid och övriga växthusgaser står tillsammans för resten.

... Den absoluta merparten av utsläppen hänger samman med energiproduktion och energianvändning i el- och värmeproduktion, industri och transporter. Transporter står för 14 procent av de totala utsläppen ... I transporternas fall handlar det uteslutande om koldioxid. — — —

En knapp fjärdedel av de totala utsläppen sker inom AFOLU-sektorn. Förkortningen står för 'Agriculture, Forestry and Land Use'. Här har man klumpat ihop alla utsläpp kopplade till jordbruk, skogsbruk och markanvändning, inklusive avskogning. De totala 'utsläppen' från denna sektor är 24 procent av 49 miljarder ton, dvs 11,8 miljarder ton. En del av de här utsläppen är koldioxid, men här finns också mycket metan och lustgas."

Vad ingår då i denna AFOLU-sektor? "Av utsläppen kom ungefär hälften från avskogning, dränering av torvmarker, torvbränder och utsläpp från odling på organiska jordar, där avskogning stod för den absoluta huvuddelen. — — —

Den punkt som direkt kan kopplas till kött- och mjölkproduktion är utsläppen av metan ... Det handlar om cirka 2 miljarder ton ... ekvivalenter. Det är en femtedel av AFOLU-utsläppen, eller 4 procent av de totala globala växthusgasutsläppen. Det kan jämföras med de 14 procenten från all trafik."

Det jag vill understryka är att visst kan vi diskutera jordbruket, visst kan vi göra mer för att utsläppen ska gå i en mer miljövänlig riktning, visst kan vi köpa svenskt kött som bidrar till detta och visst finns det uppfödningsformer som behöver minska, men det är framför allt de fossila insatserna vi behöver minska för att klara klimatfrågan.

Anf. 95 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jag hade inte tänkt ta upp Sveriges Radios spegling av vad jag sa, men jag blir tvungen när Jens Holm tar upp det och säger att jag påstår att köttkonsumtionen inte har någon betydelse för miljön.

Jag vill upplysa Jens Holm om att det var en intervju som pågick under 60 minuter. Jag har alla ljudfiler kvar, och du får dem gärna, Jens Holm, så att du kan lyssna på dem och höra hur det återgavs.

Jag nämnde bland annat det som jag sa nyss i mitt svar om den globala påverkan och skillnaden jämfört med hur Sverige påverkar. Jag sa att kött är gott, och jag tycker att det är gott. Jag sa att fisk är gott, och jag sa att grönsaker också är gott. Men ibland kan ulvar klä sig i fårakläder, och då kan speglingen bli lite annorlunda.

Jag har inget emot att man äter mindre kött i vårt land. Om man vill påverka klimatet har jag absolut ingenting emot att man äter mindre utländskt kött till förmån för svenskt kött. Då påverkar man faktiskt klimatet.

Om man tittar på det svenska jordbruket ser man att vi har förbättrat resurseffektiviteten avsevärt. Givetvis beror det bland annat på att vi har färre djur, men vi använder också våra djur effektivare, inte minst genom kombinationen mjölkproduktion och köttproduktion. Det gör att vi har ett mindre utsläpp per kilo producerat livsmedel. Det är någonting som vi måste komma ihåg.

Vi ska också komma ihåg att den svenska animalieproduktionen innebär så många andra nyttor, inte minst de öppna landskapen och den biologiska mångfalden. För detta är det nödvändigt att vi har betande djur; utan dem skulle vi inte ha det här. Vi vet att stora delar av vårt land inte har den typ av jordbruksmark där man kan ha så mycket annat än vallodling. Det är vallodling som man genom animalieproduktionen kan omvandla till andra livsmedel.

Vi har 600 000 hektar åkermark i vårt land som vi inte använder. Vi spräcker snart tiomiljonersgränsen i Sverige när det gäller befolkningen, och inom kort är vi 11 miljoner. I går blev vi på den här jordgloben 230 000 fler människor. Vi blir i dag lika många igen. Vi ökar vår befolkning med stora tal – 2 miljarder fler till 2050.

Det är klart att ingen kan välja bort livsmedel. Det är någonting som vi måste ha. Vi måste klara av att ta del av det här, och vi måste öka vår livsmedelsproduktion i Sverige. Vi ska inte minska den, utan vi måste öka den. Den ska vara hållbar och klimatsmart. Där ligger vi betydligt längre fram än andra när det gäller animalieproduktionen. Men allt är inte gjort; det går att göra mycket mer på detta område.

Vi har bra information om dessa frågor, men informationen måste ytterligare utvecklas och göras ännu bättre så att konsumenten kan göra sina medvetna val. Det handlar inte minst om att vi ursprungsmärker varorna så att man ser att de är svenskproducerade. På det sättet kan konsumenten göra medvetna val. Om inte varorna är märkta är det svårt för konsumenten. Jag vill stå på konsumentens sida här. Det är jätteviktigt att vi gör det.

Sedan kan odlingar, oavsett om det är vegetabilisk odling eller animalisk produktion, se väldigt olika ut ur miljösynpunkt. I vårt land använder vi väldigt lite kemikalier, men i andra länder använder man mycket, och mycket som också får en dramatiskt negativ påverkan på miljön.

Anf. 96 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag tycker att vi har kommit en bit i den här debatten, och det är bra. Landsbygdsministern säger att köttkonsumtionen har ökat mycket i Sverige och att det är ett stort klimatproblem och ett problem också för andra miljöområden. Sven-Erik Bucht refererar också till Parisavtalet, som ålägger oss att göra mer än vad vi tidigare kanske hade föresatt oss.

Vi måste rädda klimatet och rädda den här planeten för våra barns och barnbarns skull. Då tycker jag att det här blir lite märkligt. En sektor som enligt landsbygdsministern står för en femtedel av världens totala utsläpp av växthusgaser och för en stor del av utsläppen här i Sverige – en lika stor del som våra personbilar – ska alltså inte ha några styrmedel alls. Vi ska inte röra i den.

Alla andra sektorer debatterar vi, såvitt jag vet, och slår fast målsättningar och styrmedel för. Det gäller transportsystemet, hur vi värmer upp våra bostäder och lokaler, hela energisektorn, förstås, och en mängd andra

områden. Men när det kommer till det vi äter får man höra av ansvarig minister att han inte vill gå in och styra över vad människor lägger på sin tallrik.

Men, Sven-Erik Bucht, det är inte det jag menar! Jag tror inte att någon vill göra det, på samma sätt som att vi inte går fram till en enskild individ som sätter sig i sin bil och säger: Just nu får du inte köra bil, för jag är politiker och jag bestämmer vilka personer som får sitta i en bil och vilka dagar!

Det är inte detta det handlar om. Det handlar om att vi måste anta generella styrmedel för att minska utsläppen inom alla områden. Det vi äter är en politisk fråga, precis som allt annat. Jag skulle önska att vi skulle kunna komma överens om att det är önskvärt att minska köttkonsumtionen, för då minskar vi också utsläppen. Om vi kan slå fast det kan vi ha en handlingsplan för minskad köttkonsumtion. I en sådan handlingsplan skulle vi till exempel kunna ge stöd till offentlig sektor för att man ska äta mer hållbar och mer vegetarisk mat.

Det gäller inte minst på våra skolor. Jag har varit ute på jättemånga skolor, där de är jätteduktiga och kreativa i skolköken. De vill verkligen servera mer vegetarisk mat. Men de ger mig ett tydligt medskick: Vi skulle också önska oss ett politiskt stöd i detta! En del säger också: Och sedan vill vi gärna ha lite pengar så att vi kan bygga om till riktiga tillagningskök och köpa in lite bättre vegetarisk mat!

Vi skulle kunna ge stöd till ny, innovativ vegetarisk mat. Vi ser ute i diskarna i affärerna redan i dag hur det har kommit fram en mängd spännande vegetariska alternativ. Men vi skulle kunna skynda på processen. Vi skulle kunna verka för att animaliesubventionerna på EU-nivå tas bort. I dag ger man av våra skattepengar till att transportera djur och slakta djur. Man ger till och med reklampengar för att människor ska äta mer kött. Det är fullkomligt bisarrt.

Vi skulle kunna lägga in i den livsmedelsstrategi som du just nu sitter och förhandlar om, Sven-Erik Bucht, att det är önskvärt att minska köttkonsumtionen.

Jag tycker egentligen inte att det här är så himla dramatiskt. Men jag ställer frågan igen till dig, Sven-Erik Bucht. Om vi nu är överens om att det här handlar om stora utsläpp – kan vi då inte också vara överens om att det är önskvärt att minska köttkonsumtionen? Kan vi enas om någon form av handlingsplan för en minskad köttkonsumtion? Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 97 LARS TYSKLIND (L):

Fru talman! Jens Holm tog upp livsmedelsstrategin. Det gjorde även landsbygdsministern i slutet på sitt svar. Jag tycker att det är viktigt att den kommer fram, och jag delar nog mer landsbygdsministrarnas syn. Ur liberal synpunkt handlar den om konkurrenskraft och konsumentperspektiv. Den ska naturligtvis handla om hållbar livsmedelsproduktion, men det gäller all typ av livsmedelsproduktion och inte specifikt köttproduktionen.

Jag vet att vi kanske har olika syn på styrmedel, vad som är styrmedel, vad som är effektivt och så vidare. Från Liberalernas sida har vi en stark tro på konsumentperspektivet och konsumentens förmåga att välja. Det är klart att man kan utveckla märkning av olika typer på marknaden. Jag tror att den trend som finns i dag bland konsumenterna inte bara kommer att

rinna ut i sanden, utan den kommer att fortsätta. Människor vill trots allt äta nyttigt, och de vill äta rätt. Jag tror att den vägen kommer att vara väldigt effektiv framöver. Om man kan ha någon typ av marknadsutvecklad klimatbelastningsmärkning skulle det kunna vara en lösning, men vi ska inte gå in och göra detta via lagstiftning.

Man har diskuterat köttskatt hit och dit och den typen av styrmedel. Det ser vi helt och hållet som ett sätt som vi inte ska gå fram på. Om vi skattevägen ska värdera vad människor ska äta eller inte börjar vi verkligen gå in och tassa på fel områden. Så tror jag att vi får en mycket komplicerad situation. Som sagt: Konsumenten i centrum!

Det är ganska intressant att vi, när vi i Miljömålsberedningen diskuterade utsläppen till 2045, såg att det svenska jordbruket ska vara kvar och ha sina utsläpp men att man ska ha ökad produktion och minskade utsläpp.

Anf. 98 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Jag ifrågasätter schablonsiffran att en femtedel av världens utsläpp kommer från kött. Det är definitivt fel. Från jordbruket och husdjursproduktionen är det kanske 5–10 procent. Det ska vi också beakta. Men vi måste äta, och att äta mat och producera mat ger utsläpp.

Vad kan vi i Sverige göra för att minska världsjordbrukets klimatpåverkan? Äta lite mindre kött kanske, i första hand mindre kött från uppfödningsformer utifrån som inte är bra. Det finns sådana. Vi kan äta mer från det miljövänliga svenska jordbruket baserat på åkrar och betesmarker, sluta kretsloppen och så vidare.

Det stora hotet nu är att vi äter alltmer importerad mat. Den stora frågan som vi behöver diskutera är hur vi ökar den svenska produktionen. Där har jag och landsbygdsministern samma uppfattning. Här behövs krafttag. Det är bra att man diskuterar en livsmedelsstrategi. Jag är orolig för att det blir mycket fagert tal och inte så mycket substans, men jag hoppas att jag har fel. Man behöver sänka kostnaderna kraftigt och så vidare.

Jag var i Ronneby i går på centermöte. Där träffade jag Ingrid Bergström som gav mig en mugg och sa: Ge den här till landsbygdsministern! Den målade bilden på muggen föreställer en kris – ett nytt djur, till hälften ko och till hälften gris. Hon kände starkt för den akuta krisen i svensk mjölkproduktion och ville med denna mugg uppmuntra ministern att göra ännu mer.

Jag slutar därför mitt anförande med att överlämna denna mugg till landsbygdsminister Bucht.

Anf. 99 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Tack, Staffan Danielsson, för den vackra kaffemuggen!

Globalt har vi inom animalieproduktionen stora utsläpp. Jag håller med där, Jens Holm. Ska vi minska vår påverkan på klimatet är det bra om vi äter mindre utländskt kött, till förmån för svenskt kött. Det blir en snabb effekt om man gör så. Men jag ska inte som statsråd säga: Så här ska ni göra. Jag tänker inte ge mig in till konsumentens frukost-, lunch- eller middagsbord. Däremot ska jag som politiker göra allt för att utveckla informationen till konsumenterna.

Vi har våra myndigheter som redan i dag ger bra information, inte minst Livsmedelsverket via sina kostråd, men här finns ännu mycket mer att göra. Det finns också mycket att göra när det gäller uppmärksamheten av

livsmedel så att våra konsumenter ser varifrån livsmedlen kommer och vad de innehåller. Det ska vara väldigt tydligt för att man ska kunna göra de här medvetna valen.

När det gäller hur vi påverkar klimatet på individnivå har jag sett beräkningarna som visar på ungefär 10 ton koldioxidekvivalenter per person och år. Av det ger livsmedelskonsumtionen 1,8 ton, och av det kommer drygt 1 ton från animalie- och mejeriproduktion. Alltså ungefär 90 procent är annat. Vi måste ha med det i bilden när vi pratar om det här. Jag tror att vi lurar oss själva om vi inte har med det i bilden. En Thailandresa ger till exempel utsläpp på 2,5 ton. Vi får nog alltså fundera lite grann på detta.

Det stora problemet för klimatet är vårt beroende av fossila bränslen. Där har vi mycket kvar att göra. Om det är något land i Europa och världen som har möjligheter att komma ifrån det fossila bränslet är det ju Sverige på grund av att vi har så mycket skog. 70 procent av vår yta täcks av skog. Här kan vi förändra vår påverkan på klimatet mycket och komma ifrån det fossila bränslet helt och hållet. Här vill jag göra jättestora insatser.

Vi ska givetvis också göra insatser när det gäller jordbruket och öka effektiviteten och förbättra produktionen där för att minska klimatpåverkan även därifrån. Men jag tror ändå att det är viktigt att vi sätter det här i relation till hur vi påverkar klimatet på många andra sätt som inte alls är bra.

Anf. 100 JENS HOLM (V):

Fru talman! Först vill jag säga till Staffan Danielsson från Centerpartiet att den rapport som man oftast brukar hänvisa till när det gäller den här femtedelen av världens utsläpp är FAO:s rapport *Livestock's long shadow* som kom 2007.

Avskogning bidrar till en viktig del av de här utsläppen, och jag förstår inte resonemanget. Skulle avskogningen inte vara ett stort problem? Att vi vet att mindre konsumtion av animalier är ett sätt att stävja avskogningen är väl väldigt viktigt? De här siffrorna är granskade, kommenterade och fullt solida och användbara.

Jag vill tacka Sven-Erik Bucht för svaren, men jag tycker inte riktigt att det håller att skylla på Thailandsresan. Senast jag kollade, och det gjorde jag faktiskt i morse, innebar en enkel resa till Bangkok från Stockholm 500 kilo. Tur och retur blir det 1 ton. Ja, det är stora utsläpp, men du var inne på att animaliekonsumtionen innebär ett drygt ton per år, och det är alltså mer än en Thailandsresa varje år. Vi ska minska utsläppen från flyget – det är vi ganska överens om, tror jag – men, Sven-Erik Bucht, nog borde vi också minska utsläppen från det som vi äter?

Vi har ju styrmedel för att minska utsläppen från bilismen. Vi har skatter, och det har varit effektivt att minska utsläppen därifrån. På samma sätt har vi gjort med alkohol och tobak. Vi har tagit politiska beslut för att hålla konsumtionen nere. Det borde väl inte vara så dramatiskt att komma överens om att det är önskvärt med en minskad animaliekonsumtion?

Vi skulle, Sven-Erik Bucht, uppnå stora vinster, inte bara för klimatet och miljön överlag, utan även för folkhälsan och inte minst för djuren. Om vi äter mindre kött kan vi behandla de djur som finns kvar på ett mer etiskt sätt. Vore inte det bra, Sven-Erik Bucht?

Anf. 101 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att jag tycker att det är viktigt att konsumenter har möjlighet att göra medvetna val. Det är oerhört viktigt. Det kan man inte göra om man inte är välinformerad, och det ska konsumenterna vara. Vi har ett ansvar som politiker att se till att de får korrekt information. Konsumenterna kan påverka klimatet när de kan göra de medvetna valen.

Den svenska produktionen av mjölk och kött är mycket klimatsmart jämfört med hur det är internationellt. Vårt nordliga klimat och vår rika nederbörd är styrkor som gör att vi kan producera gräs. För att kunna nyttja gräset måste man ha djur, och för att kunna få öppna landskap måste gräset betas. Vallodlingen som vi har här har många fördelar och gör också att vi har det öppna landskapet som vi alla älskar och tycker om att se. Jag tror att Jens Holm också tycker om det öppna landskapet och att vi har biologisk mångfald.

Frågorna kring mat och livsmedel är i fokus i dag. Det är många som intresserar sig för dem, och många konsumenter kopplar ihop mat och hälsa. I livsmedelsstrategin kommer den biten att beröras mycket tydligt, men jag vill åter säga att politiken ska ge god och korrekt information, men vi ska inte sätta oss vid matborden hos de svenska konsumenterna och bestämma si eller så. Om Jens Holm vill göra det får det stå för honom, men den linjen tänker inte jag hålla.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:68

23 februari

*Svar på
interpellationer*

§ 13 Svar på interpellation 2015/16:342 om kvinnor på flykt

Anf. 102 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Lotta Finstorp har frågat mig hur jag säkerställer att hjälp kommer flyende kvinnor till del och vilka konkreta åtgärder jag har vidtagit som riktas specifikt till flickor och kvinnor.

Det finns för närvarande omkring 60 miljoner tvångsfördrivna människor i världen. Uppskattningsvis hälften av flyktingarna är kvinnor. En växande andel är också barn. Sverige är det femte största givarlandet i världen av humanitärt stöd, vilket syftar till att rädda liv, lindra nöd samt upprätthålla mänsklig värdighet hos flyende människor och andra nödlidande.

Det humanitära biståndet har traditionellt sett inte tagit hänsyn till kvinnors och mäns, flickors och pojkars olika behov vid naturkatastrofer eller konflikter. Det har emellertid förändrats under de senaste åren. Sverige har haft, och fortsätter att ha, en pådrivande roll i detta viktiga förändringsarbete.

En av regeringens främsta prioriteringar inför det humanitära världstoppmöte som äger rum i Istanbul i maj är därför kvinnors och flickors särskilda roll i humanitära kriser. Sverige är även sedan årsskiftet ordförande i Call to Action on Protection of Girls and Women from Gender-based Violence in Emergencies. Det är ett internationellt initiativ som syftar till att förbättra hur könsbaserat våld hanteras vid humanitära kriser.

Det svenska humanitära biståndet är behovsbaserat och styrs av de humanitära principerna om neutralitet, opartiskhet och oberoende. Att se till olika grupper, inklusive kvinnors och flickors, särskilda behov är också en integrerad del av det svenska humanitära biståndet. Kriser kan förstärka den ekonomiska, sociala och politiska diskrimineringen av kvinnor och flickor, vilket begränsar deras tillgång till hjälpinsatser och stöd eller gör dem mer utsatta för sexuellt och könsbaserat våld. Vidare kan det vara viktigt att särskilt skydda kvinnor och flickor mot ökad utsatthet för människohandel.

I genomförandet av humanitära insatser är det dock viktigt att inte endast se kvinnor som offer. Kvinnor är också viktiga aktörer vars inflytande kan bidra till ett mer effektivt humanitärt hjälparbete.

Sverige driver alltså aktivt frågan om jämställdhet som en prioriterad fråga inom det humanitära biståndet. Jämställdhetsperspektivet ska vara integrerat i de specifika humanitära insatser som Sverige stöder, från den första behovsbedömningen till den slutgiltiga uppföljningen. Särskild prioritet ges till förebyggande arbete och skydd mot sexuellt och könsbaserat våld.

Sverige stöder även specifika insatser, exempelvis genomförandet av UNHCR:s globala strategi mot sexuellt och könsbaserat våld samt att särskilda genderrådgivare kan skickas ut i fält för att stärka den humanitära responsen.

Jämställdhet är även en viktig fråga för Sverige inom styrelse- och påverkansarbete när det gäller de humanitära organisationerna samt i alla andra humanitära forum.

Anf. 103 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för svaret.

60 miljoner människor är på flykt i världen, och kvinnors och flickors utsatthet är dessvärre en realitet. Inte sällan handlar det om liv och död. Undermålig tillgång till vård, till exempel i samband med förlossningskomplikationer, liksom våld i nära relationer leder ofta till döden. Vi vet också att inskränkningar i kvinnors vardag gör att deras fri- och rättigheter snävas in alltmer i länder runt om i världen.

Men vi måste också, precis som ministern säger i svaret, se till att inte se kvinnor enbart som offer utan stärka deras roll som viktiga aktörer i ett mer effektivt humanitärt hjälparbete.

FN:s säkerhetsråd har antagit fyra resolutioner som uppmanar medlemsländerna att på olika sätt stärka och skydda kvinnors och flickors rättigheter i konfliktsituationer. Det handlar framför allt om att ha ett genusperspektiv på de konflikter som finns i världen och att vara medveten om de olika sätt på vilka män och kvinnor drabbas. Våldet är nämligen olika mot män och kvinnor.

WHO beskriver i en rapport att 90 procent av de direkta dödsfallen i krig och konflikter under 2002 var män. Men kvinnor och flickor attackeras ofta systematiskt som en medveten strategi i krigsföringen, inte sällan i form av sexuella övergrepp. Det lämnar vidriga spår hos offret, såväl fysiskt som mentalt. Att bli förödmjukad och kränkt utan att få upprättelse lämnar livslånga spår. Enligt UNHCR är det få män som berättar om de sexuella övergrepp som de utsätts för i konfliktsituationer, trots att man vet att det förekommer. Men det är så tabubelagt.

Konflikthantering och fredsbyggande är fortfarande en mansdominerad process. Trots att kvinnor ofta är starka fredsaktivister på gräsrotsnivå får de sällan ta del av formella fredsförhandlingar och återuppbyggnadsinitiativ. Kvinnors delaktighet i konflikthantering och fredsbyggande åtgärder borde alltså bli större.

Unifem rapporterar att i tio större fredsprocesser under det senaste decenniet var endast 6 procent av förhandlarna kvinnor. Och när fredsavtalen skulle undertecknas var bara 3 procent av dem som skrev under kvinnor. Det resulterar ofta i att den överenskomna freden utesluter halva befolkningen, vars behov och rättigheter inte tas i beaktande.

Kvinnors ständiga underrepresentation när det gäller beslutsfattande är väl känt. Vi i Sverige går naturligtvis före där. Flickor och kvinnor har inte haft samma möjligheter som män att påverka maktstrukturer i många länder i världen. Att ge kvinnor lika stora möjligheter som män att delta i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter är en viktig fråga för såväl demokrati och jämställdhet som utveckling.

Resolution 1325 har varit grundläggande för många av de initiativ vi ser i dag när det gäller att integrera frågor om kvinnor och konflikter i våra internationella insatser.

Jag har ett antal frågor till ministern som jag gärna vill att vi fortsätter diskutera. Är länder där dessa kränkningar sker prioriterade av regeringen? Hur fokuserar Sverige hjälp och stöd till de mest utsatta? Riktas det svenska biståndet specifikt till kvinnor och barn i krigshärjade länder? Och på vilket sätt stöder regeringen kvinnors delaktighet i till exempel återuppbyggnad?

Anf. 104 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Jag vill tacka Lotta Finstorp för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna, som vi absolut inte får glömma. Vi har i dag en värld med fler krig och konflikter än på länge. Över 60 miljoner människor är på flykt. Att kvinnor och barn är särskilt utsatta i flyktsituationer är något som vi måste ta på allra största allvar.

Sociala strukturer bryts oftast sönder när man är på flykt. Det leder till att de allra svagaste grupperna, ofta kvinnor, är de mest utsatta. Det gäller inte bara i flyktsituationen utan i världen. Som flykting lever man utan rättigheter och i en utsatt situation.

Jag har rest mycket under ett och ett halvt år som minister. Jag har träffat många flyktingar, många kvinnor, och sett den utsatta situation som de här människorna lever i. Om man är i ett flyktingläger och dessutom blir förföljd, misshandlad, utsatt eller hotad inne i själva flyktinglägret finns det ingenstans att ta vägen.

Jag var i Dadaab i Kenya, på gränsen till Somalia. Där fanns det ett skyddat boende inne i lägret. Kvinnor som förföljs eller misshandlas av sina anhöriga, av sina män, inne i lägret kan flytta in i det skyddade boendet. De har ingenstans att ta vägen. De kan inte flytta tillbaka ut i lägret eftersom de till och med kan dödas där, de kan inte komma in i samhället i Kenya eftersom inga flyktingar tillåts arbeta där och de kan inte återvända till Somalia eftersom situationen är som den är där. De är alltså flyktingar i en flyktingsituation.

Sverige och andra länder har ett stort ansvar för att ta emot kvotflyktingar som är just de allra mest utsatta i lägren.

Kvinnor tvingas till prostitution för att kunna försörja sig själva och sina barn. Männen är borta, kanske döda eller i krig. Man gifter bort sina döttrar för att man är desperat. Man har ingen chans att försörja sina barn. Det här är verkligen desperata situationer där kvinnor har en väldigt svår – för att inte säga outhärdlig – tillvaro.

För oss i regeringen handlar det om att försöka att hjälpa kvinnor. Precis som Lotta Finstorp säger handlar det också om att ge människor en egen kraft att själva förändra sina liv, vara delaktiga i konfliktförebyggande arbete och krishantering och se till att de är delaktiga när freden väl kommer.

Som en feministisk regering med en feministisk utrikespolitik driver vi 1325 mycket hårt. Vi har tagit initiativ till kvinnliga fredsmäklarnätverk, både i Norden och i våra samarbetsländer. I det humanitära arbetet ser vi till att få in det här perspektivet i allt policyarbete. Det är också högst prioriterat när det gäller det humanitära toppmötet i vår.

Anf. 105 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Tack, ministern, för en väldigt viktig debatt som det är oerhört svårt att sätta fingret på! Som politiker vill man gärna fatta beslut för att få en viss lösning. Så enkelt är det ju inte.

En jämställd utrikespolitik definieras av regeringen med tre r: rättigheter, representation och resurser. Jag har funderat på den här interpellationen och på kvinnors och flickors situation i världen. Det är möjligt att jag svävar ut alldeles för mycket, men jag undrar en sak. Det är kraftig migration till Sverige, och det är många fler män och pojkar än kvinnor som kommer. Skulle det vara möjligt att koppla det jämställda biståndet till en jämställd integration?

Många kommer att fly till Sverige och Europa. Går det att hitta en brobyggande effekt mellan det jämställda biståndet och den jämställda integrationen? Det är en mer filosofisk fråga, men det vore intressant att höra vad ministern säger om detta.

Det är en kraftig underrepresentation av flickor och kvinnor som flyr från krig i olika delar av världen. Av de 163 000 asylsökande som kom till Sverige förra året var 70 procent män. Av de ensamkommande barnen var 90 procent pojkar. I åldersgruppen 15 år var det 119 pojkar och 100 flickor som kom hit. I åldersgruppen 16 år var det 117 pojkar och 100 flickor.

Dessa siffror kan jämföras med hur det är i Kina. I Sverige är det alltså större skillnad. Och vi har alltid förfasat oss över ojämställdheten i Kina.

Hur ser regeringens jämställdhetsanalys ut avseende genusperspektivet? Kan man koppla det jämställda biståndet till en jämställd integration i Sverige? Kan man på något sätt i förebyggande syfte inom biståndet till krigshärjade länder stödja kvinnor på så sätt att de kan komma till en bättre värld på ett enklare sätt?

Siffrorna visar de facto att det är männen som flyr. Det är i allmänhet männen som får en bättre tillvaro medan kvinnorna och barnen blir kvar. Det vore intressant att höra vad ministern säger om den koppling som jag bara har funderat ut på min kammare. Det finns inget rätt eller fel i detta, men det är kanske en omöjlighet.

Anf. 106 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Tack för frågeställningarna, Lotta Finstorp!

Jag är inte så säker på att vi har möjlighet att förändra de grundläggande strukturer som gör att det är män som oftast har en friare roll och mer resurser. Därmed befinner de sig i en könsmaktsordning där det är fler pojkar och män som har möjlighet att ta sig till Europa och tryggheten undan krig, våld och konflikter. Så ser verkligheten ut.

Det som Sverige gör när det gäller biståndet och kvotflyktingar är att vi kräver att det ska vara en väldigt jämn könsfördelning mellan män och kvinnor på de kvotflyktingar som vi tar emot. Sedan arbetar vi oerhört aktivt just med könsperspektiv och att stärka kvinnor i flyktingsituationer. Det gör vi genom att insistera på att sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är oerhört viktiga och en livsnödvändig komponent i de humanitära insatserna.

Sverige har sedan den 1 januari ordförandeskapet 2016 i Call to Action, som jag tidigare nämnde. Det är ett initiativ för att se till att man vid varje humanitär respons ska ha den policy, det system och de mekanismer som krävs för att minska risken för könsrelaterat våld. Man ska speciellt uppmärksamma kvinnors utsatta situation så att man på det sättet stärker kvinnor.

Vi har också ett Gender standby capacity project som vi stöder via Orcha. Det handlar om att skicka ut erfarna genderrådgivare för att stärka humanitär respons.

Nu talar jag väldigt mycket om de humanitära insatserna. Lotta Finstorp talade om krig, konflikter och krigshärjade länder i allmänhet. Det är klart att det där finns en skillnad. Regeringen har prioriterat högre att man ska jobba med konfliktförebyggande åtgärder och med de allra sköraste staterna.

Vi har hela tiden kvinnor och kvinnors rättigheter som ett genomgående tema, och det är prioriterat i alla våra insatser. Det är ganska naturligt eftersom kvinnor är mer utsatta, men kvinnor har också en enorm potential. Lotta Finstorp nämnde att kvinnor inte får vara delaktiga i fredssamtal och i fredsprocessen. Det är ju väldigt ironiskt eftersom de som har startat kriget inte kan vara de som utformar freden. Kvinnor behövs också som deltagande i kontakten med samhället i stort, vilket gör freden mer långsiktigt hållbar.

En sak till som jag kan nämna som vi gör är att se till att kontantstöd och pengar som flyktingar får ges till kvinnorna. Det ger kvinnan kontroll över familjens resurser samtidigt som man stärker kvinnans ställning gentemot manliga släktingar. Det kan vara väl så viktigt i den situationen.

Anf. 107 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag blir jätteglad när jag hör att man tittar på en jämn könsfördelning när det gäller kvotflyktingarna. Det är ju det enda som vi så att säga kan styra. Det är väldigt bra att man har med detta.

Det här med kontantstödet var någonting som jag inte kände till. Kvinnor kan, och det är väldigt bra. Jag förstår precis varför man gör så. Det är otroligt bra att man tänker i de banorna.

Man kan inte tvivla på att den feministiska regeringen har fokus på kvinnor och kvinnors rättigheter. Men regeringen har beslutat att dra ned på redan utlovade biståndspengar till Globala fonden mot aids, tuberkulos

och malaria. Denna neddragning ska ske med 300 miljoner kronor i år, om jag har läst rätt. Det är 159 organisationer som är upprörda och har skrivit protestbrev där man kräver att beslutet ska rivas upp och så vidare eftersom det riskerar tiotusentals liv och hundratusentals nya smittade.

Det kommer naturligtvis att drabba kvinnor om man skär ned på det bistånd som ska motverka aids, tuberkulos och malaria. Det går åt mycket resurser för att stoppa hiv, tbc och malaria. Globala fonden har räknat på det här. Det rör sig om 35 procent av de pengar som man så att säga hade in-tecknat för 2016. Detta skulle kunna göra att 800 000 fler personer smittas av hiv, tbc och malaria.

Hur tänker man? Hälsobistånd och kvinnors hälsa borde ligga väldigt högt på regeringens dagordning. Jag undrar hur den här nedskärningen kommer att slå mot kvinnor.

Anf. 108 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Fru talman! Det är riktigt att regeringen har ett mycket stort hälsobistånd. Närmare 4 miljarder om året går till olika insatser på hälsoområdet, delvis inom våra bilaterala strategier med olika länder. Här har vi värnat och speciellt inriktat oss på de allra fattigaste och de sköra staterna med ett fokus på SRHR.

Sedan finns det flera olika faciliteter som specifikt är inriktade på hälsa. Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria är en av dem. Regeringen har tyvärr i ljuset av de stora flyktingavräkningar vi gör varit tvungen att hitta något att skära ned på, och det här är en fond som enligt vår bedömning är väl finansierad. Sverige står för drygt 3 procent. Man kan jämföra med Unids, där Sverige är en mycket stor givare, eller UN Women. Det skulle få enormt stora konsekvenser om Sverige skar ned på de organisationerna.

Vi har i ett kärt budgetläge valt det minst onda. Detta är ingalunda den enda kanalen för svenskt bistånd på hälsoområdet, och absolut inte den enda vad gäller SRHR eller specifikt för kvinnor. Där har vi tvärtom värnat det i den utsträckning vi måttat med. Vi har också tydliggjort i regleringsbrevet till Sida att det är så regeringen vill se det.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellationerna 2015/16:358, 361 och 386 om RUT-avdraget

Anf. 109 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Helena Bouveng har frågat mig vilka bedömningar Finansdepartementet har gjort av riskerna för att RUT-avdraget trängs undan till förmån för ROT-avdraget och om jag delar hennes oro för jobben inom branschen för hushållsnära tjänster. Hon har också frågat mig om jag delar Arbetsförmedlingens bedömning när det gäller regeringens förändringar av RUT-avdraget och vilka initiativ jag i så fall tänker ta. Anette Åkesson har återigen frågat mig varför det är viktigare att sätta dit höginkomsttagare än att öka antalet jobb för unga och nyanlända, minska svartjobben och

underlätta för kvinnors företagande samt vilka sakliga argument regeringen och jag har för att försämbra villkoren i RUT-avdraget.

Konstruktionen av HUS-avdraget, som kom till under den borgerliga regeringen, gör att ROT-arbeten minskar utrymmet för att göra RUT-avdrag och tvärtom. Att någon undanträngning skulle ske i stor utsträckning bedöms dock inte vara fallet, främst för att en mindre andel av användarna av HUS-avdraget bedöms slå i taket för HUS-avdraget.

Jag delar Arbetsförmedlingens bedömning att RUT-avdraget kan bidra med arbetstillfällen för personer med relativt svag anknytning till arbetsmarknaden. Regeringen gör dock bedömningen att de förändringar av RUT-avdraget som vi har genomfört inte innebär någon skillnad för de allra flesta RUT-köparna och därmed inte heller för till exempel sysselsättningen i branschen.

Motiven bakom de förändringar av RUT-avdraget som trädde i kraft den 1 januari 2016 är att RUT-avdraget ska riktas mer mot vanliga hushåll. Det är viktigt för skattesystemets legitimitet att skattepolitiken upplevs som rättvis. Detta är något som jag svarat på i den här kammaren upprepade gånger.

Anf. 110 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Vid årsskiftet trädde den rödgröna regeringens försämbningar av RUT- och ROT-avdragen i kraft. Taket för RUT-avdraget är halverat till 25 000 kronor. Taket för ROT-avdraget är kvar på 50 000, men avdraget är på 30 procent i stället för tidigare 50 procent. Detta är en konstruktion som fortsatt gynnar dem som har råd med stora renoveringar men försämbtar för dem som gör mindre renoveringar.

Ser vi på RUT-avdraget kan vi inte annat än konstatera att det har varit en väldigt lyckosam reform med upp till 20 000 helt nya arbetstillfällen. Svart har blivit vitt. Kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat. Barnfamiljer får vardagspusslet att gå ihop. En hel del kvinnor har startat nya egna företag. Det kanske absolut viktigaste är att människor har fått sitt första jobb, inte minst väldigt många utrikes födda.

Fru talman! De som köper RUT-tjänster är med och bidrar till ökad sysselsättning. Fler köpta tjänster betyder helt enkelt fler jobb. Med RUT-avdraget kan konsumenten köpa tjänster till rimliga priser. Det innebär samtidigt att företag inom den privata tjänstesektorn kan växa och anställa fler människor på sjysta villkor utan att behöva sänka några löner. Ur ett hållbarhetsperspektiv är det också klokt att stimulera köp av tjänster i stället för att öka konsumtionen av varor. Dessutom kan vi säkerställa att den här konsumtionen är inhemsk. Det är kanske därför som Socialdemokraternas regeringspartner, Miljöpartiet, är mer förtjusta i RUT-avdraget än vad Socialdemokraterna själva är.

Fru talman! Om finansministern och jag kan vara överens om att fler köpta tjänster betyder fler jobb, borde det då inte vara logiskt att ge konsumenterna möjligheter till just det? Inte minst gäller detta en bransch som är helt ny och omogen och har en potential att utvecklas till att skapa fler jobb, dessutom precis för de grupper som har svag anknytning till arbetsmarknaden.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Det handlar om att ge branschen en chans att utveckla nya tjänstekoncept som varken finansministern eller jag i dag kan spekulera om. Det handlar om att ge branschen en chans att i lugn och ro bygga upp livsdugliga företag över tid så att ytterligare 16 000 människor som står långt bort från arbetsmarknaden får en chans att få fotfäste där. Konjunkturen pekar uppåt just nu, men de här personerna är inte sällan de som får stå kvar på perrongen när tåget går. Min fråga till finansministern blir: Hur många tåg ska få gå innan alla får vara med?

Anf. 111 ANETTE ÅKESSON (M):

Fru talman! Jag tackar finansministern för att hon tar upp skattesystemets legitimitet. Att det är viktigt att bevara skattesystemets legitimitet är vi i Sverige politiskt helt överens om. Det är närmast en förutsättning för ett land som tar ut höga skatter för att finansiera omfattande välfärd för medborgarna, bland mycket annat.

RUT- och ROT-avdragen var bara två av de reformer Alliansen genomförde som bidragit till att stärka skattesystemets legitimitet. Skatteverkets mätningar visar att acceptansen för skattesystemet ökade rejält mellan 2006 och 2012. Vid mätningen 2013 var det bara 22 procent som tyckte illa om det svenska skattesystemet. Historiskt sett är det en väldigt låg siffra.

Vad som brukar nämnas som bidragande faktorer till skattesystemets legitimitet är förutsägbarhet, likabehandling och beivrande av fusk. Även där är Skatteverkets mätningar relevanta. År 2012 angav endast 16 procent att de kände någon som skattefuskade, en låg siffra i jämförelse med tidigare mätningar. På frågan om man personligen känner företagare som skattefuskar var siffran nere på 9 procent från att före 2007 ha legat på mellan 25 och 29 procent.

Det är alltså RUT- och ROT-avdragen som på ett avgörande sätt bidragit till att stärka skattesystemets legitimitet hos svenska folket, och de nu av S- och MP-regeringen genomförda försämringarna har redan bidragit till att minska skattesystemets legitimitet. Det står klart för var och en som pratar med företagare i branschen. För första gången på flera år får de nu förfrågningar om att utföra arbete mot svart betalning. Är det något som finansministern är stolt över?

Hur är argumentet att RUT-avdraget ska riktas mot vanliga hushåll relevant över huvud taget som svar på frågan varför det är viktigare att sätta dit höginkomsttagare än att se till att öka antalet jobb för unga och nyanlända, minska svartjobben och underlätta för kvinnors företagande?

Vanliga hushåll påverkas endast såtillvida att de inte längre vet vad som gäller och tycker att reglerna är krångligare. Det är i sig illa. Förutsägbarheten lider av de försämrade reglerna. Det bidrar i sig till att minska skattesystemets legitimitet.

De flesta hushåll kommer inte upp till gränsen på 25 000 kronor. Det innebär därför varken kostnader eller intäkter för staten, vilket gör att det inte heller är ett argument för försämringarna av RUT-avdragen. Den enda rimliga slutsatsen är att den försämring som på flera sätt hotar skattesystemets legitimitet enbart är riktad mot dem som har höga inkomster. Varför?

Det är ideologiska socialdemokratiska fördomar som spökar, och det är tyvärr känslor som styr regeringen. RUT-reformen skapar effektiva jobb – det har även finansministern erkänt – och de är självfinansierade. RUT-

jobben är riktiga jobb men med låg tröskel. Det är precis sådana som vi behöver i Sverige med många arbetslösa utan arbetslivserfarenhet eller som ännu inte pratar så bra svenska.

Det är jobb i företag som till stor del ägs och drivs av kvinnor. De som jobbar får bra villkor, och kunderna får säkerhet. När vi talar om kunder: Vad gör det objektivt för skillnad om kunden är hög-, låg- eller medelinkomsttagare? Ett jobb är fortfarande ett jobb. Varför vill S och MP försämrade för dem med höga inkomster även om effekten blir att det slår hårdast mot dem med svag anknytning till arbetsmarknaden?

Anf. 112 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag har upprepade gånger svarat på de frågor som både Anette Åkesson och Helena Bouveng har ställt angående RUT-avdraget. Frågorna upprepas, och jag upprepar mina svar. Jag är inte säker på att ytterligare interaktioner kommer att göra vare sig Helena Bouveng eller Anette Åkesson nöjdare med svaret.

Däremot är mitt svar detsamma som varje gång, på samma sätt som era frågor i princip är desamma som tidigare gånger. Jag kan ytterligare en gång svara på de frågor som jag får från er upprepade gånger. Men det känns inte uppenbart att debatten förs framåt.

Regeringen har gjort förändringen av RUT-avdraget för att öka legitimiteten. Här har jag och Anette Åkesson olika uppfattning om vad som är viktigt för legitimiteten i skattesystemet. Ytterligare upprepade frågor kommer inte att få mig att ändra min uppfattning om detta. Men jag har respekt för att Anette Åkesson har en annan syn på detta.

Vi har gjort en förändring för att öka legitimiteten i systemet. Det påverkar ungefär 1 procent av dem som köper RUT-tjänster och bedöms därför rimligen inte ha någon större påverkan på sysselsättningen, särskilt inte som den procenten har en genomsnittlig inkomst på ungefär 960 000 kronor om året och därmed rimligen har ekonomiska förutsättningar att fortsätta att köpa tjänsterna även efteråt.

Vi tycker från regeringens sida att det är en viktig bransch. Det är bra att det är en blomstrande bransch. Det är också viktigt att många människor med svagare anknytning till arbetsmarknaden kan arbeta i branschen. Det är också därför som vi har gjort en väldigt liten förändring av RUT-avdraget.

Det är viktigt att det också finns en tydlighet om vilka regler som gäller så att företagen kan känna sig lugna och trygga med att fortsätta att verka i branschen. Det är också bra med den utvidgning av RUT-avdraget som vi kom överens om i den migrationspolitiska överenskommelsen. Där har regeringen gått ut med en promemoria på delning. Vi väntar på remiss-synpunkterna på denna.

Anf. 113 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Om jag inte är helt fel underrättad gick remisstiden ut den 8 februari för berörda att yttra sig om förslaget att utöka RUT-avdraget till att även gälla flytttjänster, it-tjänster och trädgårdsarbete. Det finns i migrationsöverenskommelsen med Alliansen med sikte på att underlätta för asylsökande och nyanlända att komma i nya jobb.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Ser man på remissinstanserna är det både ris och ros. Det är ros för att tjänsterna utvidgas och ris för att taket för RUT-avdraget inte återställs till tidigare 50 000 kronor. Det är väl bara Jonas Sjöstedt och LO som kanske tycker något annat. Från detta håll kan vi fortfarande höra att det inte är värt någonting över huvud taget.

Att finansministern inte tar intryck av vare sig mig, Anette Åkesson eller alla andra som interPELLERAT är ingen nyhet. Det har vi förstått. Det gör hon heller inte av enskilda företagare, Näringslivets Skattedelegation eller Svenskt Näringsliv. Det är ingen hemlighet.

Men hur är det med regeringens eget verk som är ansvarigt för att få ut människor i jobb och som inte kan anklagas för att ha något annat intresse än just att få ut människor på arbetsmarknaden?

I en intervju i *Ekot* den 3 februari är generaldirektör Mikael Sjöberg väldigt orolig för utvecklingen. Arbetslösheten för inrikes födda ligger på 4,8 procent och för utrikes födda på 21,8 procent. Det är en skillnad på 17 procentenheter. Ser vi på utrikesfödda kvinnor är siffrorna katastrofala. Det vet jag att min kollega Niklas Wykman kommer att diskutera mer i kväll.

Generaldirektör Mikael Sjöberg är tydlig: Detta är orimligt. Det skapar samhällsklyftor som blir närmast omöjliga att överbrygga. I samma intervju säger Mikael Sjöberg vidare: Det är helt enkelt risk att vissa familjer, vissa personer, slår i taket på 25 000 kronor och därför inte efterfrågar tjänsterna lika mycket som de skulle göra om taket låg på 50 000 kronor. Inte minst är återställningen viktig för personer långt ifrån arbetsmarknaden. Han säger vidare: Vi måste jobba med olika typer av förslag som skapar arbetsuppgifter som passar människor lite längre från arbetsmarknaden. Enligt vår bedömning är många RUT-tjänster av sådant slag att de passar den här gruppen.

Jag hör att finansministern gör samma bedömning som Arbetsförmedlingens generaldirektör – att RUT-jobb bidrar till att skapa jobb till personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Men hon är ändå inte beredd att återställa taket för avdraget. Är skattesystemets legitimitet viktigare än att samhällsklyftor skapas som blir nästan omöjliga att överbrygga? Är det en risk som Magdalena Andersson är beredd att ta?

Anf. 114 ANETTE ÅKESSON (M):

Fru talman! Finansministern och jag har uppenbarligen olika uppfattningar om en hel del saker och bland annat om att jag tidigare ska ha fått svar på mina frågor. Det är dessutom ganska lätt att kolla upp i olika protokoll.

De mätningar som Skatteverket har genomfört visar att svenska folket tack vare RUT- och ROT-reformerna har större förtroende för skattesystemet och känner färre som skattefuskar. Skattesystemets legitimitet har stärkts under Alliansens regeringsår.

Det är därför intressant att finansministern i sitt svar kopplar ihop skattesystemets legitimitet med upplevelsen av rättvis skattepolitik. Innebär inte ökat förtroende och mindre fusk just att skattesystemets legitimitet ökar och att det upplevs som mer rättvist? Så är det uppenbarligen inte enligt S och MP, eftersom de förändringar som S och MP genomfört med precision just försämrar skattesystemets legitimitet.

Jag är därför nyfiken på vad finansministern menar med rättvis skattepolitik. Hur upplevs skattepolitik som rättvis? Rättvisa är också någonting som alla vill ha. Det är en av skattesystemets huvuduppgifter att omfördela inkomster. Det talas om både vertikal och horisontell rättvisa.

Gällande specifikt RUT-avdragen: Vad är det som har varit eller upplevts som orättvist med dem? Är det att inte alla kan utnyttja dem? Så är det med många produkter och tjänster. Det måste ha varit något så dramatiskt med just RUT-avdragen att S och MP riskerar de goda effekterna för att komma åt dessa orättvisor, och dessutom på ett så politiskt otydligt sätt. Min kollega Helena Bouveng har talat om både företag och jobb med låga trösklar.

Jag undrar därför: Hur menar finansministern att RUT-avdragen har upplevts som orättvisa? Är det rättvisare för dem som nu riskerar att bli av med jobbet?

Anf. 115 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Den genomsnittliga RUT-användaren gör ett RUT-avdrag på 5 000 kronor i månaden. Den bedömning jag gör är att skattesystemets legitimitet skulle öka om man riktar RUT-avdraget mer mot vanliga barnfamiljer och vanliga hushåll. Här gör vi olika bedömningar.

Det är intressant att Helena Bouveng intresserar sig för klyftor i samhället. Något jag tycker är bekymmersamt är de ökade klyftor som växer fram i Sverige, där den förra borgerliga regeringen med stor precision lade oerhört mycket av sitt reformutrymme på åtgärder som just ökade klyftorna i samhället och även använde en hel del pengar som inte fanns som reformutrymme för att sänka skatter på ett sätt som gjorde att statsfinanserna inte var i ett hållbart skick när vi tog över. Något som riskerar att öka klyftorna är ju när man undergräver den långsiktiga finansieringen av vår gemensamma välfärd, eftersom vi vet att den gemensamma välfärden i sig är väldigt omfördelade.

Regeringens bedömning är att den förändring som görs av RUT-avdraget kommer att ha mycket liten effekt. Om man menar att det förändrade taket i RUT-avdraget kommer att vara avgörande för utländska kvinnors möjlighet att komma in på arbetsmarknaden delar jag inte Helena Bouvengs bedömning. Däremot har regeringen vidtagit mycket kraftfulla åtgärder för att stödja människor som står långt från arbetsmarknaden att komma in på arbetsmarknaden. Vi har uppgraderat arbetsmarknadspolitiken. Vi genomför ett stort kunskapslyft via komvux, yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning för att människor ska kunna få den utbildning som krävs för att komma in i ett arbete. Därutöver har vi omfattande program vad gäller möjligheten att få subventionerade anställningar och extratjänster i välfärden.

Jag tycker att det är viktigt att vi arbetar oerhört aktivt med att människor som står lite längre från arbetsmarknaden också ska få möjlighet att komma in.

Anf. 116 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Om finansministern verkligen skulle oroas för klyftor mellan människor borde finansministern kanske lyssna lite mer på Arbetsförmedlingens generaldirektör. Han har i alla fall insikten om att den

största klyftan är klyftan mellan de människor som har ett jobb och dem som inte har ett jobb.

Jag tänkte att kvällen skulle gå i citatets tecken. Jag tar först ett citat från arbetsmarknadsminister Ylva Johansson i en interpellationsdebatt den 2 februari 2016. Hon säger: "Regeringen bedömer att antalet jobb med lägre kvalifikationskrav behöver bli högre."

Jag fortsätter med ett citat från finansministern själv i Dagens Nyheter den 29 december 2015. Då skriver Magdalena Andersson så här: "Har någon bra idéer, är jag beredd att lyssna. För mig är det som är kostnadseffektivt viktigare snarare än ideologiska lösningar."

Jag avrundar med statsministern själv, som i årets första frågestund säger: "Jag nästan struntar i vilket, bara människor kommer i arbete – och på sjysta villkor." Han säger också: "Jag gör det som krävs för att människor ska komma i arbete."

Det är citat från rödgröna, framträdande regeringsföreträdare vars viktigaste vallöfte var att ha Europas lägsta arbetslöshet år 2020.

Min enkla fråga till finansministern blir därför: Är det något av dessa uttalanden som inte passar in mer än väl på de jobb som har vuxit fram och skulle kunna växa fram inom RUT-sektorn?

Anf. 117 ANETTE ÅKESSON (M):

Fru talman! Finansministern har rätt: Klyftorna har ökat i Sverige, och det är en rejäl utmaning. Men det har faktiskt skett de senaste 15 åren och huvudsakligen under åren före 2006, det vill säga under socialdemokratiskt styre, inte alliansstyre.

RUT- och ROT-avdragen har stärkt det svenska skattesystemets legitimitet. Av ideologiska skäl riskerar S-MP-regeringen att försämra förtroendet för skattesystemet genom de genomförda förändringarna av avdragen. Socialdemokraterna och Miljöpartiet hänvisar till upplevelser av rättvisa men utan att redovisa och stå för vad man egentligen menar. Att man samtidigt riskerar jobb – dessutom jobb med låga trösklar som vi verkligen behöver ännu fler av i Sverige – är illa. De som står långt från arbetsmarknaden straffas av Socialdemokraternas och Miljöpartiets politik.

Vi har för närvarande en mycket svag regering, och just försämringarna av RUT-reformen visar tydligt varför det är så. Men jag vill ändå tacka finansministern för debatten.

Anf. 118 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag delar helt uppfattningen att den största skillnaden är mellan dem som har jobb och dem som inte har jobb. Det är just därför som regeringen har satsat så oerhört kraftfullt på att fler människor ska komma i arbete, inte minst via en mer aktiv arbetsmarknadspolitik, med tydliga stöd för att människor som står långt från arbetsmarknaden ska få möjlighet att komma in, och via att vi har en aktiv utbildningspolitik, så att man ska kunna få den utbildning som krävs för att ta ett jobb, men också via att vi utvidgar RUT.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 119 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Niklas Wykman har frågat mig vilka reformer av skatte- och bidragssystemen regeringen vill genomföra för att öka sysselsättningen och minska bidragsberoendet bland kvinnor.

Sedan regeringen tillträdde har den totala sysselsättningen ökat med 1,5 procent och arbetslösheten minskat med 0,8 procentenheter. Kvinnors sysselsättning har ökat med 1,7 procent och arbetslösheten bland kvinnor minskat med 0,6 procentenheter.

Trots denna gynnsamma utveckling är arbetslösheten fortfarande hög, samtidigt som det finns många företag som vill anställa. Många arbetslösa saknar den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Regeringen genomför därför en rad åtgärder inom arbetsmarknads- och utbildningsområdet för att fler ska komma i arbete. Fler arbetslösa får nu möjlighet att skaffa sig den utbildning som krävs för att ta de arbeten som växer fram. För att påskynda nyanländas etablering skapas snabbspår så att fler snabbt ska få en fast förankring på arbetsmarknaden och få ett arbete som motsvarar deras kompetens. Regeringen genomför dessutom nödvändiga satsningar på infrastruktur och den största bostadspolitiska satsningen på 20 år. Det skapar jobb och gör att människor kan flytta och pendla dit där jobben finns.

Särskilt viktigt för kvinnors sysselsättning är att regeringen också genomför reformer för att utöka bemanningen i äldreomsorgen och för att förbättra tillgängligheten till barnomsorg på obekväm arbetstid. Satsningar för att öka kvaliteten och tillgängligheten i välfärden ökar möjligheterna för framför allt kvinnor att yrkesarbeta mer. Kvinnor tar ofta ett större ansvar för att vårda anhöriga, barn och äldre, och många kvinnor går ned i arbetstid för att göra detta. Men ingen ska behöva gå ned i arbetstid därför att välfärden inte håller måttet.

En jämnare fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet är avgörande för att uppnå ett jämställt arbetsliv. Den ojämnställda fördelningen av föräldraledighet bidrar till den ojämna arbetsfördelningen i hemmet och får direkta effekter på kvinnors inkomster och möjligheter i arbetslivet. Regeringen har därför infört en tredje reserverad månad till vardera föräldern i föräldrapenningen. Ytterligare steg mot ett jämställt föräldraskap behöver tas. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska se över hela föräldraförsäkringen i syfte att nå det målet.

Dessutom har regeringen avskaffat möjligheten för kommuner att bevilja vårdnadsbidrag. Vårdnadsbidraget försvårade etableringen på arbetsmarknaden, framför allt för kvinnor.

Anf. 120 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag delar finansministerns bedömning att det avskaffade vårdnadsbidraget och förändringarna i föräldraförsäkringen på marginalen kommer att jämna ut villkoren mellan män och kvinnor. Men genomslaget av detta kommer troligtvis att bli relativt litet. Finansministern hotar ju att gå vidare med mer omfattande förändringar av föräldraförsäkringen. Det är säkert en besk medicin för många därute som vill fatta den här typen av

*Svar på
interpellationer*

beslut själva. Det är en fajt som vi får överlåta till finansministern att ta med svenska folket, hur det ska se ut framöver.

Det som är glädjande är att finansministern återkommande hyllar Alliansens ekonomiska politik. Först ledde Alliansens politik till att sysselsättningen ökade och därefter till att vi på ett sätt som står ut internationellt hanterade den ekonomiska krisen och därmed klarade av att fortsätta med reformer som sedan lade grunden för den starka rekyl som ekonomin har befunnit sig i.

Till och med ett år efter det att vi hade lämnat Regeringskansliet fick vår ekonomiska politik fortsätta att verka. Precis som Magdalena Andersson beskriver det var 2015 – ett år med alliansbudget – ett starkt år för svensk ekonomi, ett starkt år för svensk arbetsmarknad, ett starkt år för svensk sysselsättning. Vi är väldigt glada att finansministern uppmärksammar detta på ett tydligt sätt.

Finansministern och den sittande regeringen kommer i stället att utvärderas för de år då deras politik gällde – 2016, 2017 och kanske även 2018.

Då ser vi att till exempel EU-kommissionen i sin vinterprognos spår att svensk ekonomi nu ska gå mot ökade underskott i de offentliga finanserna. Trots att outputgapen sluts, det vill säga att ekonomin når sin potential, bedömer EU-kommissionen att Magdalena Andersson och regeringen kör Sverige med stora och omfattande underskott.

I goda tider när outputgapen är slutna ska regeringen återställa de offentliga finanserna. Tvärtom ser vi nu att regeringen vidgar underskotten enligt EU-kommissionen och urgröper den offentliga ekonomin.

Till detta kommer en stor oro kring den makroekonomiska stabiliteten, kring finansiell stabilitet, kring utvecklingen på husmarknaden och kring skuldsättningens utveckling, där man i regeringen verkar vara mer intresserad av att bråka med varandra i medierna än att vidta åtgärder så att svenska hushåll kan känna sig trygga.

Allt detta är av mycket stor vikt när man diskuterar jämställdhet på arbetsmarknaden. Den svenska erfarenheten är tydlig, nämligen att om man inte klarar de offentliga finanserna klarar man inte jämställdheten på arbetsmarknaden. Det såg vi under 90-talskrisen, då den socialdemokratiska regeringen under lång tid hade tappat kontrollen över de offentliga finanserna. Svensk ekonomi var i mycket dåligt skick, vi hade inga skyddsvallar och vi var i en situation som vi eventuellt är på väg tillbaka till just nu. När krisen kom förlorade en halv miljon människor jobben. Kvinnors sysselsättning pressades kraftigt tillbaka, och det tog 15–20 år för kvinnors sysselsättningsgrad att återhämta sig efter krisen.

Herr talman! Därför är det väsentligt att man klarar de offentliga finanserna om man vill klara kvinnors sysselsättning och arbetskraftsdeltagande.

Vi har nu en regering som har tappat greppet, eller som åtminstone håller på att tappa greppet, om de offentliga finanserna. Utanförskapet växer, och underskotten i de offentliga finanserna växer trots att ekonomin går bra. Det är mycket oroande.

Herr talman! Det gör det också svårt att adressera de två huvudutmaningar som finns för jämställdhet på svensk arbetsmarknad. Den ena gäller utrikes födda kvinnor och kvinnor med låg utbildning, där sysselsättningsgraden är mycket låg. Den andra gäller att högpresterande kvinnor inte når

samma framgångar i Sverige som i andra länder. Detta har finansministern inte adresserat i sitt svar.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Anf. 121 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag vill påminna Niklas Wykman om att regeringen från den dag vi klev in i Regeringskansliet lade om styrningen av Arbetsförmedlingen och driver en socialdemokratisk och miljöpartistisk arbetsmarknadspolitik. Jag vill också påminna Niklas Wykman om att vi lade fram en ändringsbudget våren 2015 som genomfördes under 2015 och som innebar stora och viktiga förändringar, inte minst på arbetsmarknadspolitikens område.

Därutöver är det så att i den budget som regeringen lade fram lade vi fram en politik som innebar att vi bröt den tidigare borgerliga regeringens upprepade satsningar på stora och ofinansierade skattesänkningar som varje år försämrade de offentliga finanserna. Sanningen är att när Niklas Wykman lämnade Finansdepartementet hade vi lämnat en långsiktigt hållbar bana för de offentliga finanserna och befann oss ungefär 80 miljarder från det överskottsmål som Moderaterna i sin retorik säger sig vilja hålla sig till. Men varje gång som de har suttit i regeringsställning har de inte i praktiken lyckats hålla ordning på de offentliga finanserna.

Jag delar Niklas Wykmans uppfattning att det är viktigt att se till både att kvinnor som står långt från arbetsmarknaden får möjlighet att delta på arbetsmarknaden och att kvinnor som står starka på arbetsmarknaden ska få möjlighet att göra karriär och utvecklas i arbetet. På båda dessa områden har regeringen vidtagit viktiga åtgärder.

När det gäller kvinnor som står långt från arbetsmarknaden och som ofta har låg utbildning, vilket Niklas Wykman påpekar, genomför vi ett nytt stort kunskapslyft som många av dessa kvinnor kommer att ha möjlighet att ta del av för att kunna komplettera sin utbildning så att de kan få ett jobb. Därutöver gör vi särskilda satsningar på extratjänster i välfärden som skulle kunna vara en möjlighet för kvinnor att komma in på arbetsmarknaden, utöver de anställningsstöd som fanns även på den tiden som Niklas Wykman jobbade i Regeringskansliet.

För kvinnor i karriären är naturligtvis fördelningen av föräldraförsäkringen viktig. Den ojämställda fördelningen av föräldraförsäkringen påverkar alla kvinnor, oavsett hur föräldraförsäkringen tas ut. Därför tycker jag att det är oerhört bra att regeringen har gått fram med ytterligare en pappamånad. Det kommer naturligtvis att ha betydelse för alla kvinnor på arbetsmarknaden som är i den åldern att de kan komma att skaffa barn.

Dessutom är det faktum att vi tog bort vårdnadsbidraget en stor framgång för kvinnor på arbetsmarknaden.

Anf. 122 NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tror att finansministern får svårt att sälja till svenska folket att det var den nuvarande rödgröna regeringens politik som gällde under 2015. Om regeringen och Magdalena Andersson kände att de fick igenom sin politik 2015 hade de troligtvis inte hotat med nyval och kastat in Sverige i ett nästan kaosliknande förlopp. Regeringen upplevde nog, handen på hjärtat, att man inte hade kontroll över politiken. Det kan svenska folket vara glada för som fick en stark ekonomisk tillväxt och dessutom en god utveckling på arbetsmarknaden tack vare Alliansens budget.

Svar på
interpellationer

Det som finansministern säger om de offentliga finanserna efter alliansåren stämmer helt enkelt inte. Finanspolitiska rådet som har som uppdrag att granska regeringens ekonomiska politik är också mycket tydligt med detta. Aldrig tidigare, innan denna regering tillträdde och Magdalena Andersson tog chansen att genomföra stora och ofinansierade bidragshöjningar, hade Finanspolitiska rådet sagt att regeringen bröt mot de budgetregler som finns.

Men den här debatten handlar, herr talman, om jämställdheten på arbetsmarknaden. Finansministern är mycket nöjd i sina svar med hur det ser ut i Sverige. Hon är nöjd med utvecklingen i Sverige. Det är väl så. Men frågan är om finansministern ser de stora, djupa och strukturella problem som finns i Sverige.

Ungefär hälften av de utrikes födda kvinnorna i Sverige arbetar över huvud taget inte. Mindre än hälften av dem som är födda utanför Europa har sysselsättning i Sverige. Om man kollar på kvinnor med låg utbildning är det inte ens en tredjedel som är sysselsatta. Sverige har alltså ett mycket stort sysselsättningsproblem och en mycket stor jobbutmaning när det gäller kvinnor som är födda i andra länder och när det gäller kvinnor med låg utbildning.

Här försöker finansministern trösta med att vårdnadsbidraget plockas bort och att föräldraförsäkringen ska kvoterar. Det är en mycket klen tröst för den hälft av kvinnorna som helt saknar sysselsättning.

Här pekar tvärtom Lars Calmfors och den löneutredning som nyligen kom på att de åtgärder som alliansregeringen vidtog med nystartsjobb, med RUT-avdrag – som finansministern halverar – och med jobbskatteavdrag är viktiga att bibehålla, fortsätta med och utveckla för att fler i denna grupp ska komma in på arbetsmarknaden och få en chans till egen försörjning.

Men de dåliga resultaten bland kvinnor med svag position på arbetsmarknaden är inte den enda utmaning som regeringen blundar för. Om man kollar på kvinnor i ledande positioner ser man att Sverige ligger långt efter EU-genomsnittet, alltså långt efter länder som vi ofta anser oss vara mycket bättre än på jämställdhet. Men för kvinnor i ledande positioner går det inte lika bra i Sverige som i genomsnittet av EU-länder, och det går väsentligt sämre än i många av de länder som vi vill tävla med.

Finansministern är något på spåret när hon talar om vikten av att fördela hushållsarbete jämnt, klara av livspusslet och få ihop detta med familjen. Desto mer förvånande är det att det är mot dessa kvinnor som finansministern med precision riktar skattehöjningar, avtrappade jobbskatteavdrag, försämrade RUT-avdrag och att hon helt enkelt vänder pusselbitarna så att säga uppochner så att man inte ser hur pusslet ska läggas ihop. Det är inte en politik för ökad jämställdhet.

Jag håller med om att utmaningen är svår, komplex och komplicerad. Det handlar om dem med svagast position, och det handlar om personer som vi många gånger tycker har en stark position. Men i båda fallen misslyckas Sverige, och i båda fallen ordinerar finansministern fel medicin – högre trösklar in på arbetsmarknaden, högre skatter, högre marginalskatter och svårare att få livspusslet att gå ihop. Det är helt enkelt inte en politik som har förankring i vare sig en pragmatisk syn på samhället eller den vetenskap eller erfarenhet som vi har i Sverige. Vi behöver tänka om för att lyckas med jämställdheten i Sverige.

Anf. 123 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag delar Niklas Wykmans bild att läget på arbetsmarknaden är oerhört utmanande efter åtta år med alliansregeringens misslyckade jobbpolitik, att arbetslösheten inte minst bland kvinnor som är födda i andra länder är väldigt bekymmersam och att det är någonting vi måste arbeta oerhört aktivt med från regeringens sida.

Det som är bra är att det är någonting vi har gjort sedan den första dagen vi klev in på Regeringskansliet. Vi behöver arbeta med en mer aktiv både arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik när det gäller de här kvinnornas möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. För dessa kvinnor är naturligtvis det avskaffade vårdnadsbidraget ett steg framåt för möjligheten att komma in på arbetsmarknaden.

Jag delar också Niklas Wykmans uppfattning att det är ett problem att det är för få kvinnor på de absolut högsta positionerna, inte minst inom näringslivet. För att kvinnor ska kunna göra karriär där tror jag att en tredje pappamånad är viktig, och det gäller även ett därutöver mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Någonting som diskuteras är också kvotering av bolagsstyrelser.

Om jag förstår saker och ting rätt är Moderaterna dock emot både ytterligare vikta pappamånader – den tredje pappamånaden – och kvotering av bolagsstyrelserna. Här finns alltså två konkreta förslag som, vad jag förstår, Niklas Wykman inte ställer sig bakom men som naturligtvis skulle betyda och betyda mycket för kvinnors möjlighet att göra karriär.

Anf. 124 NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tycker att det är beklämmande att vi har en regering som kallar sig feministisk och som inte har koll på problembilden.

Om vi tar bolagsstyrelser som exempel ser vi att Sverige lyckas bättre än EU-genomsnittet där. Om vi däremot kollar på kvinnor i operativ position i ledning av bolag ser vi att vi lyckas sämre där. Då är finansministerns svar att vi ska kvotera bolagsstyrelser. När det inte är där Sverige presterar sämre – vi presterar alltså sämre när det gäller kvinnor i ledande funktioner i bolagen – hjälper det inte att svara med kvotering av bolagsstyrelser.

När vi talar om kvinnor som inte når toppositioner i samma utsträckning som i andra länder svarar finansministern att vi ska avskaffa vårdnadsbidraget och tror att det är lösningen på problemet – samtidigt som man väljer att halvera RUT-avdraget, som gör det möjligt för de här kvinnorna att i större utsträckning delta på arbetsmarknaden.

Herr talman! Förutom en finansminister som inte har problembilden klar för sig rör min oro vad som brett kommer att hända med kvinnors sysselsättning, arbetskraftsdeltagande och möjligheter att lyckas på arbetsmarknaden framöver. Det gäller särskilt under den stora oro de offentliga finanserna i Sverige nu är i för första gången på mycket länge. Finanspolitiska rådet säger att regeringen bryter mot det regelverk som finns, och EU-kommissionen spår ökade underskott trots att ekonomin går allt bättre. Detta är mycket oroande eftersom vi vet att starka offentliga finanser och motståndskraft i offentliga finanser är grunden för att vi ska få mer jämställdhet på arbetsmarknaden i Sverige och klara kvinnors både arbetskraftsdeltagande och sysselsättning.

Ändå är det just här regeringen sviker, skapar osäkerhet och lämnar efter sig en mycket lång rad frågor att besvara. Hur ska man stärka offentliga finanser? Hur ska man kunna vara trygg med välfärdens finansiering? Hur ska vi kunna stå emot ifall krisen kommer tillbaka, när bostadsministern och finansministern bråkar i medierna om den finansiella stabiliteten? Sverige måste kunna bättre än så.

Anf. 125 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Ja, trygg med offentliga finanser kan man vara när det finns socialdemokrater i regeringen. Det visar historien, och det visar verkligheten här och nu. Sanningen är att den här regeringen har halverat de underskott Niklas Wykman lämnade efter sig när han lämnade Finansdepartementet. Det var ett resultat av åtta års skattesänkarpolitik, där framför allt de två senaste åren gjorde att Sveriges offentliga finanser hamnade på en bana som inte är förenlig med överskottsmålet. Det har för övrigt också påpekats av Finanspolitiska rådet.

Anledningen till att vi vill diskutera kvotering till bolagsstyrelser är att det är någonting som är möjligt att göra. Att kvotera till ledande positioner i övrigt i bolag bedömer jag skulle vara svårt att göra. Jag är däremot övertygad om att kvotering till bolagsstyrelserna också kommer att påverka vilka möjligheter kvinnor sedan har att få ledande positioner i de olika bolagen, tillsammans med andra åtgärder för att stötta kvinnor. Jag är övertygad om att bland annat en tredje pappamånad är ett sådant viktigt instrument. Däremot tror jag inte att vårdnadsbidraget har någon betydelse för dessa kvinnor, vilket jag tycker att jag var tydlig med i mina tidigare inlägg.

Jag uppskattar Niklas Wykmans engagemang för kvinnors möjligheter att göra karriär och komma till ledande positioner i det svenska näringslivet. Det är en ambition jag helt delar, även om vi har olika uppfattningar om vilka metoder som är bäst. Jag uppskattar också att Niklas Wykman tycker att det är viktigt att kvinnor som står långt från arbetsmarknaden får möjlighet att komma in. Även där har vi liknande ambitioner men lite olika metoder.

Den politik som nu förs fram från borgerligt håll, det vill säga att man ska kraftigt sänka lönerna för människor som står långt från arbetsmarknaden, tror jag inte är en bra väg framåt. Det skulle riskera att öka klyftorna, och det skulle förstöra den svenska modellen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2015/16:397 om särskild löneskatt för äldre

Anf. 126 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Larry Söder har frågat mig vilka effekter jag bedömer att den återinförda särskilda löneskatten för äldre får för äldres möjligheter på arbetsmarknaden. Han har också frågat vilka reformer jag är beredd att ta initiativ till för att se till att vi får en generell förlängning av arbetslivet.

Jag vill börja med att notera att arbetande äldre även fortsättningsvis är skattemässigt gynnade, både på inkomstskattesidan och på arbetsgivar- sidan. Det är vidare missvisande att bedöma politiken genom att se till en- skilda finansieringsåtgärder. En utgångspunkt för regeringens politik är att alla människors kompetens ska tas till vara så länge de vill och kan arbeta. Utvärderingar, till exempel av IFAU, visar att sänkningar av socialavgifter är ineffektiva som jobbskapande åtgärder.

När det gäller huruvida personer väljer att pensionera sig visar statistik från SCB att det främst är viljan eller den fysiska hälsan som brister, inte arbetsgivarens efterfrågan. För att få fler äldre att arbeta längre måste ar- betsmiljön förbättras och den arbetsrelaterade ohälsan förebyggas. Sats- ningar på högre kvalitet och ökad bemanning inom äldreomsorg kan leda till att fler inom äldreomsorgen orkar och vill stanna kvar längre i arbete. Därtill har regeringen genomfört satsningar på bland annat Arbetsmiljö- verket, regionala skyddsombud och arbetslivsforskning.

Anf. 127 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Jag är väldigt tacksam för att finansministern lägger tid och engagemang på att svara på min interpellation.

Att ta bort den särskilda löneskatten för äldre var en av de första skat- teförändringar alliansregeringen genomförde efter maktskiftet 2006. Det minskade kostnaden för att anställa personer över 65 år, och samtidigt in- fördes ett förhöjt jobbskatteavdrag för personer över 65 år. Dessa åtgärder gjorde tillsammans att det blev både billigare att behålla eller nyanställa äldre personer och mer lönsamt för den äldre själv att arbeta något eller några år ytterligare.

Denna politiska inriktning har också gett mycket goda resultat. År 2006 var det 78 000 personer i åldern 65–74 som var sysselsatta. År 2014 var det hela 177 000 personer i den åldern som var sysselsatta. Sysselsätt- ningsgraden ökade från 10 till 15 procent. Den ökade i denna åldersgrupp även under finanskrisen, när den minskade i övriga åldersgrupper. Många äldre har också tagit möjligheten att trappa ned och inte jobba heltid ända tills de går i pension. Över 70 procent av de sysselsatta i åldern 65–74 arbetar deltid. Möjligheten att trappa ned under de sista åren på arbets- marknaden uppskattas av många äldre.

Jag noterade att finansministern i sin interpellationsdebatt med Niklas Wykman sa att läget på arbetsmarknaden är oerhört utmanande. Jag håller med om den beskrivningen. Därför är jag ganska fundersam över varför man vidtar denna åtgärd, som bevisligen ger effekter för ökad sysselsätt- ning.

Finansministern hänvisar i sitt svar till mig till IFAU, och därför skulle även jag vilja göra det. IFAU har nämligen givit ett remissvar till Finans- departementet just med anledning av bland annat förslaget att ta bort den särskilda löneskatten för äldre. I remissvaret skriver man bland annat så här: ”Vi gör den samlade bedömningen att sänkt skatt för pensionärer och särskild löneskatt för äldre kan ha negativa incitaments effekter för äldre att arbeta. Självklart ökar också kostnaderna för ett företag att ha en stor andel anställda som är över 65 år.”

För mig står det för att vi kan ha en effekt av att ett mindre antal äldre stannar kvar i arbetslivet i en tid då vi behöver precis motsatsen, nämligen fler som stannar kvar i arbetslivet. Antalet arbetade timmar måste öka för att vi ska klara välfärden framåt.

Om vi är överens om att vi behöver fler arbetade timmar i landet för att på längre sikt klara välfärden borde vi kunna vara överens om faktumet att en av de möjligheter vi har att öka antalet arbetade timmar är att äldre stannar kvar på arbetsmarknaden lite längre än vad som blir ett faktum med det som nu kommer att hända. Nu väljer regeringen att återinföra den särskilda löneskatten för äldre – detta i en tid då vi behöver fler som arbetar, inte färre.

Kristdemokraterna och de övriga allianspartierna föreslår i stället att fler äldre ska uppmuntras att fortsätta arbeta lite längre – detta genom att tidigarelägga det förhöjda jobbskatteavdraget med ett år. Det innebär att man redan som 64-åring får ta del av det, vilket borde ha en positiv inkomsteffekt och göra att fler får upp ögonen för den möjlighet som faktiskt finns att fortsätta arbeta något efter 65-årsdagen.

Jag tycker att det skulle vara väldigt trevligt att höra om finansministern har några synpunkter på detta.

Anf. 128 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är viktigt att många äldre stannar kvar på arbetsmarknaden, att det är fler som jobbar till 65 men också att fler människor jobbar efter 65. Inte minst i ett läge nu när vi är på väg mot en brist på arbetskraft vad gäller bland annat socionomer, lärare, sjuksköterskor, byggnadsarbetare och andra är det viktigt att många vill stanna.

Här är det viktigt att påpeka att det fortfarande är väldigt skattemässigt gynnat att jobba efter 65 via det förhöjda jobbskatteavdraget, men det är också fortsatt lägre arbetsgivaravgift för att anställa någon som är äldre 65 än någon som är yngre än 65. Tidigare var det 16 procent billigare att anställa någon över 65. Med den förändring som regeringen har föreslagit blir det fortsatt 11 procent billigare att anställa någon över 65, så det blir ju fortsatt rejält skattemässigt gynnat för arbetsgivaren och något mindre men fortsatt tydligt skattemässigt gynnat även för den enskilde.

Sedan är det inte bara skatter som påverkar om man jobbar längre upp i åldrarna. Den studie som jag hänvisar till visar just att orsaken till att äldre väljer att sluta inte är arbetsgivarens efterfrågan. Det är arbetsgivarens efterfrågan som skulle kunna komma att påverkas av den förändring vi gör, men det är inte det som pekas ut som anledningen till att man slutar jobba, utan det handlar om den egna hälsan och ens egen vilja.

Där är min bedömning att det är viktigt att fortsätta jobba med opinionspåverkande insatser för att fler ska vilja stanna i yrkeslivet, inte minst nu när det råder lärarbrist. Men det handlar naturligtvis också om att jobba med arbetsmiljön så att människor orkar stanna kvar längre i arbetslivet. Regeringen har bland annat tagit fram en ny arbetsmiljöstrategi med det tydliga syftet att man ska kunna ha en god hälsa också i arbetslivet och därmed också möjligheter att arbeta längre upp i åldrarna.

Anf. 129 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Mycket av det som finansministern säger håller jag med om, det vill säga att vi behöver få äldre att stanna kvar lite längre på arbetsmarknaden utifrån rådande situation. Vi har en brist på socionomer och på lärare. Vi behöver allt folk som vi kan få som på ett eller annat sätt kan hjälpa till och se till att vår välfärd fungerar längre fram.

Jag håller också med om att pensionärer gynnas av de skatter vi har. Men i ett läge där vi behöver resurser och antalet arbetade timmar i Sverige behöver öka markant för att klara av den välfärd vi har framför oss tror jag ändå att det är befogat att ha den gynnsamma situationen för pensionärerna. Vi behöver på olika sätt stimulera den gruppen av äldre att jobba lite längre.

Finansministern tar upp att det givetvis inte bara handlar om lön utan även om hur man känner sig på arbetet, att arbetsmiljön fungerar, och jag delar den bilden. Jag redovisade siffror i mitt första inlägg som visar på att antalet äldre ökade markant 2006–2014. De ökande siffrorna visar att arbetsgivare känner att de har en möjlighet att ha dem kvar lite längre.

Det som oroar mig är att de åtgärder som regeringen vill genomföra oftast är åtgärder som höjer skatten och minskar incitamentet för den enskilde att fortsätta arbeta eller för företagaren att anställa dem. På det sättet tror jag att det kan bli ett gap i finanserna, det vill säga att vi får färre äldre som stannar kvar på arbetsmarknaden och färre arbetade timmar. Därmed får vi ett hål i statens finanser.

Jag tror att man måste försöka se det här som en helhet och på lite längre sikt. Då tror jag att man måste försöka se till att de äldre stannar kvar ett eller två år till.

En god idé för att kunna lyckas brukar vara att försöka behålla de idéer som är bra, och de idéer som är dåliga försvinner bort på något sätt. Ni diskuterade tidigare RUT-avdraget, som är en succé som har givit många nya arbetstillfällen. Det är något som man inte borde röra. Det är något som jag tycker att man borde försöka bevara på bästa sätt för att ge ett incitament för de äldre att stanna kvar och ett incitament för företagarna att vilja ha kvar de äldre.

Jag kan inte se att det här gynnar Sverige i längden utan att man i stället kommer att få ett hål i statens finanser som inte går att täcka på annat sätt.

Anf. 130 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! När vi tog över de offentliga finanserna efter regerings-skiftet 2014 var de i ett sådant skick att vi var tvungna att finansiera viktiga reformer. Det var ju tyvärr så att alliansregeringen hade sänkt skatten, framför allt i slutet av andra mandatperioden, på ett sådant sätt att vi hade väldigt stora underskott i de offentliga finanserna, trots att konjunkturen var på väg upp. Det var till och med så att underskotten var de största vi har haft sedan budgetsaneringen på 90-talet, och de var betydligt större 2014 än under själva finanskrisen. Det är klart att det var väldigt bekymmersamt och inte ett hållbart läge för de offentliga finanserna. Därför var vi tvungna att bryta trenden med ständigt ökande underskott som rådde under alliansregeringen. Vi har därefter brutit den utvecklingen och för nu en mer ansvarsfull ekonomisk politik.

Som en del i att minska underskotten – vi har halverat underskotten nu – har vi varit tvungna att finansiera våra reformer för att kunna genomföra

Prot. 2015/16:68

23 februari

Svar på
interpellationer

viktiga investeringar men samtidigt också ta ansvar för de offentliga finanserna.

Vi har genomfört viktiga investeringar, och de har vi varit tvungna att finansiera. Men samtidigt har de investeringar som vi har genomfört kunnat gynna arbetskraftsutbudet bland de äldre. Det handlar inte minst om den förstärkning vi har gjort i äldreomsorgen, för vi vet att många äldre går ned i arbetstid eller slutar jobba för att vårda en nära anhörig. Där är kvaliteten i äldreomsorgen oerhört central. Därför är vår satsning på 2 miljarder ytterligare för fler anställda i äldreomsorgen något som möjliggör för äldre att arbeta längre.

Vi har också förstärkt arbetsmiljöarbetet med bland annat fler inspektioner. Vi har även satsat mer på arbetslivsforskning, som också är något som kan gynna arbetskraftsdeltagandet för äldre.

Anf. 131 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Jag delar finansministerns uppfattning att man givetvis ska kunna finansiera de satsningar man gör, och det är vällovligt.

Du tar fram en satsning som du är extra stolt över, satsningen på personalförstärkningen i äldreomsorgen. I och för sig delar jag uppfattningen att det är vällovligt och välbehövligt. Problemet är att om man finansierar det genom att införa särskild löneskatt för de äldre betyder det att man får ett hål i statens finanser. Jag tror nämligen inte att det kommer att inbringa den intäkt som man tror eftersom antalet äldre som arbetar helt enkelt kommer att minska.

Personalsatsningen som görs är bara under tre år. Vad händer sedan? Man måste ha ett längre perspektiv när man gör personalsatsningar och inte övervältra problemet på kommunerna i andra änden, det vill säga att de måste finansiera detta efter tre år. I så fall måste man se till att det finns med i statens finanser framöver.

Finansministern och jag har inte riktigt samma uppfattning om statens finanser och vem som bär ansvaret för vad, men det kan vi ta i en annan diskussion. Men jag kan konstatera att vi ändå på något sätt vurmar för samma sak, det vill säga att fler arbetade timmar är bra för Sverige. Hur vi kommer dit kan vi alltid diskutera.

Anf. 132 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag delar helt Larry Söders uppfattning att vi behöver fler arbetade timmar på arbetsmarknaden och fler äldre som stannar kvar längre i arbetslivet. Äldre kan inte bara bidra med fler arbetade timmar, utan det finns också mycket erfarenhet och kompetens hos våra äldre. Detta ger en möjlighet för hela arbetskraften, inte minst för den yngre generationen, att lära sig av den kompetens och livserfarenhet som finns hos äldre, både i arbetslivet och privatlivet.

Jag hoppas att vi politiker från olika partier kan vara med och bilda opinion för att fler människor ska välja att stanna kvar i arbetslivet. Det handlar dels om vilka möjligheter man har att stanna kvar, dels om vilken attityd som finns i samhället till äldre på arbetsmarknaden. Här har vi som politiker möjlighet att bedriva opinion både för att människor ska vilja arbeta längre och för att arbetsgivare ska vilja behålla och även nyanställa äldre.

Runt om i världen finns det många exempel på länder där arbetsgivare anställer även äldre i en utsträckning som vi tyvärr inte riktigt ser i Sverige än.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:68
23 februari

*Svar på
interpellationer*

§ 17 Svar på interpellation 2015/16:368 om transportinfrastrukturens betydelse för industrin

Anf. 133 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Edward Riedl har frågat mig vad jag och regeringen ämnar göra för att inkorporera transportinfrastrukturens betydelse i nyindustrialiseringsstrategin.

Sverige är en stark industrination där industrin, inklusive de industri-nära tjänsteföretagen, skapar närmare 1 miljon jobb och står för större delen av vår export. Men svensk industri står också inför utmaningar. Digitaliseringen driver på industrins omställningstakt, och det innebär särskilt för små företag en stor utmaning att hänga med i den snabba teknikutvecklingen. Digitalisering och automation innebär samtidigt nya möjligheter för lönsam och hållbar produktion i Sverige.

Med nyindustrialiseringsstrategin vill regeringen göra Sverige mer attraktivt för nya investeringar och underlätta den omställning av svensk industri som krävs av den allt snabbare tekniska utvecklingen.

Fokus för nyindustrialiseringsstrategin är att stärka företagens omställningsförmåga. Fyra fokusområden har pekats ut som avgörande: industrins digitalisering, hållbar produktion, kompetensförsörjning för industrins behov och attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer för industrins utveckling. Regeringen tar nu fram en handlingsplan med konkreta åtgärder inom dessa fyra områden för att stärka industrins omställningsförmåga och konkurrenskraft.

Utöver de åtgärder som regeringen kommer att vidta inom ramen för handlingsplanen är industrin naturligtvis fortsatt beroende av goda ramvillkor och grundförutsättningar för att kunna skapa, växa och exportera med bas i Sverige. Lagar, regler, skatter, energiförsörjning och infrastruktur är exempel på grundförutsättningar som kan användas som indikatorer på ett lands konkurrenskraft. Regeringen följer noga utvecklingen inom dessa områden och arbetar med dem inom ramen för andra processer än nyindustrialiseringsstrategin.

Transportinfrastrukturen är ett exempel. Den hanteras inom ramen för arbetet med den långsiktiga infrastrukturplaneringen. Det övergripande målet för transportpolitiken är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet.

Regeringen har redan investerat i ett ökat väg- och järnvägsunderhåll. Näringslivets behov av väl fungerande godstransporter och arbetspendling kommer att vara viktiga utmaningar i regeringens kommande arbete med bland annat den infrastrukturproposition som är planerad att lämnas till riksdagen till hösten.

Anf. 134 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Precis som ministern nämner är Sverige ett av världens rikaste länder just tack vare den svenska exportindustrin och de framgångar vi har haft genom åren. Handel med andra länder är grunden för hela vårt välstånd. Det är det som gör att vi har väl fungerande skola och sjukvård och ett omfattande välfärdssystem i vårt land. Det är också grunden till att många människor söker sig till vår del av världen. Allt det är bra, och allt det är jag och ministern helt överens om.

Det som ministern glömmer att nämna när det gäller utmaningar för den svenska exportindustrin är Sveriges geografiska läge. Många utmaningar är lika för många länder, men Sveriges har en geografisk position i utkanten av Europa. Vi är dessutom ett avlångt och glest befolkat land, vilket gör att infrastrukturutmaningarna är särskilt viktiga om vi ska fortsätta att skörda framgångar med svenska företag.

Vi har också många fördelar. Vi har obefintlig korruption och utbyggda välfärdssystem – ja, mycket sådant som gör att man gärna vill göra investeringar i vårt land.

Vi har också relativt väl utbyggd infrastruktur, dock med stora utmaningar framför sig. Jag ställde min interpellation till ministern för att jag menar att dessa utmaningar borde vara en naturlig del av en nyindustrialiseringsstrategi.

Herr talman! Jag tycker att näringsministerns strategi är ett bra initiativ. Men jag saknar som sagt infrastrukturen som en naturlig del av detta arbete. Fungerande infrastruktur är grunden. Persontrafik prioriteras väldigt lätt före godstrafik i vårt land. Människor som inte tar sig till jobbet på morgonen blir arga och uppretade, och det blir många artiklar i tidningarna. Gods som inte kommer fram skrivs det betydligt mindre om, men det är precis lika allvarligt för den svenska ekonomin.

Dessutom slås näringsministerns goda ambitioner sönder av hans ministerkollegor i regeringen. Det spelar ingen roll om man har en minister som tycker att detta är viktigt om man har andra ministrar som jobbar i precis motsatt riktning.

Infrastrukturministern vill införa flygskatt, kilometerskatt och annat som kommer att försvåra kraftigt för svensk industri. Energiministern vill höja effektskatten, och vi vet precis vad det kommer att leda till för svensk industri. Finansministern vill höja skatten på arbete, och utrikesministern skapar fler ovänner än vänner när hon far runt i världen. Allt detta skapar utmaningar för svensk exportindustri.

Herr talman! Tror näringsministern att hans ministerkollegor och deras politik kommer att bidra till det som näringsministern vill uppnå med sin strategi?

Anf. 135 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Det gläder mig att vi har en debatt om nyindustrialiseringsstrategin i kammaren. Regeringens nya strategi Smart industri är efterlängtat av svensk industri. Av en slump presenterades den i kammaren på dagen tre år efter det att den förre statsministern i Davos förklarade att den svenska industrin var "basically gone".

I industristrategin konstaterar vi att industrin är ryggraden i svensk ekonomi. 77 procent av svensk export kommer från industrin och de tjänstenära företag som är kopplade till industrin. Det är närmare 1 miljon människor som går till jobbet varje dag tack vare svensk industri.

Därför är det viktigt att vi kan skapa en diskussion i Sverige, gärna brett över de politiska gränserna och partierna, om hur viktig svensk industri är.

Många andra länder har jobbat med strategiska satsningar och program kopplade till sin industri. Det handlar inte bara om Tysklands 4.0-program, som gäller digitaliseringen av tysk industri. USA har jobbat med ett program för att utveckla sin industri. Holland har jobbat med ett program snarlikt det svenska på temat smart industri. I Storbritannien diskuterade man att bara jobba med forskning och utveckling, finansdistrikt och någon form av tjänstesektor men insåg att det var ett felaktigt val och att man måste behålla kompetens för produktion, forskning och utveckling i landet. Många av våra konkurrentländer har alltså jobbat strategiskt med sin industri.

Nu står vi inför en fjärde industriell revolution. Digitaliseringen förändrar förutsättningarna för svensk industri väldigt mycket. Det gäller även globalt. Då är det på tiden att vi har en strategi för att hjälpa och underlätta för industrin att möta framtiden och öka omställningstakten. Det är därför vi har tagit fram denna strategi.

Den kan dock inte ses i ett vakuum. Det har Edward Riedl rätt i. Det finns ju många faktorer som påverkar industrins förutsättningar. En fråga som vi ännu så länge inte har diskuterat i denna debatt är energipolitiken. I Sverige har vi ingen långsiktig energiöverenskommelse över blockgränserna, vilket skapar enormt stor osäkerhet för industrins möjligheter att göra långsiktiga investeringar. Det handlar också om att energimarknaden har förändrats i grunden på ganska få år. Energifiserna är mycket låga, vilket gör att hela marknadslogiken har förändrats på energimarknaden.

Dessa frågor måste svensk politik ta i, och därför har statsministern tillsatt en energikommission som hanterar den frågan och leds av Ibrahim Baylan.

Om jag skulle fråga svensk industris företrädare vilken fråga som vi i de politiska partierna i denna kammare måste ta itu med och komma överens om skulle deras första svar bli energipolitiken, därför att den är så viktig för industrins långsiktiga utveckling i detta land.

Jag säger inte att energipolitiken är oviktig – den är extremt viktig för svensk industri – men ska jag parallellköra det i denna strategi för smart industri? Nej, vi har en tydlig process för hur vi hanterar energipolitiken tillsammans med partierna i denna kammare.

På samma sätt har vi under en lång rad år hanterat infrastrukturpolitiken i planperioder. Regeringen och jag har inte uppfattat att det finns något intresse från denna kammare av att vi ska hantera infrastrukturfrågorna på något annat sätt än genom långsiktig strategisk planläggning av infrastrukturprojekt för att skapa långsiktighet.

Därför har vi heller inte valt att bryta ut frågan och lägga in den enbart i detta projekt, utan den ligger där. Det kommer att bli viktiga beslut, som jag kan återkomma till senare. I ett avlångt land som Sverige spelar infrastrukturen självfallet en roll för att hålla ihop landet och vår infrastruktur så att vi kan ha kontakt med resten av världen.

Anf. 136 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag kan instämma i det ministern säger – att man självfallet inte kan paketera in allt i alla strategier. Det skulle bli helt ohanterligt.

Men om man nu pratar om hur man ska ha en nyindustrialisering i Sverige kan jag tycka att det är rimligt att nämna just infrastrukturen, som är en del av det som svensk industri har som extra stor utmaning jämfört med sina konkurrenter, inte minst ute i Europa. Det hade varit bra om man hade nämnt det, även om vi är helt överens om att infrastrukturen inte ska hanteras i den ordningen. Den borde ha nämnts.

Sedan vill jag bara säga: Jo, jag nämnde energipolitiken, vad näringsministerns ministerkollegor i regeringen gör och att näringsministern har en ganska positiv ansats vad gäller svensk industri, medan infrastrukturministern vill införa flygskatt och kilometerskatt och energiministern vill införa en effektskatt. Där är vi återigen.

Jag håller med om att vi självfallet borde ha en långsiktig överenskommelse i Sverige om hur vi ska säkra exportindustrins behov av billig, säker och icke-klimatpåverkande energi. Där är kärnkraften i grunden det vi i så fall borde komma överens om. Men vi kan se att regeringen gör precis tvärtom, det vill säga driver en politik som kommer att omöjliggöra kärnkraft i detta land. Till och med fackförbund som är närstående till socialdemokratin har framfört precis samma form av kritik.

Problemet är att de andra ministrarna i regeringen gör precis tvärtom, det som näringsministern vill åstadkomma, det vill säga lägga krokben för svensk industri. Det är det som jag tycker är tråkigt.

Nyindustrialiseringsstrategin är välkommen, men den saknar viktiga komponenter. Den saknar också stöd bland näringsministerns övriga ministerkollegor. Det är det som är problemet.

Det som hade varit bra med att nämna infrastrukturen i strategin är att vi kanske en gång för alla hade kunnat lyfta fram godstrafikens värde. Som jag nämnde i mitt förra inlägg är det ofta så i debatten att när persontrafiken inte fungerar blir det mycket rubriker därför att många människor drabbas. Det kommer väldigt nära på det sättet.

Men det är minst lika allvarligt när godset inte kommer fram, för det gör att arbetstillfällena hotas i vårt land. Därför borde man ha haft med den typen av perspektiv i strategin. Jag tycker att det är lite synd.

Anf. 137 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag är glad över att Smart industri väcker ett så positivt gensvar och att även Moderaterna tycker att det är bra att vi jobbar med en strategi för industrin.

Jag kan konstatera att vi nämner infrastruktur på s. 25 i strategin därför att det är en viktig förutsättning för industrins utveckling. Jag delar helt bilden av att det är en grundförutsättning som måste finnas på plats.

I regeringen har vi valt att inte vänta med att agera när det gäller infrastruktur. Vi har satsat extra pengar på underhåll. Vi har växlat upp det generella underhållet med 1,2 miljarder kronor per år för att vi ser att vi har underinvesterat under lång tid i Sverige. Det gäller både persontransporter och godstransporter, som lider av dåligt underhåll.

Vi har dessutom valt att lägga 400 miljoner kronor mellan 2016 och 2019 på ökat vägunderhåll för bärighet, tjälsäkring och beläggning, som berör inte minst de vägar runt om i Sverige som har stor betydelse för till exempel skogsindustrins möjligheter att agera.

Därtill lägger vi under samma tidsperiod 400 miljoner kronor på ökat järnvägsunderhåll på landsbygden. Risken är att de annars inte får ta del av den nivåhöjning på 1,2 miljarder kronor som vi har levererat.

Infrastrukturen är definitivt ett prioriterat område som regeringen tittar på därför att vi har underinvesterat i infrastruktur. Den tidigare regeringen valde att sänka skatter i stället för att investera i infrastruktur på det sätt som man hade behövt göra.

Det fanns en tidigare finansminister som sa att vi har överinvesterat i järnväg i Sverige. I dag känns det som ett uttalande som ligger ganska långt ifrån både verkligheten och den bild vi har av situationen i det svenska järnvägssystemet.

Jag kan konstatera att det finns infrastrukturprojekt som är enormt viktiga för norra Sverige och som har genomförts tidigare. Botniabanan är ett sådant exempel. Vi är väldigt stolta över att vi tillhörde en regering som drev igenom den trots en del motstånd. Vi har nu sagt att vi ska gå vidare och börja med Norrbotniabanan, förhoppningsvis under denna mandatperiod.

Det var knappt att moderata ministrar tog begreppet Norrbotniabanan i sin mun under den förra mandatperioden. I regeringen har vi ett annat perspektiv än den förra regeringen när det gäller behovet av järnvägsinvesteringar men också när det gäller de investeringar som betyder otroligt mycket för godstransporternas utveckling över tid.

När det gäller effektskatten behöver vi kanske inte polemisera den alltför mycket. Det viktigaste nu är att skapa någon form av enighet om att det är viktigt att skapa en blocköverskridande överenskommelse om energipolitiken.

Energiministern har inte sagt eller föreslagit att vi ska införa nya effektskatter i Sverige på högre nivå. Det har snarare varit väldigt tydligt att med de förändrade förutsättningarna på marknaden är effektskatten en av de frågor som måste diskuteras inom ramen för Energikommissionen.

Innan Moderaterna blir alltför uppspelta över denna fråga kan man konstatera att den förra regeringen höjde effektskatten mer än den sittande regeringen. Om man vill diskutera ansvaret för att vi har hamnat i den situation vi är i dag tror jag att man måste se sig själv i spegeln och fundera lite över om alla beslut ledde till den utveckling man tänkt sig.

Det viktigaste att fokusera på nu och som industrin förväntar sig av oss är att det svenska parlamentariska systemet lyckas komma överens om hur vi ska hantera de kortsiktiga energipolitiska utmaningarna och framför allt sätta en spelplan för en långsiktig utveckling där vi har både ett elöverskott och tillräckligt med energi till konkurrenskraftiga priser men också genomför den nödvändiga omställning av energisystemet i hållbar riktning som både Sverige och världen kommer att behöva göra.

Anf. 138 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Det refereras ofta till den tidigare finansministern Anders Borg och hans uttalande om järnvägen. Man kan konstatera att under de år

som Anders Borg var finansminister mer än fördubblades underhållet av den svenska järnvägen.

Det är bra att regeringen fortsätter att tillföra ytterligare resurser för att komma till rätta med den underhållsproblematis vi har, som är en gammal skuld som både blå och röda regeringar dessvärre bär ansvar för. Det är bra.

Tyvärr sker den typ av resursförstärkningar som den regering näringsministern nu sitter i gör till priset av att man höjer drivmedelsskatter. Det är höjda bensin- och dieselskatter, och man vill införa kilometerskatt. Det är en del av finansieringen av det underhåll som det pratas om hela tiden. Allt sådant försvårar för svensk exportindustri, särskilt basindustrin uppe i Norrland, som jag kommer ifrån.

Jag är jätteglad över att näringsministern tar upp Norrbottniabanan. Det är ett av mina favoritämnen, så låt oss prata om den också i denna debatt. Det är jättebra om vi kommer igång och om regeringen avsätter pengar. Ingen kommer att bli gladare än jag. Jag kanske kan bjuda näringsministern på en liten tårbit vid lämpligt tillfälle om detta skulle ske.

Det har kommit många olika besked från olika ministrar i regeringen. Återigen: En regering ska tala med en röst, men det talas med väldigt många röster. Ena dagen ska Norrbottniabanan börja byggas på en gång. Nästa dag kommer den inte att börja byggas under den här mandatperioden. Nu ska den förhoppningsvis börja byggas, men det är väldigt många olika besked.

Vi pratar om samma fråga och samma regering. Det är många besked, men jag kommer som sagt att bli väldigt glad om Norrbottniabanan börjar byggas. Då kommer jag att bjuda på en liten tårbit. Men låt oss vänta tills det sker. Jag har inte sett några pengar ännu. Jag har sett fagra löften och goda ambitioner, men än så länge har regeringen inte avsatt några pengar till detta.

Anf. 139 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag är glad att vi är överens om att Smart industri behövs som strategi för Sverige. Det är enormt viktigt för vår ekonomi, för vår exportindustri och för finansiering av välfärden. Vi har tappat lite tempo. Många andra länder har haft strategier för att stödja och utveckla sin industri i samverkan. Sverige kom lite efter, men vi har goda förutsättningar att lyckas.

Infrastruktur är definitivt en viktig fråga för industrin. Jag kommer att fortsätta att jobba för det, både med underhållsfrågorna i regeringen och med frågan om Norrbottniabanan. Jag kan bara konstatera att det är en socialdemokratiskt ledd regering som igen kommer att göra de stora investeringarna i Norrland. Det är inte moderatledda regeringar som har gjort det. Ni har aldrig gjort det, och ni kommer inte att göra det, för ni har en helt annan prioritering.

Skillnaden mellan den här regeringen och den förra regeringen är att vi talar om att vi ska genomföra det och att vi börjar redan den här mandatperioden. Det är vår målsättning. Vi ska klara av det. Skillnaden mot den förra regeringen är att ni inte skulle genomföra det. Det var inte prioriterat. Ni fick aldrig igenom det för Anders Borg, för alla pengar skulle gå någon annanstans. Då tar man inte industrins utveckling på allvar. Då tar man

inte norra Sveriges utveckling på allvar. Det är skillnaden mellan den här regeringen och den förra regeringen.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

§ 18 Svar på interpellation 2015/16:363 om mål och medel för att bekämpa upphovsrättsbrott

Anf. 140 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Jörgen Warborn har frågat mig vilka konkreta verktyg jag föreslår som ett resultat av diskussionen vid rundabordssamtalen, vilka mål jag är beredd att sätta upp när det gäller bekämpningen av piratkopiering och hur den fortsatta processen ser ut när det gäller min hantering av upphovsrättsbrott inom den kreativa näringen.

Rundabordssamtalen inleddes den 5 november i fjol. Ett andra möte hölls den 3 februari, och på dagordningen stod bland annat just vilken målsättning vi skulle ha för det fortsatta arbetet och hur vi konkret ska gå vidare.

Om vi börjar med målsättningen vill jag först och främst lyfta fram att det rör sig om en målsättning för rundabordsgruppens arbete. Det är helt centralt att så många aktörer som möjligt står bakom den målsättning som gruppen kommer fram till. Att det finns ett stöd för målsättningen bland aktörer i hela den upphovsrättsliga värdekedjan, det vill säga upphovsmän, producenter, distributörer, annonsörer etcetera tror jag är helt centralt för att man ska kunna nå konkreta resultat. Det är alltså inte min eller regeringens målsättning som nu diskuteras.

Jag presenterade ett förslag till målsättning för rundabordsgruppens arbete vid det senaste mötet, och med utgångspunkt från detta ska vi nu gemensamt komma fram till en slutlig lydelse.

För att kunna effektivisera och snabba upp arbetet med att få fram förslag på konkreta åtgärder för gruppen bildades vid det förra mötet en mindre arbetsgrupp bestående av medlemmar ur rundabordskretsen.

Tidsplanen för arbetet är mycket ambitiös. Det första mötet i arbetsgruppen ska hållas före den 1 mars, och slutresultatet planeras vara klart senast den 1 juni.

Anf. 141 JÖRGEN WARBORN (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är nog så att jag och ministern i stort är överens om att det är viktigt att bekämpa piratkopieringen. Jag är glad över det.

Jag är också glad över rundabordssamtalen och att de har kommit igång. Jag tycker att det är ett bra initiativ, men jag är rädd för att det är otillräckligt. Vi har tidigare debatterat, jag och ministern, och jag har då fört fram att jag tror att även lagstiftning kan komma att behövas. Jag tycker att man ska titta på ett antal olika förslag – jag behöver inte gå in på dem i dag igen.

Nu väljer regeringen att lägga alla ägg i en korg. Det är i rundabords-samtalskorgen man ska lösa hela knäckfrågan om piratkopieringen, som är ganska omfattande i Sverige. Då är det naturligtvis mycket viktigt att rundabordssamtalen får avsedd effekt. Därför skulle jag vilja be ministern att bli lite tydligare när det gäller hur processen framåt ser ut. Jag har några följdfrågor. Det är ganska många följdfrågor, och jag tänker att jag startar med dem och betar av dem så får vi se hur långt vi kommer under debatt-rundan.

Min första fråga är: Finns det ett formaliserat uppdrag till denna mindre arbetsgrupp, och hur ser det i så fall ut? Jag undrar också: Kommer ministern själv att vara med i denna mindre arbetsgrupp? Om inte – jag har uppfattat att så inte är fallet – kommer det då att ske några avstämningar mellan ministern och arbetsgruppen under arbetet?

Jag har förstått att en ordförande är utsedd för arbetsgruppen. Jag tror att det kommunicerades under dagen av regeringen. Jag undrar om hon på något sätt är regeringens part i arbetsgruppen. Har hon några instruktioner från ministern, och agerar hon som ministerns part i arbetsgruppen? Eller har hon någon allmän roll i arbetsgruppen?

Jag har förstått – och det skrev även ministern i sitt skriftliga svar – att hon har lagt fram ett förslag till målsättning för arbetet. Jag undrar helt enkelt: Hur ser förslaget ut? Vilket förslag presenteras?

Den sista fråga jag ställer i denna debattrunda hänger också ihop med målsättningen. Jag förstod inte – och det var inte riktigt tydligt för mig – om den målsättning som man så småningom ska komma fram till är rundabordssamtalets målsättning och om även regeringen har för avsikt att ställa sig bakom den. Är det en målsättning som man förhandlar sig fram till där även ministern är beredd att investera kraft och energi? Det blir prestige och kanske också lite risk när man sätter upp mål. Är ministern beredd att göra det, eller är detta en målsättning som ska gälla bara för rundabordssamtalet?

Jag stannar där så länge, och jag kommer säkert att återkomma med några andra frågor lite senare.

Anf. 142 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Tack, Jörgen Warborn, för frågan och för alla de nu till-lagda frågorna! Vi får se hur långt vi kommer.

Jag vill ta avstamp i detta med att ta risk. Att vara politiker, att vilja någonting och att vilja förändring är att ta risk. Friskt vågat är faktiskt hälften vunnet; det finns mycket sanning bakom det uttrycket. Jag tror att det är otroligt viktigt att vi politiker är modiga och även vågar utsätta oss själva för förutsättningar som vi inte helt kan bestämma hur de ska falla ut när vi gör politik. Vi måste ha idéer om en framtid. Det gäller inte minst när det handlar om illegal nedladdning. Du inledde med att säga att den illegala nedladdningen är ett ganska stort problem. Den är ett stort problem för många delar av de kulturella och kreativa näringarna.

Nu till dina frågor – vi får se hur långt vi hinner. Detta har varit en lång process. En kort sammanfattning: Vi har hela näringskedjan runt bordet. Inför att vi möttes en andra gång i det stora rundabordssamtalet ringde jag runt till alla deltagare. Jag betonade då vikten av och poängterade syftet

med gruppens arbete: att vi ska se vad vi kan göra vid sidan av lagstiftningen. Det går också hand i hand med kommissionens uppdrag till oss och till alla medlemsländer. Vad vi ska göra är att follow the money. Det är ett uppdrag vi har.

Samtliga aktörer, som kommer från hela näringskedjan, gick med på att ses och att fortsätta samtalen med just detta som mål – att se vad vi kan göra vid sidan av lagstiftningen. Det har alla varit väl medvetna om när vi har träffats.

Vid mötet hade vi en diskussion. Vi upprepade då vad kommissionen relativt nära inpå vårt möte hade kommit med. Vi diskuterade förutsättningarna ännu en gång, och jag lade fram förslag på en målsättning för gruppens arbete. Denna frågade riksdagsledamoten efter. Den var väldigt enkel. Förslaget löd på följande sätt: Målsättningen för gruppens arbete är att stärka förutsättningar för de kulturella och kreativa näringarna och försvåra för dem som tjänar pengar på att illegalt sprida film, musik eller böcker. I ett första steg ska användningen av illegala tjänster halveras till år ”20XX”, och på sikt ska lagliga innehållstjänster vara det självklara valet i alla åldersgrupper.

Detta var ett utkast för att se hur förslaget föll ut i den stora arbetsgruppen. Det föll väldigt väl ut. Alla representanter runt bordet delade uppfattningen att detta var ett intressant och välformulerat förslag till målsättning. Men vi kom också överens om att vi skulle utse en mindre arbetsgrupp – ett utskott, kan man säga, ett AU – att arbeta vidare, eftersom den stora gruppen är väldigt stor. Det är rätt svårhanterat när man driver frågor och ska komma någon vart snabbt om man är för många runt bordet. Därför utsåg den stora gruppen representanter för sitt arbete. Det är en handfull personer som ska representera hela gruppen, även om de kommer från olika delar av branschen.

Jag tog också på mig ansvaret att utse en ordförande. Vi offentliggjorde, precis som riksdagsledamoten säger, i dag att det är Helena Dyrssen som har utsetts. Hon har god erfarenhet och är välmeriterad. Hon har tidigare varit aktiv i partipolitiken men är i dag överdirektör på Skatteverket.

Helena Dyrssen jobbar inte på regeringens uppdrag. Hon är utsedd enbart utifrån sin erfarenhet och kompetens. Hon ska leda gruppens arbete, och den ska leverera sitt resultat till mig.

Anf. 143 JÖRGEN WARBORN (M):

Herr talman! Jag tolkar ministrarnas svar som att regeringen kommer att ställa sig bakom den målsättning som man så småningom arbetar fram. Det var inte uttryckligen sagt så från ministrarnas sida i svaret, men det kan nog inte tolkas på något annat sätt. Om jag har tolkat det fel vore det bra om jag blev rättad på den punkten.

Jag tycker att formuleringen i förslaget till målformulering som ministern själv har gett till gruppen låter bra. En knäckpunkt är naturligtvis att sätta en tidsgräns för detta, och det kan vi väl återkomma till hur man ska göra. En annan knäckpunkt är vad man inkluderar i den illegala användningen av de här tjänsterna. Vi har både nedladdning och streamning, och jag har tidigare argumenterat för att man ska tydliggöra vad som gäller.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Det är tydligt att det är olagligt att ladda ned från en illegal källa, men det är osäkert om det är olagligt eller lagligt att streama från en illegal källa. Det blir en viktig fråga när man ska mäta det här så småningom, och därför undrar jag: Vad är ministerns och regeringens syn på det? Är det olagligt att streama från en illegal källa i dag eller inte? I förlängningen är min fråga: Kommer det att inkluderas i målsättningen om att halvera piracy? Är streamning en del av piracy enligt ministern?

Jag fick inte klart för mig om det fanns något specifikt uppdrag till arbetsgruppen. Det vore bra att höra det också.

Vidare, om vi hinner: Vad förväntar sig ministern för slutresultat av den här arbetsgruppen? Hur ska det hanteras om det kommer fram idéer och förslag som påverkar statsbudgeten på något sätt?

Sedan undrar jag om de här rundabordsamtalen kommer att fortsätta även efter den 1 juni. Jag har ju förstått att den mindre arbetsgruppen har slutleverans då, men fortsätter arbetet därefter? Jag tror inte att vi har knäckt alla frågor runt piracy redan den 1 juni i år, utan det kommer att krävas ett uppföljningsarbete. Hur kommer det att se ut?

Hur ser ministern på om någon myndighet som regeringen har kontroll över skulle göra en oberoende mätning för att följa frågan? Vid tidigare debatter har det framkommit att både jag och ministern lutar oss på Mediavisions mätning som kom i maj och visar att de här problemen är ganska omfattande. Frågan är då om det vore bra att ha en oberoende mätning eller inte.

Jag har ännu fler frågor, men jag tror inte att det går att svara på dem nu, så jag tackar så länge.

Anf. 144 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNE (MP):

Herr talman! Tack, Jörgen Warborn, för alla frågor! Vi kommer att kunna stå här många gånger, för jag kommer inte att hinna svara på alla frågor nu, för de sticker lite åt olika håll, även om vi tar vår utgångspunkt i det som var grundfrågan.

Jag vill verkligen hinna svara på några av frågorna. Arbetsgruppens förslag, som ordföranden först kommer att presentera för den stora arbetsgruppen så att den kan stå bakom dem, lämnas över till mig, och det är inte per automatik regeringens förslag. Det är mitt ansvar att bearbeta dem och se om de är realistiska, vad det är för mål. Vi vet ju inte vad resultatet kommer att bli.

Det är väldigt viktigt att betona att det inte per automatik är regeringens förslag. Det är förslag som ges till mig, och det blir mitt stora ansvar att arbeta vidare med dem. De kommer också att vara offentliga på många sätt och diskuteras vitt och brett, hoppas jag.

Den lilla arbetsgruppen har ett uppdrag, och det är att dels inom en mycket snar framtid återkomma till den större rundabordskretsen med förslag på målsättning för arbetet – det är det första, för vi måste ju sätta målet – dels att därefter arbeta fram konkreta förslag på åtgärder för att uppfylla målsättningen. Man ska alltså både definiera vad målet ska vara och sedan komma med förslag på hur vi ska nå målet. Arbetet ska inledas omgående. Det första mötet ska hållas före den 1 mars, och gruppen ska leverera sina resultat före den 1 juni. Det är alltså en relativt intensiv och kort period.

Jag tror, precis som riksdagsledamoten, inte att vi har löst frågan om piracy den 1 juni. Däremot förväntar jag mig konkreta förslag på åtgärder för att nå den målsättning som gruppen förhoppningsvis inom en snar framtid presenterar.

Jörgen Warborn ställde också flera frågor om till exempel indikatorer och oberoende mätning. Du ställde också frågor om streamning och hur vi definierar detta. När det gäller gruppens arbete vill jag inte förekomma den. Jag förväntar mig att den är oerhört kompetent och insatt och ser vilka problem som finns och hur mycket den illegala nedladdningen förstör för branschen. Jag förväntar mig bra underbyggda förslag, eventuellt definitioner och eventuellt förslag på fortsatt arbete, vad som behöver ske framöver.

Jag ser fram emot att fortsätta diskutera och återkomma i de här frågorna.

Jag tror att det är oerhört viktigt att gruppen får arbeta på nu, intensivt och kort. Jag har en oerhörd respekt för att de förslag som arbetas fram kommer att vara delvis omfattande men delvis också så konkreta att de går att genomföra i praktiken.

Tittar vi på vad våra grannländer har gjort med goda resultat ser vi att till exempel den informationskampanj som man satsat en del resurser på i Danmark faktiskt gett resultat. Den har inte pågått i så många år ännu, och arbetet fortsätter.

Riksdagsledamoten frågade också om påverkan på finansieringen och statsbudgeten. Det beror helt på vad det är för förslag. Därför är det viktigt att förslagen är för mig att hantera och sedan diskutera och föra vidare i en större krets i regeringen.

Anf. 145 JÖRGEN WARBORN (M):

Herr talman! Jag ska inte lägga på fler frågor på listan, utan om det fanns några fler att svara på ska ministern få möjlighet att göra det i sitt sista inlägg. Jag vill snarare komma med några inspel rörande målformuleringen.

Jag är glad att ministern nämnde de övriga nordiska länderna, för det har visat sig att snittet när det gäller användning av illegala tjänster är 13 procent i de länderna. 13 procent av befolkningen i de övriga nordiska länderna använder sig alltså av de här illegala tjänsterna, medan det i Sverige är 32 procent.

När man ska formulera ett mål kan det alltså vara bra att förhålla sig till 13 procent kontra 32 procent. För mig finns det ingen anledning att Sverige skulle vara sämre än de övriga nordiska länderna. Jag tycker att vi skulle ha ett modigt mål här. 13 procent kanske man skulle kunna komma ned till så småningom.

När det gäller tidsperiod var det "20XX" i ministerns förslag till formulering. Jag tror att det är viktigt, oavsett vad det är för tidsperiod, att man har ganska täta avstämningsar så att man ser att det händer någonting. Man kan stämma av efter till exempel sex eller tolv månader.

Jag är av den fasta övertygelsen – men jag hoppas att jag har fel – att det kommer att krävas lagstiftning också. Det är ytterligare en anledning till att jag tycker att det vore bra med täta avstämningsar så att man kan se hur det går. Biter inte det man har kommit fram till kanske man får pröva

någonting annat. Då tycker jag att det är målet som är viktigare och att man, om så skulle vara fallet, får sätta in andra medel för att nå målen.

Sedan är det viktigt att streamning från olaglig källa mäts också, inte bara nedladdning.

Med de medskicken tackar jag för debatten.

Anf. 146 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNKE (MP):

Herr talman! Tack, Jörgen Warborn, för engagemanget och viktiga inspel! Jag tror också på täta avstämningar. När man har ambitioner och sätter upp mål är det oerhört viktigt att man följer upp dem tätt för att se vilken effekt de har.

Jag är ingen vän av lagstiftning för lagstiftningens skull. Jag tror mycket mer på att lägga kraft på att förändra värderingar och sätt att göra det på. Vad är det för mening med att ha en lagstiftning som ingen följer eller som efterlevs på ett dåligt sätt, till exempel upphovsrätten? Vi har en lagstiftning i dag. Men vi behöver göra mer med den för att den ska få den önskade effekten.

Vi är helt överens om att den verklighet vi lever i behöver förändras för att kulturarbetare och branscher ska få den ersättning de har rätt till för sitt arbete. Arbetet med det har vi nu inlett. Vi har ett samtal, ett brett rundabordssamtal. För första gången sitter hela näringskedjan runt samma bord. Vi har utsett en arbetsgrupp, ett AU, som ska driva det här arbetet. Och vi har en fantastiskt meriterad ordförande för gruppens arbete.

Jag har alltså goda förhoppningar om både en tydlig målsättning och en god tidsplan för hur vi ska leva upp till målsättningen. Vi har också förslag på konkreta åtgärder för vad vi behöver göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2015/16:337 om offentlig upphandling

Anf. 147 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Ann-Charlotte Hammar Johnsson har frågat mig om jag och regeringen avser att se över att ta in lösningar i utredningen som inte enkelspårigt tittar på kollektivavtal utan faktiskt ser till hela bilden. Ann-Charlotte Hammar Johnsson har också frågat vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att alla former av företag ska kunna lämna anbud vid offentlig upphandling i framtiden, för att tjänsten ska få ett gott innehåll och för att det ska motverka social dumpning.

Lagar tillsammans med kollektivavtal utgör grunden för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Krav på villkor enligt kollektivavtal är ett viktigt sätt att motverka social dumpning inom offentlig upphandling. Samtidigt måste det självklart beaktas att det finns leverantörer som inte har kollektivavtal.

Upphandlingsreglerna ställer i princip inga krav på att en leverantör ska ha en viss företagsform för att få delta i en upphandling. Alla leverantörer ska ges möjlighet att delta. Genom det nya regelverket om upphandling kommer det dessutom att finnas regler som tar särskilt sikte på att

underlätta för små och medelstora företag att delta i offentliga upphandlingar.

Genom ett brett deltagande av leverantörer och genom att ställa krav på att de tillförsäkrar sina anställda skäliga arbetsvillkor kan de upphandlade tjänsterna utföras med kvalitet samtidigt som social dumpning motverkas.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 148 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det var betydligt tydligare än de svar jag har fått tidigare när vi har debatterat frågan om offentlig upphandling, bland annat kollektivavtalsbegreppet.

Statsrådet säger i sitt svar att det självklart måste beaktas att det finns leverantörer som inte har kollektivavtal. Det är det som vi brukar diskutera, vilka avtal som ska gälla eller inte. Det har också varit viktigt att alla leverantörer ska ges möjlighet att delta. Det tycker jag är positivt.

Jag tänker titta på frågan från ett annat håll. Jag ser nämligen tre punkter som skulle lösa frågan. Det handlar om att upphandla utifrån funktion, om att inte anta något anbud som är onormalt långt under i pris och att man ska använda nyckeltal för att titta på vad saker och ting kostar.

Jag saknar ett perspektiv i debatten: människan. Jag har varit inne på det tidigare. Statsrådet talar om kollektivavtal och hur det löser saker och ting. Jag menar att kollektivavtal inte löser det som jag vill komma åt vid en upphandling.

Vi kan ha två olika fokus på detta. Vi kan till exempel tänka oss en skola som ska städas, eftersom det är städbranschen som diskuteras. Att få städat rent är inte lika med att ha kollektivavtal eller inte. Ett rent klassrum kan man få genom att man beställer just ett rent klassrum.

Man kan också beställa per trappa, det vill säga att man beställer utifrån renhetsgrad. Det finns kommuner och landsting som gör det. Om man beställer en viss grad smutsighet, vilket det blir om man inte har total städning, innebär det att företaget som ska leverera på en viss nivå kommer att göra det, oavsett om de har kollektivavtal eller ej. Det ligger alltså i beställarhänderna.

Färdtjänst kan också vara ett exempel. Vi vill att personer som ska åka ska få en trygg och säker färd. Man ska få hjälp med sina hjälpmedel. Bilen ska inte köra för fort eftersom den har kort om tid. Det ska inte ställas krav på att en minut ska räcka för att hjälpa en äldre person in i en bil, och så vidare.

Det där kommer man inte åt med kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande lösningar. Det kommer man enbart åt genom att se till att det ställs krav på rätt sätt i beställarledet. Det är det som är min poäng. Det går inte att lösa det man vill genom att ställa avtalsregler. Det är inte heller säkert att det blir bättre för personalen, om de dessutom har ett arbete där de har fått en beställning från det offentliga som i sin tur innebär att de kommer att jobba på ett stressat sätt till lägre pris och så vidare.

Därför menar jag att vi inte kommer att uppnå det som har med kvalitet att göra. Det gör vi i stället genom att ställa kraven från beställaren utifrån det som de får som ska åka med i en taxi eller ska få städat, det vill säga elever och personal.

Genom en bra beställning ser man till att kvaliteten finns där. Om man ska ha kvaliteten måste man veta vad den kostar. Då ökar priset. Och då får man också betala det man ska för saker och ting. Då löses också den problematiken.

Anf. 149 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag tror att det är fjärde gången som vi debatterar den här frågan. Regeringen har arbetat hårt med att ta fram lagstiftning som gör det obligatoriskt att ställa krav på villkor enligt svenska kollektivavtal i samband med upphandling av tjänster och byggtreprenader.

Regeringen gör det eftersom vi ser allvarliga problem på svensk arbetsmarknad. Vi ser social dumpning. Vi ser osjysta villkor. Vi ser att anställda i offentliga verksamheter har osjysta villkor. Det är verksamheter som finansieras av våra skattemedel.

I slutet av förra året gjorde Skatteverket en specialgranskning av just städbranschen, som interpellanten nämner. I den kontrollen avslöjades omfattande svartarbete och ovärdiga arbetsförhållanden för dem som arbetar i branschen.

Herr talman! Jag ber att få citera en artikel från Sveriges Radio om just detta ämne:

”Att fusk är vanligt i städbranschen bekräftas också av Emma Unevik, vd på Stockholms Städssystem. Om det inte är svarta löner kan det handla om människosmuggling, extremt långa arbetspass eller olika typer av bi-dragsfusk. Allt det här och ännu mer finns beskrivet i Skatteverkets rapport.

– Och med hjälp av alla de här uppfinningsrika idéerna dumpar man priserna på stan. Det är tufft att som seriös städföretagare stå emot allt det här fusket, säger Emma Unevik.

Hon menar att det dessutom är offentliga verksamheter som driver fusket på städmarknaden, genom att alltid fokusera på så lågt pris som möjligt.

– Jag skulle nästan våga sticka ut hakan och säga att den offentliga upphandlingen är markant sämre än den privata. Som seriöst bolag kan vi konstatera att man alltid går efter lägsta pris och att man anlitar bolag som ligger på oseriösa nivåer. Jag tycker det är en katastrof.”

Det här är en beskrivning av verkligheten i offentligt finansierade verksamheter. Vi pratar inte om några små problem på marginalen, herr talman, utan vi pratar om en situation där den offentliga sektorn bedriver social dumpning i städbranschen, i taxibranschen.

Den fråga som vi bör ställa oss är: Ska den svenska staten acceptera detta, eller ska den svenska staten agera och göra det obligatoriskt att följa svenska lagar och kollektivavtal i samband med offentliga kontrakt? Regeringen har gjort ett ställningstagande, och vi skäms inte för det. I Sverige ska svenska löner och villkor enligt våra lagar och kollektivavtal gälla.

Det minsta som man, herr talman, kan kräva av offentlig sektor är att man ställer de kraven när vi agerar som konsumenter. Det är en viktig del i arbetet med att bekämpa den sociala dumpningen. Det räcker inte med retorik och formuleringar i några dokument, utan det krävs tydliga och konkreta krav för att skapa ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden.

Anf. 150 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Vi är helt överens om att den offentliga sektorns inköp ska ske till lägsta pris. Vi diskuterar samma sak fast vi har olika synsätt.

Ardalan Shekarabi pratar om små problem i marginalen. Nej, så ser jag det verkligen inte. Jag tycker att det är ett allvarligt problem, men jag ser inte att lösningen är den som statsrådet tar upp.

Det finns tre förslag. Man bör upphandla på funktion så att man ser helheten och får med de människor som ska utföra tjänsterna. De får inte bättre funktion på det som ska utföras genom att man har kollektivavtal. Man bör använda nyckeltal. Ansvar ska ligga på dem som beställer, dem som Ardalan betraktar som bovar. Det är beställarna som ska göra rätt från början, och man ska inte utesluta olika sorters företag.

Ett exempel är ett städföretag som jobbar 20 procent av sin arbetstid åt det offentliga och sedan jobbar 80 procent på ett privat företag, till exempel en skola eller ett it-företag. Hur ska företagen hitta avtal på marknaden, försäkringar och allt annat?

Enligt Bruuns utredning skulle man ställa krav på lön, semester och arbetstid. Nu har det tillkommit försäkringar och försäkringspensioner. Det är ju en djungel där ute.

Det längsta yttrandet från Lagrådet någonsin på 480 sidor innebär en totalsågning av förslaget om offentlig upphandling som nu är på remiss. Förslaget får svidande kritik. Det föreslås tusen paragrafer. Blir det lättare och enklare med dessa bestämmelser? Hur ska en liten kommun klara av detta? Vart tog den goda affären vägen?

I stället skulle regeringen förenkla och förtydliga, men det här gör det ju inte lättare. Det blir totalt stopp i maskineriet med alla dessa lagparagrafer som ska efterlevas.

Statsrådet är själv jurist och har talat om att man skulle genomföra en förenkling. Nu kommer det hur mycket som helst i de tusen paragraferna som ska följas. Jag tycker att man måste ta det här på största allvar.

När det gäller sociala hänsyn kan jag ta upp taxibranschen som ett exempel. Varför delar man inte upp taxibranschen och har flera olika leverantörer? I synnerhet i Värmland har man upphört att köra taxibilar på lokal nivå, därför att de som upphandlar gör stora upphandlingar till lägsta pris. Det offentliga gör alltså fel från början – det är vi överens om.

Ardalan Shekarabis lösning är kollektivavtal. Min lösning är att man ska använda nyckeltal. Man ska ta betalat efter vad det kostar. Man ska upphandla funktionen. Klassrummet ska vara rent, och färdtjänsten ska fungera så att Kalle kan anlita den utan att bli skräckslagen. Det löser man inte med kollektivavtal. Det finns en större bild att ta hänsyn till, och jag frågar om ni är intresserade av att titta på den och se den lilla människan i det perspektivet.

Då löser man också den andra delen med social dumpning. Statsrådet räknade upp människosmuggling, bidragsfusk etcetera som också Skatteverket har tagit upp. Det är ju redan lagreglerat. Det är förbjudet och ska beivras. Det behöver man inte skriva in i lagstiftningen igen.

Anf. 151 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Problemet i offentlig verksamhet är att man inte följer lagstiftningen.

Svar på
interpellationer

Det har förts en diskussion om offentlig upphandling inom livsmedelsproduktion som rör ett annat område. Vi har hårda krav på svenska bönder när det gäller djurhållning. Det är bra krav, men de är höga i jämförelse med produktionen i andra länder. När den offentliga sektorn köper livsmedel, då ställer man inte de kraven.

Först kräver vi av bönderna att de ska producera kött med tuffa regler om djurhållning. Men när vi själva agerar som konsument och köper kött ställer vi inte de kraven. Det är ett exempel på en bisarr situation som finns inom den offentliga marknaden. Den ordning som bör gälla och som ska gälla enligt lagstiftningen följs inte. Då måste vi ställa oss frågan: Vad kan vi göra?

I fråga om arbetsvillkor för löntagare i verksamheter som är offentligt finansierade finns det en metod, och det är att i lagstiftningen säkerställa att man följer svenska rättsregler och svenska kollektivavtal. I de nya EU-direktiv som vi implementerar krävs det av oss att vi säkerställer att leverantörer följer villkoren enligt lagstiftning och nationella kollektivavtal.

Frågan är: Varför ska vi skämmas för den svenska arbetsmarknadsmodellen? Varför ska vi skämmas för att vi har den ordning som vi har där lönerna bestäms i kollektivavtal? Det finns ingen anledning att skämmas. Tvärtom har vi här en möjlighet att ta tag i reella problem för svenska arbetstagare.

Den offentliga sektorn har en enorm makt, inte bara över städbranschen. Den offentliga sektorn har också en enorm makt över färdtjänst. Ungefär hälften av konsumtionen i taxibranschen kommer från den offentliga sektorn. Då vet vi också att vi har makt att påverka.

Herr talman! Förra året kunde vi konstatera att Stockholms läns landsting hade en valmöjlighet. Man var väl medveten om att om man ställde krav på sjysta villkor för de anställda i färdtjänsten, då skulle en annan leverantör vinna. Skulle dessa villkor inte anges skulle lägsta pris gälla även för de anställdas förhållanden. Då gjorde landstinget ett aktivt val och lät bli att ställa krav som rör villkoren för de anställda. Direkt kunde vi då konstatera att den sociala dumpningen i taxibranschen fortsatte på grund av ett politiskt ställningstagande i Stockholms läns landsting.

Då ställer sig lagstiftaren frågan: Är det okej? Är det tillåtet enligt de principer som vi säger oss stå upp för att ge denna möjlighet till Stockholms läns landsting att välja mellan social dumpning och sjysta villkor? Vårt svar är att det är inte och ska inte vara tillåtet. Det ska inte vara en valmöjlighet att använda offentliga resurser för att främja social dumpning och försämra villkoren för dem som arbetar i bland annat taxibranschen. Ordning och reda måste gälla, och då krävs det lagstiftning.

Kollektivavtal är den metod som parterna på den svenska arbetsmarknaden har valt när det gäller löner och övriga villkor. Vi har inte någon lagstiftning här, och det ska vi vara stolta över. Men då krävs det också att konsumenten gör aktiva val. Det gäller också den offentliga konsumenten.

Anf. 152 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Jag återkommer till detta med att skämmas. Jag vet inte vem som skäms och för vad. Man kan ha olika syn på lösningar, men det är upp till Ardalán Shekarabi om han vill skämmas.

Det finns över 600 avtal med kollektivavtal. Många i taxibranschen är egna företagare, och de vill inte vara anslutna på något annat sätt. De kan köra taxi 30 procent åt det offentliga och 70 procent åt det privata. Ska man då reglera det hela? Vad är det som ska gälla?

Vem är det som hotar den svenska modellen? Lön, semester och arbetstid ska ligga utanför. Sedan ska det till försäkringar och tjänstepension. Återigen: Vilket avtal är det som ska gälla?

Om Luleå universitet ska ha en annonskampanj, så resonerar man inte kring kollektivavtal, utan man löser det på annat sätt.

En advokatfirma jobbar viss del åt det offentliga. Ska deras tid regleras? De jobbar kanske 14 timmar om dygnet, varav 20 procent åt det offentliga.

Vi kan hålla på och titta på det här sättet – och det är väl det som är problematiken – i stället för att se vad det är man vill köpa och sedan göra det utifrån vad det kostar på ett annat sätt. Vi kommer säkert inte ens i dag att bli överens om det här sättet att se på problemet.

Det finns tre sätt att lösa detta i stället för att ha en skrift från Lagrådet som är på 418 sidor och innehåller tusen paragrafer man ska ta hänsyn till. Det handlar för det första om att upphandla på funktion, för det andra om konsekvens i att förkasta anbud som är onormalt låga och för det tredje om att använda nyckeltal som håller koll på vad det kostar att köpa saker och ting. Så gör man den goda affären, som jag ser det.

Jag skulle gärna vilja att statsrådet i sitt sista inlägg kommenterar detta med Lagrådet, vad man tänker göra åt det och om man över huvud taget tänker ta hänsyn till det.

Anf. 153 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag tackar interpellanten för diskussionen. Det här är viktigt. Vi måste jobba med att förenkla och tydliggöra regelverket, och det är precis det vi håller på med. Vi kommer att beakta även de synpunkter som kommit fram i Lagrådets yttrande, men det berör inte den debatt vi för i dag – den lagrådsremissen har inte beslutats än – utan det berör alla andra regler på området offentlig upphandling. Vi har alla intressen i världen av att förenkla och förtydliga regelverket. Just därför behöver vi också tydliga regelverk på det här området, som rör de anställdas villkor.

Just nu finns inte det regelverket, vilket innebär att alla upphandlande myndigheter och kommuner, även de små, själva måste konstruera modeller, och det görs. Många kommuner konstruerar egna modeller som handlar om villkor för anställda i upphandlande verksamheter. Det kan de stora kommunerna göra. De har resurser, jurister och den kompetens som krävs för att man ska utforma olika typer av krav i samband med offentliga upphandlingar. Men det kan inte de mindre myndigheterna och kommunerna göra, och då får vi också otydlighet och oklarhet om vad som gäller på detta område. Därför behövs det en tydlig lagstiftning.

Men det räcker inte med en lagstiftning. Vi kommer också att behöva sätta in stödresurser från Upphandlingsmyndighetens sida och ta fram tydliga riktlinjer och vägledning om hur de här kraven ska utformas, så att vi inte får de problem som interpellanten beskriver. De problemen finns i dagens system i avsaknad av regler. Men med tydliga regler och med ett utvecklat upphandlingsstöd, vilket vi nu har på plats genom Upphandlings-

myndigheten, kan vi ge de bästa möjliga förutsättningarna till upphandlande myndigheter och till alla de seriösa leverantörer som levererar tjänster och varor till offentlig sektor på ett riktigt bra sätt. De ska inte diskrimineras och särbehandlas negativt. De ska ges sjysta förutsättningar till sund konkurrens, och då krävs det lagändringar också på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2015/16:345 om vård och behandling för dem som har psoriasis

Anf. 154 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Lotta Finstorp har frågat mig på vilket sätt regeringens insatser för att förbättra vården för personer med kroniska sjukdomar förbättrar för patienter med psoriasis.

Det är angeläget att utveckla hälso- och sjukvården för personer med kroniska sjukdomar. I Sverige har närmare hälften av befolkningen minst en kronisk sjukdom, och 80–85 procent av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna kan knytas till vården av kroniska sjukdomar. Psoriasis tillhör de vanligaste kroniska sjukdomarna.

Det finns mycket som talar för att utvecklingen med en växande andel personer med kroniska sjukdomar går att bryta. Många sjukdomar kan förebyggas och behandlas. Det finns dessutom stora möjligheter för bättre behandlingsresultat om vården möter patienterna utifrån deras individuella behov.

I mitt frågesvar från december förra året, som Lotta Finstorp hänvisar till i sin interpellation, lyfter jag fram regeringens satsning på att främja en bättre vård för personer med kroniska sjukdomar, däribland psoriasis. Inom ramen för satsningen har en nationell strategi för att förebygga och behandla kroniska sjukdomar tagits fram, och stimulansmedel fördelas årligen till olika insatser. Syftet med satsningen är att skapa en vård som bygger på den senaste kunskapen om vård, behandling och prevention och som ges med utgångspunkt från patienters behov och förutsättningar, oavsett vilka kroniska sjukdomar de har.

Under 2015 genomförde Socialstyrelsen på regeringens uppdrag en förstudie om var behovet av nationella kunskapsstöd om kroniska sjukdomar var som störst. I slutrapporten lyfter Socialstyrelsen fram tre angelägna områden där nya nationella riktlinjer bör utvecklas. Psoriasis är ett av dessa tre områden.

Regeringen har nyligen fattat beslut om 150 miljoner kronor till olika insatser under 2016. Bland annat har Socialstyrelsen fått i uppdrag att utveckla och sprida nationella riktlinjer och andra nationella kunskapsstöd för fler kroniska sjukdomar. Uppdraget innebär att Socialstyrelsen får medel för att kunna ta fram nationella riktlinjer för vården av personer med psoriasis.

I Socialstyrelsens uppdrag ingår också att genomföra insatser för att utvärdera hälso- och sjukvården för personer med kroniska sjukdomar och att stödja implementeringen av sjukdomsförebyggande metoder. Därutöver ska Socialstyrelsen fördela statsbidrag till relevanta organisationer för insatser som bidrar till bättre vård för dessa patienter. Insatserna ska ha

koppling till det patientnära arbetet och utgöra modeller som enkelt kan omsättas i praktisk hälso- och sjukvård eller bidra till att utveckla patienternas kompetens och möjlighet att aktivt delta i vård och behandling.

Regeringen har även ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om insatser för en bättre vård för personer med kroniska sjukdomar. I överenskommelsen ingår insatser för att främja patientcentrerade arbetssätt och uppföljning av patientresultat i primärvården. Vidare ska Sveriges Kommuner och Landsting i nära samarbete med landstingen främja spridningen och tillämpningen av nationella riktlinjer och kliniska behandlingsrekommendationer för ett stort antal kroniska sjukdomar.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att dessa insatser bidrar till utvecklingen av en bättre vård för personer med olika kroniska sjukdomar, däribland psoriasis.

Anf. 155 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag har valt att fokusera den här interpellationsdebatten på psoriasis, eftersom Socialstyrelsen har fått i uppdrag att utveckla nationella kunskapsstöd för bland annat psoriasis. Det är en av de vanligaste kroniska sjukdomarna i Sverige, och det är mellan 250 000 och 300 000 personer som lever med psoriasis. Många är i arbetsför ålder, och för drygt hälften har sjukdomen debuterat före 25 års ålder.

Ett stort problem för patienterna är bland annat att det inte finns individuella vårdplaner. Man generaliserar och prövar likadant för alla patienter. Jag återkommer till det senare med exempel, bland annat en berättelse från en ung flicka om hur hennes behandling inte specificerades efter hennes eget behov utan efter hur det såg ut generellt.

I en nyligen publicerad rapport från Psoriasisförbundet kan man läsa resultaten av en enkät där patienterna själva fått ge svar om sina symtom och besvär. 42 procent lider av ledbesvär, och 37 procent har övervikt. Det finns alltså en mängd olika andra symtom och diagnoser i den här systemsjukdomen, som man kan kalla det.

Det som kan hjälpa människor som har den här diagnosen att komma tillbaka till arbete och studier är bland annat moderna biologiska behandlingar. Det är de som ger bäst resultat. Men ofta strandar det på att landsting tycker att de är för kostnadskrävande. De ställs då i direkt relation till traditionell behandling, och man tittar bara på kronor och ören. Men över tid visar de nya behandlingsformerna betydligt snabbare förbättringar hos patienterna, och med tanke på de kostnader för sjukhus- och primärvårdsbesök som också måste räknas in i kostnaden för läkemedlen blir det betydligt större ekonomisk effektivitet, eftersom man inte behöver gå till sjukvården lika ofta som om man har de traditionella läkemedlen.

Borde det inte vara självklart att alla med till exempel psoriasis får samma möjlighet till effektiv behandling och individuell vårdplan? Och borde inte syftet med behandling vara att varje människa ska kunna ta aktiv del i samhället utifrån sina förutsättningar genom att till exempel studera eller arbeta? Det är ett par av de frågor som jag vill att ministern tar vidare i debatten.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Det viktigaste av allt som finns bortom siffrorna och samhällets utgifter är det mänskliga lidandet. Många lever helt isolerade och blir förtidspensionerade när vi behöver få varenda människa ut i arbete. Även depressioner förekommer. Av dem som svarade i enkäten har 25 procent uppgett att de lider av depression. Livskvaliteten påverkas i hög grad av sjukdomen. De vill inte visa sig ute därför att det syns på huden och så vidare.

Detta är en stor fråga. Det är många unga människor som drabbas av sjukdomen. De får väldigt olika hjälp, inte utifrån vad de har för symtom i sin sjukdom utan utifrån hur landstinget eller regionen ser på det utifrån ekonomiska aspekter. I en annan undersökning uppgav 76 procent att de inte har diskuterat målet med behandlingen med sin läkare. Det är också en sådan sak som jag skulle vilja att ministern kommenterar.

Anf. 156 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Tack, Lotta Finstorp, för interpellationen! Jag ska börja precis som i mitt svar i inledningen med att ta min utgångspunkt i arbetet med de kroniska sjukdomarna.

Jag tror nämligen att vi måste inse att svensk hälso- och sjukvård står inför en enorm utmaning som egentligen kräver att vi genomför en kulturförändring av hela hälso- och sjukvårdssektorn. Jag tror att man övergripande kan beskriva utmaningen ungefär så här.

Bilden hos en stor del av allmänheten och kanske hos en del som jobbar inom hälso- och sjukvården och säkert en del hälso- och sjukvårdspolitiker är att normen i svensk hälso- och sjukvård är patienter som har drabbats av en infektion, brutit ett ben eller råkat ut för en olycka. De kommer till ett sjukhus, får behandling och går förhoppningsvis därifrån friska.

Så har sjukvården sett ut under väldigt lång tid. Men vi vet att den inte gör det längre, och den kommer definitivt inte att göra det i morgon. I dag går 80–85 procent av hälso- och sjukvårdens resurser till patienter som lider av kroniska sjukdomar. Det är patienter som kanske aldrig kommer att lämna hälso- och sjukvården friska, utan de kan behöva en livslång relation till våra hälso- och sjukvårdssystem.

Det kan dessutom vara så att en patient som till exempel lider av psoriasis upptäcker att när den träffar en läkare är det patienten som vet bäst och mest om sjukdomen och inte läkaren.

Frågan vi måste ställa oss är: Är svensk hälso- och sjukvård anpassad för att möta den här typen av patientgrupper? Är svensk hälso- och sjukvård anpassad för att ta vara på den kunskap och erfarenhet som till exempel en patient med psoriasis besitter?

Svaret på den frågan är nej. I alldeles för liten utsträckning är sjukvården anpassad för dessa. Det är i ljuset av det som man ska se satsningen på en förbättrad vård för människor som lider av kroniska sjukdomar.

Lotta Finstorp talar om att många patienter som lider av psoriasis upplever att sjukvården generaliserar. De får en fit-all-lösning oavsett vilka individuella besvär de har av sjukdomen. Det är en beskrivning som också andra patientgrupper som lider av kroniska sjukdomar kommer med.

Nyckeln till detta är att ställa om hälso- och sjukvården i en riktning där vi kan erbjuda en mer patientcentrerad vård. En patientcentrerad vård innebär att man utformar processer och behandlingar utifrån de individuella behov som varje patient har. Men man tar också i högre utsträckning vara på de kunskaper och erfarenheter som patienterna själva besitter.

På det sättet skapar man en vård som i mycket större utsträckning bidrar till att skapa värden för enskilda patienter som dagens vård kanske inte kan. Vi bidrar också till att skapa en hälso- och sjukvård som förmodligen kommer att använda sina resurser mycket mer effektivt. Därmed kan vi både höja kvaliteten och hjälpa betydligt fler människor och inte minst dem som lider av psoriasis.

Anf. 157 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Det är väldigt bra att ministern tar upp patientcentrerad vård. Vi som har varit landstingsråd – Anna-Lena Sörenson som sitter här i kammaren har också varit det – har talat om patientcentrerad vård i säkert två decennier. Men definitionen av det ser väldigt olika ut.

Det har mest blivit ett begrepp som har varit lite inne eller lite trendigt: Nu ska vi ha patienten i centrum. Det finns sådana strukturer inom hälso- och sjukvården som gör att det är oerhört svårt att verkligen få det så. Jag vet att vi har en gemensam strävan om att få det dit.

Det stämmer också att patienten i dag ofta har mer kunskap än vad hälso- och sjukvården har om sin egen sjukdom. Vi har tillgång till internet och många databaser som man kan ta del av. Det ställer förstås också nya krav på hälso- och sjukvården.

Kronikerna finns även inom andra områden. Cancersjukdomar som tidigare var dödliga är i dag kroniska tillstånd bara människor får sin behandling regelbundet. Det är många patienter som vittnar om att Försäkringskassan inte är så flexibel att den klarar av när kronikerna måste ha sin behandling en gång i månaden. De ska antingen vara heltidssjukskrivna eller så ska de jobba heltid. Hela socialförsäkringssystemet måste också ändras utifrån nya medicinska framgångar, framsteg och rön.

Att jag väljer att lyfta upp psoriasis som en sådan systemsjukdom är att det är många som får den i ung ålder och som blir förtidspensionärer i stället för att de med rätt behandling, patientfokuserad behandling, kan arbeta utifrån sin förmåga kanske några timmar om dagen i varje fall. De skulle då finnas med i ett inkluderande samhälle på ett helt annat sätt.

Låt mig berätta om Alice. Hon fick psoriasis som tioåring. Hela hennes värld förändrades från en dag till en annan med skola, fritid och så vidare från att vara frisk till att vara sjuk. Ingenting var normalt längre. Hon fick bland annat avsluta sin simkarriär.

Den behandling och hjälp hon erbjöds var att smörja sig med starka kortisonkrämer tre timmar om dagen. Det var fruktansvärt obehagligt och väldigt planerande för en ung person. Ingen tog hennes sjukdom på allvar. Först efter nio år erbjöds hon behandling med biologiska läkemedel. I dag mår hon mycket bättre och kan börja leva fullt ut.

Måste alla patienter vänta så länge? De ska inte behöva genomgå exakt samma behandlingstrappa 10–18 år för att det inte finns behandlingsmål. Där har vi pudelns kärna. Det måste finnas individuella behandlingsmål för varje patient. Diagnosen är en diagnos, men varje människa är unik. Då måste man kunna skriva behandlingsmålen och utvärdera efter tre månader. Har det gett effekt?

Det finns naturligtvis läkare som jobbar så. Men de patienterna är lyckligt lottade för att de har kommit till en sådan bra hälso- och sjukvård som

ger patienterna en patientcentrerad behandling. Det är ett jättestort systemskifte som måste till utifrån att vi har 80–85 procent som blir kroniker av sina diagnoser.

Eftersom det är så många som är kroniker blir den satsning som regeringen gör väldigt urvattnad på så pass många människor. Jag skulle vilja ha en liten kommentar från ministern om hur det ser ut framåt. Kommer man att samverka och samla alla goda krafter för att få till det systemskifte som måste ske?

Anf. 158 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Lotta Finstorp tar upp att behandlingen många gånger ser väldigt likartad ut oavsett vilka individuella symtom eller behov man som patient har. Det är en av de stora anledningarna till att det behövs nationella riktlinjer på området.

Det är precis som Lotta Finstorp säger. Hos vissa läkare eller inom vissa delar av sjukvården kan man få en alldeles utmärkt behandling. Ofta hänger det ihop med att det där finns kunskap om i det här fallet psoriasis. Det finns kunskap om den senaste forskningen och vilka behandlingsmetoder som står till förfogande. Det finns därmed också många gånger ett engagemang för att engagera sig i patienterna som lider av psoriasis.

Ska vi på allvar kunna skapa en mer jämlik vård tror jag att den går via att bland annat sprida kunskapen över hela landet och hela sjukvårdssektorn. De nationella riktlinjer som nu tas fram gör det också, många gånger med en stark medverkan från patientgrupper, för att man tidigt ska få in patienternas perspektiv och inte, som i den mer traditionella sjukvården, låtsas att patienten är något slags objekt som kanske kommer in någonstans på slutet i den här typen av processer. Den satsning som vi gör just på patienter som lider av kroniska sjukdomar och för att förbättra vården handlar mycket om den kunskapsspridningen, att öka medvetenheten och synliggöra strukturer inom hälso- och sjukvården.

Den här regeringen har mycket tydligt sagt att om målet är att genomföra en kulturförändring i svensk hälso- och sjukvård, med syfte att skapa en mer patientcentrerad vård, då kommer det naturligtvis inte att räcka med en enskild överenskommelse, utan detta måste genomsyra hela politiken.

Ett område som den här regeringen har identifierat vid sidan om att sprida kunskap via till exempel nationella riktlinjer är kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården. Vi vet att om det inte finns tillräckligt med personal i vården som hinner sätta sig in i senaste rön och de riktlinjer som kommer från Socialstyrelsen, än mindre hinner organisera upp arbetet på ett sådant sätt att patienten verkligen ställs i centrum, eller för den delen om det inte finns specialister som skulle kunna bidra till att exempelvis förbättra vården för människor som lider av psoriasis, då spelar det nästan ingen roll vilka nationella riktlinjer eller andra kunskapsstöd som man sprider.

Därför har regeringen bland annat satsat en professionsmiljard, som kommer att löpa på under de närmaste åren, som syftar till att stödja insatser inom hälso- och sjukvården som leder till att sjukvårdens kompetensförsörjning förbättras. Vi gör det med utgångspunkt från att det inte kommer att räcka med att bara utbilda fler sjuksköterskor eller fler läkare och att det inte kommer att räcka med att bara se till att de som i dag jobbar inom svensk hälso- och sjukvård orkar och vill stanna kvar, utan vi måste

också se på hur vi använder våra personalresurser på ett mycket mer effektivt sätt.

Därför har vi i professionsmiljarden fokuserat på e-hälsoarbetet. Vi vet ju att om vi kan få en ökad digitalisering av vården, om vi kan få it-systemen att börja prata med varandra, då kommer vi att minska på den administrativa bördan för personalen inom hälso- och sjukvården, så att de faktiskt kan ägna mer tid åt patienterna, men vi kan också öppna upp kanaler för människor som bland annat lider av kroniska sjukdomar, så att de kan få en direktkontakt med hälso- och sjukvården, så att de kan ta ett större ansvar för sitt eget tillfrisknande tack vare den nya tekniken.

Det är några av de åtgärder som jag ser framför mig.

Anf. 159 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Vi har en stor samsyn och ser liksom problemet tillsammans. Men de som i dag lider av psoriasis kan inte förvänta sig att få sin individbaserade vård och behandling förrän ganska långt fram. Vad kommer att hända för dem 2016 och 2017? Det handlar om här och nu.

Det är en frågeställning som jag gärna skulle vilja att ministern svarar på. I Socialförsäkringsutredningen finns det ett förslag och en diskussion kring att hälso- och sjukvårdslagen borde kompletteras med en sorts direktiv där det står att hälso- och sjukvården ska vårda och behandla för återgång till arbete. Skulle det kunna vara något, när man nu pratar om att försöka få ihop systemen på ett bättre sätt? Då skulle de här patienterna, om vi pratar om psoriasispatienterna, kunna få vård och behandling för återgång till studier eller arbete. Då skulle fokus vara att hitta bästa behandlingsmetod för att personen utifrån sin förmåga ska kunna komma tillbaka till jobb eller studier.

Om vi ska ligga i framkant vad gäller utveckling av välfärden måste nya behandlingsmetoder utveckla hälso- och sjukvården i stället för att det liksom bromsas upp någonstans därute. Utfallet av nya behandlingsmetoder kommer automatiskt att driva utvecklingen och planeringen av hälso- och sjukvården. Om man får in den blir det inte som ett eget spår, med nya medicinska rön och ny forskning och utveckling, utan det måste hela tiden implementeras i hälso- och sjukvården. I dag känner jag att de här ”hängrännorna” liksom inte finns riktigt mellan nya behandlingsmetoder och nya rön och hälso- och sjukvården som den bedrivs traditionellt.

Anf. 160 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Det gäller att möta människor som lider av kroniska sjukdomar, i det här fallet människor som lider av psoriasis, just med ett fokus på att man trots sin sjukdom ska kunna leva ett aktivt och fullvärdigt liv. Då är det, precis som Lotta Finstorp påpekar, en oerhört viktig uppgift för hälso- och sjukvården.

I min roll som sjukvårdsminister har jag naturligtvis mycket nära kontakter med Annika Strandhäll som är socialförsäkringsminister. Det hänger ihop med att vi ser att hälso- och sjukvården är helt central för att kunna möta de stigande sjuktalen. I det arbetet gör vi nu bland annat därför en satsning. Vi har faktiskt redan i morgon en första dialog tillsammans med företrädare för alla landsting och regioner, där vi tillsammans träffas för att diskutera vad sjukvården skulle kunna göra mer för att uppfylla devisen om att vården också ska bidra till återgång i arbetet.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Jag är väldigt glad över att vi har en i det närmaste full uppslutning från hälso- och sjukvården, naturligtvis från SKL, från Försäkringskassan och från Socialstyrelsen för att tillsammans kunna manifestera att den här frågan är oerhört viktig men också visa att vi tillsammans kan ta nya initiativ på det här området.

Ett av de tydligaste exemplen, som jag tror kommer att hjälpa inte minst psoriasispatienter redan under de närmaste åren, är faktiskt arbetet med de nya nationella riktlinjerna. Vi vet vilken sprängkraft det finns i det ganska torra dokument som tas fram, för det skapar ett engagemang, skapar en nyfikenhet och skapar framför allt en medvetenhet om den här typen av sjukdomar. Bara det kommer att hjälpa människor som i det här fallet lider av psoriasis.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2015/16:372 om utredning om dödshjälp

Anf. 161 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Staffan Danielsson har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till en bred parlamentarisk utredning för att på djupet analysera om enskilda människors vilja att dö något i förtid vid svåra lidanden nära livets slut, och under sträng kontroll, borde kunna respekteras.

Jag kan direkt säga att jag i dagsläget inte är beredd att initiera en sådan utredning. Men jag anser samtidigt att det är viktigt att diskutera vårdens roll i livets slutskede.

Döden angår oss alla som en del av livet. Vi drabbas alla förr eller senare av att människor som står oss nära rycks ifrån oss och slutligen också av vår egen död. Naturligtvis vill vi att både vår egen och våra närståendes död ska vara så fri från lidande som möjligt. En del uttrycker det som att man inte oroar sig så mycket för döden i sig som för själva döendet.

Detta har under den senaste tiden uppmärksammats i medierna, bland annat genom den debattartikel som Danielsson refererar till. Frågan är var gränsen går för vilka åtgärder som vården ska kunna erbjuda. Det är också en fråga som återkommande har aktualiserats av Statens medicinsk-etiska råd, senast vid ett seminarium i Almedalen förra sommaren och på rådets jubileumskonferens i höstas.

Hälso- och sjukvårdens uppgift är att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Till detta hör också att lindra lidandet och att främja livskvaliteten för patienter med progressiv och obotlig sjukdom eller skada. Det är det som är den palliativa vårdens uppgift.

Det är sjukvårdshuvudmännen som ska se till att den som behöver det får en så god palliativ vård som möjligt. Palliativ vård ska bedrivas ur ett helhetsperspektiv, så att hänsyn tas till patientens såväl fysiska som psykiska, sociala och existentiella behov. Den ska också innehålla ett organiserat stöd till närstående. På så sätt ska den enskilda individen få möjlighet att leva med värdighet och med största möjliga välbefinnande till livets slut, oavsett ålder och diagnos.

Under det senaste decenniet har mycket gjorts på nationell nivå för att främja en positiv utveckling av den palliativa vården. Socialstyrelsen har tagit fram ett nationellt kunskapsstöd som ger god vägledning för styrning och ledningen av den palliativa vården. I linje med detta har Sveriges regionala cancercentrum tagit fram ett nationellt vårdprogram, som är tillämpligt oavsett patientens diagnos eller ålder. Läkemedelsverket har publicerat rekommendationer om smärtbehandling i livets slutskede. Ett viktigt verktyg för förbättringsarbete är också Svenska palliativregistret, som fungerar som kvalitetsregister för palliativ vård. Sedan 2011 finns även särskilda föreskrifter från Socialstyrelsen om livsuppehållande behandling.

Staffan Danielsson lyfter särskilt fram frågan om den enskilda individens frihet att vid svåra lidanden i livets slutskede kunna få sin yttersta vilja respekterad. Den enskilde patientens integritet, självbestämmande och delaktighet är grundstenar i svensk hälso- och sjukvård. Det gäller också vård i livets slutskede, vilket tydligt framgår av de föreskrifter och den vägledning som finns inom detta område och som jag här har gett exempel på.

Människors oro inför döden måste naturligtvis tas på stort allvar. Jag anser att det är mycket viktigt med fortsatt kvalitetsutveckling av den palliativa vården, och det är bra att vård i livets slutskede diskuteras och debatteras. I dagsläget är jag inte beredd att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att ta ställning till om någon form av dödshjälp skulle kunna tillåtas i Sverige. Jag följer dock med intresse den debatt som pågår i samhället kring denna fråga och ser positivt på att Statens medicinska råd, som är ett nationellt organ för informations- och åsiktsbyte kring medicinska frågor, fortsätter följa och beakta frågan i sin verksamhet.

Anf. 162 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag har som enskild riksdagsledamot lyft fram en mycket viktig och svår fråga till statsrådet Gabriel Wikström. Statsrådet avser visserligen inte att i dagsläget tillsätta den utredning om dödshjälp som säkerligen rätt snart måste till. Men statsrådets svar är sansat och respektfullt och öppnar för dialog i frågan. Jag tackar verkligen för svaret som jag ser som ett litet genombrott i en fråga som jag har motionerat, interPELLERAT och debatterat om i något decennium. Verkligheten avgör i längden denna fråga liksom andra, och verkligheten rör sig nu framåt i Sverige och i till exempel Kalifornien, som nu ska införa dödshjälp enligt den så kallade Oregonmodellen.

Jag ska i mitt första inlägg här ge röst åt journalisten och författaren Harald Norbelie som kort före sin död skrev följande på DN Debatt den 2 augusti 2015, och han ställer en fråga till statsrådet Wikström från andra sidan floden.

”Jag befinner mig i livets slutskede.

För snart elva år sedan fick jag diagnosen prostatacancer. – – – I dag är jag helt bunden till rullstol. Måste ha hjälp att ta mig i och ur säng med hjälp av hemtjänst och lyftanordningar. Kan inte sköta min hygien. Är beroende av morfin. Metastaserna har tagit makten över mitt skelett.

Så hur kommer den närmaste framtiden att bli? Värre förlamning? Än mer nedsatt syn? Svåra smärtor? År 1994 konstaterade Socialstyrelsen att nio av tio cancerpatienter lider av svår smärta under den sista levnadsveckan.

Jag kommer inte att ha något att säga till om då jag ska dö. Oavsett hur meningslös den sista tiden blir. Oavsett smärta. Då blir jag omyndigförklarad. Annars talas gärna om 'patientinflytande'. Men inte nu. Vårt lands oförmåga att hantera döden skrämmer mig.

Varför förmår inte Sverige ens diskutera frågan om dödshjälp? — — —

Jag önskar också att man i debatten undviker ett värdeladdat begrepp som 'läkarassisterat självmord'. Vad det handlar om är frivillig hjälp att förkorta livet. — — —

När en obotlig sjukdom inom mycket snar framtid kommer att leda till döden, när smärtlindring inte längre hjälper och när patienten uttryckligen för läkare och anhöriga givit uttryck för sin vilja att slippa den sista tidens lidande bör inte samhället sätta hinder i vägen.

Min önskan är att någon vågar väcka liv i frågan om rätten till vår död. Vad säger sjukvårdsminister Gabriel Wikström? Är inte min önskan om rätten att bestämma hur stort lidande jag ska utsätta mig för den allra sista tiden värd någonting? Att jag kan få obegränsad smärtlindring, sedermera, även om det innebär att döden påskyndas? Att min död kan bli trygg, värdig och inte minst smärtfri?

Ytterligare en fråga som borde belysas är hur ett livstestamente kan utformas för att vara tryggt och säkert. Sådana finns exempelvis i Danmark.

Så många som 73 procent av Sveriges befolkning är positivt inställda till frivillig dödshjälp för den som är bortom all hjälp, enligt en avhandling på Karolinska institutet.

Att läkare med sin etik och politiker med sin religion talar om för mig att jag tålmodigt ska bära mitt lidande den sista tiden är motsatsen till respekt för livets okränkbarhet."

Anf. 163 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka Staffan Danielsson som har lyft fram denna oerhört viktiga och svåra frågan till diskussion. Jag vill också, precis som Staffan Danielsson, tacka ministern för ett balanserat svar som ändå ger uttryck för en öppning, såsom jag läser svaret, för att fortsätta diskutera denna mycket viktiga men svåra frågan. Svåra frågor ska vi inte ducka för i den här kammaren. Svåra frågor ska vi inte sopa under mattan, utan svåra frågor ska vi lyfta upp på bordet, diskutera och vrida och vända på. Jag hoppas därför att ministern vill bidra till en fortsatt diskussion.

Såsom jag läser svaret är ministern ändå öppen för, om inte att tillsätta en parlamentarisk utredning som ska ha i uppdrag att ta fram ett förslag till hur frivillig dödshjälp skulle kunna lagregleras och tillåtas i Sverige, att kanske ändå tillsätta en utredning som tittar just på de etiska frågorna och som ger oss som beslutsfattare ett bättre underlag för att föra den fortsatta diskussionen. Jag tycker nämligen att det är på sin plats att vi tar denna diskussion ett steg framåt.

Detta är ingen partifråga, utan det är just en etisk fråga. Därför valde jag inför denna debatt att ta av min partinål och delta som en enskild ledamot i denna debatt. Detta är ingenting som handlar om vilken partifärg man har, utan det handlar om etiska avväganden och som jag tycker att vi måste diskutera i större utsträckning och låta utreda.

Jag tycker att Staffan Danielsson klarade av argumentationen för frivillig dödshjälp genom att citera Harald Norbelies debattartikel i Dagens Nyheter. Men en aspekt som möjligtvis inte lyfts fram så mycket i den och i Staffan Danielssons inlägg är att erfarenheterna från Oregon och den lagstiftning som har funnits där i snart 20 år visar att möjligheten till frivillig dödshjälp faktiskt har varit någonting som i någon mening har varit värdefullt i utvecklandet av den palliativa vården. Att en svårt sjuk patient som är bortom bot och bättring och som lider svårt har vetskap om att han eller hon när som helst kan välja att avsluta sitt lidande och att avsluta sitt liv är någonting som faktiskt bidrar till ökad livskvalitet.

Därför tycker jag att det är viktigt att se frågan om frivillig dödshjälp som en del av den palliativa vården och inte som någonting som står i motsats till en god palliativ sjukvård.

Jag stannar där och hoppas att ministern är beredd att tillsätta en utredning som ytterligare går på djupet i de etiska frågorna.

Anf. 164 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar Staffan Danielsson så mycket för interpellationen.

Det är naturligtvis helt omöjligt att föreställa sig hur det är att sitta i dödens väntrum. Dessutom är den erfarenheten helt individuell. Det handlar inte bara om att vi som har hälsan och befinner oss mitt i livet har svårt att se framför oss vilka umbäranden det kan innebära att veta att man inom kort tid ska dö – och många gånger en död som kanske inte är den man hade tänkt sig. Harald Norbelies ord blir därmed väldigt starka och ett viktigt inlägg i debatten och diskussionen om hur hälso- och sjukvården och samhället kan bidra till ett värdigt slut för alla sina medborgare.

Jag tror, precis som både Staffan Danielsson och Johan Hultberg har varit inne på, att vi behöver diskutera frågan. Jag tror dock också att frågan måste diskuteras i hela sin bredd. Det får inte, som så ofta när den här typen av frågor blir symboliska, handla om att ställa sig för eller emot i det här fallet dödshjälp. Man måste i stället diskutera just utifrån hur vi vill att en människas sista tid i livet ska se ut och hur vi vill att hälso- och sjukvården ska bidra till att göra den tiden så värdig som möjligt.

När man studerar både den politiska och den medicinsk-etiska debatten, och även de förändringar svensk hälso- och sjukvård har genomgått under de senaste decennierna, ser man att vi – kanske ibland för sakta, men trots allt – har flyttat oss i en riktning där vi har fått en ökad förståelse för vad det faktiskt betyder att inte bara ge behandling och göra insatser för att bromsa eller bota sjukdom utan kanske i första hand lindra vid livets slut.

Jag är väldigt glad att vi har kunnat föra den debatten på ett, precis som både Johan Hultberg och Staffan Danielsson säger, gott och sansat sätt. Det är också därför jag tror att det vore olyckligt att tillsätta inte bara en

parlamentarisk utredning över huvud taget utan även en vanlig, statlig offentlig utredning i den här frågan. Jag tror nämligen att formen passar sig väldigt illa för att diskutera den här typen av svåra etiska överväganden.

Först och främst: När tillsätter man parlamentariska utredningar? Det är när man står inför stora frågor som ofta förutsätter att man har en aktiv handling och att partierna behöver bli överens. I den här frågan tror jag att vi skulle hamna i en situation där inget parti lämnar sin ståndpunkt utan där alla finner ett värde i att i en parlamentarisk utredning värna just sin ståndpunkt utan att flytta sig en millimeter i någon riktning. Jag tror inte heller att en SOU, i den meningen att man tillsätter någon form av experter, skulle bidra till att ge ett svar på den här frågan.

Då har vi dock Statens medicinsk-etiska råd, som just har en vana av att jobba med den här typen av problematik och har tagit fram arbetsformer för det. Jag ser fram emot att man även fortsättningsvis följer frågan, och jag vill gärna utveckla det i mitt nästkommande inlägg.

Anf. 165 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag har som Johan Hultberg tagit av mig partinålen; jag är en enskild människa och ledamot här. Jag vill föra frågan framåt, Gabriel Wikström. Oavsett om det sker genom en utredning eller via Statens medicinsk-etiska råd är jag öppen för detta. Rådet *har*, år 2008, föreslagit att man borde utreda frågan i någon form. Det är utmärkt att man nu jobbar vidare med frågan. Jag välkomnar detta.

I mitt andra inlägg ska jag ge röst åt en annan journalist och författare. Det är Inga-Lisa Sangregorio, som jag precis som när det gäller Harald Norbelie har mycket djup respekt för. Hon har nyss utkommit med boken *Den sista friheten*, som jag rekommenderar alla intresserade att läsa. Inga-Lisa har brottats med svår cancer men mår i dag bra.

Hon skriver så här: "Det svåraste under mina fyra år med cancer har inte varit de tuffa behandlingarna utan vetskapen om att jag inte kommer att själv kunna bestämma över den sista tiden i mitt liv."

Inga-Lisa skriver också: "Min ALS-drabbade goda vän Kerstin fick sina sista svåra månader ytterligare förmörkade av att hennes läkare inte kunde lova henne att hon skulle slippa kvävas till döds.

Hon kunde inte tala, kunde inte svälja utan fick näring genom ett rör i magen och fick allt svårare att behärska resten av sin kropp, men hennes intellekt var oförstört och hon fortsatte skriva och rita med hjälp av de komplicerade rutiner som hon tillsammans med sin man hade utarbetat.

Det enda hon önskade var möjligheten att få dö innan hon kvävdes, men den tryggheten kunde hon inte få."

Inga-Lisa fortsätter: "På andra håll har man insett att det är orimligt att tvinga svårt sjuka människor att gå igenom ett onödigt lidande.

Men hos oss anser en så gott som enig politikerkår att ingen svensk bör ha rätt att dö utan att ha lidit tillräckligt. Paradoxalt nog hävdar samma politiker samtidigt att var och en bör ha rätt att bestämma över sin egen kropp.

Den rätten gäller emellertid bara om det är livet som mot din vilja växer i din buk. Då har du rätt till abort och får sjukvårdens och samhällets stöd. Om det däremot är döden i form av en obotlig cancer blir du omyndigförklarad på din dödsbädd. Förklara den logiken den som kan.

Jag är gammal kvinnokämpe och har varit med och arbetat för rätten till abort. Nu har jag använt den tidsfrist jag fått tack vare skickliga läkare till att skriva en bok om dödshjälp.

Det är faktiskt hög tid att ge oss den sista friheten.”

Avslutningsvis skriver Inga-Lisa Sangregorio: ”Den modell för döds-
hjälp som jag förespråkar i min bok har tillämpats i delstaten Oregon i
arton år och finns nu i flera andra delstater, senast i Kalifornien.

Den ger obotligt sjuka men psykiskt friska människor, som enligt två
oberoende läkare kommer att dö inom sex månader, rätt att få ett medel
utskrivet som de själva kan inta när (och om) deras sjukdom fortskridit så
långt att de själva känner att de vill dö.

Även motståndarna erkänner i dag” – det sa Johan Hultberg – ”att den
lett till en förbättrad palliativ vård, och läkarna där är förvånade över att
palliativläkare i Sverige vill skapa en motsättning som inte finns.

Det viktigaste resultatet av lagen är ’den sinnesfrid den skänker män-
niskor som aldrig kommer att utnyttja den men som vet att den finns om
de skulle behöva den’.

Det är precis detta det handlar om. Ingen, inte heller jag, vet vad vi
kommer att önska när döden verkligen närmar sig. Men vad jag vet är att
de dryga fyra år som jag levt med en allvarlig cancersjukdom skulle ha
varit mycket lättare att uthärda om jag vetat att den möjligheten fanns i
Sverige.

Då skulle jag ha sluppit ägna så orimligt många fruktlösa timmar åt att
grubbla på hur jag på bästa sätt kan ta livet av mig om min cancer kommer
tillbaka och är obotlig.”

Anf. 166 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Jag delar ministrarnas uppfattning att man inte ska göra det
enkelt för sig i den här diskussionen och bara tala om ja eller nej till döds-
hjälp. Men jag tycker ändå, herr talman, att diskussionen måste börja i en
principiell diskussion om huruvida jag, ministern och alla individer har rätt
till sitt eget liv och således också till sin död.

För mig är det självklart att svaret på den frågan är ja och att man såle-
des, som en konsekvens av det ställningstagandet, måste ta ställning för
frivillig dödshjälp. När man har gjort det ställningstagandet kommer man
in på den svåra diskussionen hur vi ska utforma en sådan lagstiftning. Var
går gränserna? Vad ska sjukvården vara skyldig att bistå med? När är be-
slutet frivilligt? Hur ska vi hantera patienter som är dementa?

Alla dessa oerhört svåra och viktiga avvägningar och gränsdragningar
måste vi diskutera noggrant, analysera och utreda. Jag tycker precis som
Staffan Danielsson att det finns anledning att titta på de exempel som finns
i flera olika länder i världen. De finns både här i Europa – vi har Luxem-
burg, Holland, Belgien och Schweiz – och i USA, där allt fler delstater har
infört olika former av lagstiftning kring frivillig dödshjälp.

Vi kan dra lärdom av erfarenheterna från de länderna, och det tycker
jag att det hade varit lämpligt att tillsätta en statlig utredning för. På det
sättet får vi fram ett bra underlag för att föra den fortsatta diskussionen.
Precis som Staffan Danielsson nämnde kom ju Statens medicinsk-etiska
råd 2008 fram till att man nog faktiskt borde ha en lagstiftning som möj-
liggör frivillig dödshjälp.

Diskussionen måste självfallet fortsätta om exakta gränsdragningar, men för mig är det principiella ställningstagandet enkelt: Ja, varje människa har rätt till en värdig död.

Anf. 167 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag ska börja med att svara Johan Hultberg. Jag tror naturligtvis inte heller att man i en motvilja att förenkla ska undvika de svåra principiella frågeställningarna. Det är självklart att debatten och diskussionen måste utgå från dem. Och att alla människor har rätt till sitt eget liv tror jag att vi är överens om.

Det som den här debatten till stor del handlar om är faktiskt vilka principer som ska gälla för hälso- och sjukvården. Här tror jag att det är viktigt att se att den grundläggande utgångspunkten för hälso- och sjukvården är att värna liv och hälsa hos patienterna.

Det hänvisades här tidigare i debatten till undersökningar bland svenska folket där en majoritet säger sig vara för dödshjälp. Jag tror att vi skulle behöva komplicera de undersökningarna något mer, för det har visat sig i andra typer av studier att det är lätt att vid den typen av frågeställningar om sin egen död ge ett visst svarsalternativ. Men i en djupare diskussion där man också problematiserar kan man få helt andra typer av resultat. Det är en invändning mot att hänvisa till opinionsundersökningar.

En annan är att det är en övergripande majoritet av dem som arbetar inom hälso- och sjukvården, inte minst läkarna som kanske har haft de flesta och största debatterna i den här frågan, som motsätter sig dödshjälp inom hälso- och sjukvården. Jag tror inte för ett ögonblick att det handlar om att man som läkare i första hand tänker på något eget obehag av att i det här fallet bidra till dödshjälp, utan man tänker på att det här ändrar, eller kan ändra, hela fundamentet för hälso- och sjukvården och ändra en del av den principiella inriktningen.

Vi har också stora patientgrupper, inte minst patienter som lider av svåra funktionshinder, som har uttryckt en mycket stark oro för att en riktning mot att öppna upp för dödshjälp inom hälso- och sjukvården skulle kunna leda till att patienter som inte alls egentligen har en önskan att nyttja dödshjälp känner sig tvingade att göra det därför att man inte vill ligga vare sig samhället eller sina nära anhöriga till last.

Det här är några av de principiella överväganden som man måste göra om man vill föra den här typen av debatt.

Det är naturligtvis oerhört svåra ställningstaganden, för mot detta ska man naturligtvis också ställa det som Staffan Danielsson och Johan Hultberg tar upp, nämligen den individuella rätten till sitt eget liv, den individuella rätten att kunna få ett värdigt slut på sitt liv.

För min del tror jag att det är viktigt när vi diskuterar den här frågan här i kammaren att vi inte bara väger intressen mot varandra utan också försöker hitta vad som är allmänintresset i det hela. Som ansvarig minister vill jag att debatten förs utifrån vilka grundprinciper som ska gälla i svensk hälso- och sjukvård, och det måste vara att den yttersta utgångspunkten är att värna rätten till liv och hälsa. Därmed blir behovet av att se hur vi kan förbättra den palliativa vården större än att koncentrera debatten bara till dödshjälpen.

Anf. 168 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Det handlar naturligtvis i grunden om palliativ vård, och sedan har vi den här aspekten i vissa enskilda fall. Det handlar om individens yttersta vilja vid svåra lidanden. Naturligtvis ska ingen patientgrupp känna någon som helst oro.

Jag tycker att Harald Norbelies och Inga-Lisa Sangregorios innerliga ord säger allt. Likaså gör min interpellation det – läs den gärna ni som lyssnar eller läser detta – där den lysande debattartikeln i Dagens Nyheter finns med av P C Jersild, George Klein, Tuulikki Koivunen Bylund och Björn Ulvaeus.

Statens medicinsk-etiska råd ville redan 2008 att regeringen skulle låta utreda detta. I dag finns också gråzoner mellan olika sjukhus och olika läkare. Detta behöver klarläggas och redas ut till ledning för alla berörda.

Även politiskt börjar det röra sig i denna tabufråga. Miljöpartiets kongress ställde sig i höstas bakom en utredning. Moderaterna tror jag håller på att öppna för utredning. På Centerpartiets stämma i höstas hade vi en livlig och respektfylld debatt, och utredningsvännerna nådde cirka en tredjedel av rösterna. Partiets linje är dock nej till utredning, och jag talar här som enskild riksdagsledamot.

I Tyskland lär man tillämpa fri omröstning i parlamenten i svåra etiska frågor. I Sverige tycker jag att taket borde vara högre för att kunna ge uttryck för vad man verkligen tycker. Och jag är mycket stark i min övertygelse i denna fråga att individens yttersta vilja vid svåra lidanden i livets slutskede ska kunna respekteras.

Föreningen Rätten Till en Värdig Död driver denna fråga sedan länge på ett sansat och konstruktivt sätt och kommer inom kort att komma in med en skrivelse som jag rekommenderar till studie som ett inspel.

Jag vill tacka statsrådet Gabriel Wikström för ett ödmjukt och bra interpellationssvar. Måtte frågan snart mogna fram till en utredning, hoppas jag.

Anf. 169 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tycker också att vi har haft en respektfull och på många sätt djuplodande debatt i ett mycket svårt ämne.

Som jag har gett uttryck för här har jag stor respekt för att frågan inte bara debatteras utan numera också diskuteras mer öppet än under några år tillbaka.

Det är väldigt viktigt att vi som har ansvaret för den övergripande politiken, likväl som vi naturligtvis kan föra fram enskilda ståndpunkter eller för den delen ha förståelse för argument från båda sidor, ska kunna se var allmänintresset ligger och vad vår uppgift som politiker i första hand är att koncentrera debatten på.

Jag tror att vi alla här står upp för rätten till människors egna liv och rätten att bestämma över dem. Men debatten måste därmed komma att handla om vilka principer vi ska ställa upp för samhället när det gäller att styra kring detta liv och i det här fallet i slutet av detta liv. Vilka befogenheter ska vi ge hälso- och sjukvården att assistera vid livets slutskede för att avsluta liv?

Här tror jag att vi måste ta de farhågor som finns på allvar, inte minst inom sjukvårdsprofessionerna själva. Där varnar man för att en utveckling som leder till att dödshjälp erbjuds i större omfattning riskerar att flytta fokus från de principer som hälso- och sjukvården vilar på. Det är min största invändning mot dödshjälp som sådan.

Jag har tidigare redovisat invändningarna mot en parlamentarisk utredning, men jag ser ändå fram emot att Statens medicinsk-etiska råd återigen tar sig an frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 22 Svar på interpellationerna 2015/16:365, 370 och 393 om gårdsförsäljning

Anf. 170 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Edward Riedl har frågat mig om dörren för gårdsförsäljning i Sverige fortfarande är helt stängd.

Edward Riedl har även frågat vad jag ämnar vidta för åtgärder för att främja mindre producenters möjligheter att slå sig in i Systembolagets sortiment.

Sten Bergheden har frågat mig om jag anser att förbudet mot gårdsförsäljning gynnar företag på landsbygden och om gårdsförsäljningen, om den tilläts, skulle påverka folkhälsan så mycket att ett förbud är motiverat.

Den statliga utredningen om vissa alkoholfrågor, (SOU 2010:98), slog fast att det inte skulle vara möjligt att begränsa gårdsförsäljningen så att enbart svenska vinproducenter skulle kunna sälja mindre kvantiteter av sitt egenproducerade vin till besökare på gården. Gårdsförsäljningen skulle behöva göras tillgänglig för producenter i hela EU för att inte strida mot EU:s regler om diskriminering. Därmed skulle europeiska alkoholproducenter kunna öppna butiker i Sverige utan att produktionen sker på den svenska landsbygden.

Utifrån ett EU-rättsligt perspektiv måste den svenska alkoholpolitiken framstå som systematisk, sammanhängande och konsekvent. Om Sverige skulle införa en lag om gårdsförsäljning som tillåter en ny försäljningskanal av alkohol till konsumenter parallellt med den ensamrätt som Systembolaget innehar finns risk för att rättfärdigandegrunden för detaljhandelsmonopolet skulle bli ifrågasatt.

Betydelsen av att begränsa tillgängligheten till alkoholdrycker har slagits fast i forskning, och alkoholpolitiken bygger på kunskapen om att minskad allmän alkoholkonsumtion leder till minskade alkoholskador i befolkningen. Genom att Systembolaget, vårt detaljhandelsmonopol, kontrollerar etableringar och öppettider samt genomför kontroll av ålder, berusning och risk för langning säkerställs en begränsning av tillgängligheten.

Gårdsförsäljningen i sig torde inte utgöra något hot mot folkhälsan men att genomföra reformer som kan äventyra det svenska monopolet är ett mycket allvarligt hot mot folkhälsan.

Det går inte att med säkerhet veta hur en prövning av det aktuella förslaget skulle kunna utfalla i EU-domstolen, men jag är inte beredd att riskera monopolet, som är grundbulten i den svenska alkoholpolitiken. Så ja, dörren för gårdsförsäljning i Sverige är fortfarande stängd.

Edward Riedl har rätt i att antalet mindre producenter av framför allt öl men även sprit, vin, cider och must har blivit allt fler under de senaste åren. Det gäller både i Sverige och i våra närmaste grannländer, och vi ser att intresset ökar för det som är småskaligt och hantverksmässigt producerat.

Denna utveckling har fått stort genomslag i Systembolagets utbud. Bolaget införde i september 2014 en ny sortimentskategori för lokal och småskalig alkoholproduktion. Vid starten omfattade sortimentet ca 390 produkter från 125 olika producenter. Efter ett år hade detta nästan fördubblats till över 700 produkter från ca 200 producenter i Sverige och omkringliggande länder.

Systembolaget bedömer att denna utveckling kommer att fortsätta, och produkterna har även kommit in i det fasta sortimentet och i de nyhetslanseringar som bolaget genomför i hela landet. Lokala och småskaliga alkoholprodukter distribueras till mellan en och tio butiker inom en radie på 15 mil från produktionsplatsen. Om producenten levererar produkterna till Systembolagets depå blir de beställningsbara för kunder i hela Sverige, utan kostnad.

Liksom Edward Riedl och Sten Bergheden anser jag att det är angeläget att den svenska landsbygden får de möjligheter som behövs för att växa. Systembolaget bidrar till detta genom att ha löpande dialog med de mindre producenterna om hur bolaget på olika sätt kan underlätta för dem på lika villkor. Bolaget kan självklart inte agera på ett sätt som gynnar vissa producenter i förhållande till andra.

Andre vice talmannen meddelade att Sten Bergheden, som framställt en av interpellationerna, anmält att han var förhindrad att delta i debatten.

Anf. 171 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Precis som ministern säger i sitt svar växer allt fler små producenter av öl, vin, cider med mera fram i vårt land. Detta skapar arbetstillfällen, framför allt utanför våra storstäder. Landsbygden behöver fler jobb, och entreprenörer som i dag finns inom olika näringar behöver kunna bredda sin verksamhet. På många orter på landsbygden får man bli mångsysslare för att få ihop sin försörjning. Det finns till exempel köttbönder som vidareförädlar och har gårdsförsäljning. Man har tagit produkten ett steg till för att få det hela att gå ihop.

Detsamma gäller på detta område. Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker skapar jobb samtidigt som det inte riskerar folkhälsan, vilket ministern också säger. Gårdsförsäljning i sig är alltså inget hot mot folkhälsan.

Mot bakgrund av detta har jag frågat om dörren är stängd, och han svarar att så länge han är minister är den stängd.

Till saken hör att Finland som också är ett EU-land och har ett detaljhandelsmonopol för alkohol klarar av att ha gårdsförsäljning, men ministern stänger ändå dörren.

Jag har också frågat ministern om man på något sätt kan främja de små producenternas möjlighet att komma in i Systembolagets sortiment. Jag ställer frågan mot bakgrund av att vi har just ett detaljhandelsmonopol, vilket gör att det bara finns en enda kanal för att sälja dessa produkter i Sverige, nämligen Systembolaget. När den dörren inte är öppen för småproducenter på det sätt den kanske borde vara har man ingen möjlighet att sälja sina produkter.

Även på detta svarar ministern att han inte avser att ta några initiativ, vilket jag tycker är tråkigt.

Herr talman! Om gårdsförsäljning fungerar i Finland, varför skulle det inte kunna fungera även i Sverige?

Anf. 172 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag rubricerar mitt inlägg "Det heliga monopolet och den lilla vinbutiken på gården".

Sverige är ju som alla vet fantastiskt, och Sverige är ett frihetens högsäte på jorden – eller inte.

Systembolagets monopol på att ensamt sälja alla drycker med en alkoholhalt på över 3,5 procent fungerar och har stor förankring. Det är väl bra.

Tyvärr urholkas monopolet av att det väller in billigare öl och sprit över gränserna och säljs i oordnade former lite överallt. Alla som vill ha dessa varor känner till hur man kan få tag på dem, inte minst ungdomar. De och andra har tyvärr inga problem med att få tillgång till billigare alkoholvaror än Systembolagets.

Riksdagen försöker i bred enighet att motarbeta detta genom att ytterligare höja skatterna på alkohol i Sverige, men av någon outgrundlig anledning ökar då införseln ytterligare.

Vill man minska dryckenskapen i Sverige handlar mycket om att begränsa de omfattande inköpsresorna till Tyskland och den utbredda svart-handeln i varje svensk stad och kanske även på landsbygden.

Det har i många år diskuterats om svenska vinodlare ska kunna sälja sitt vin i gårdsbutiker på samma vis som sker i hela den vinproducerande världen och i Finland, som liksom Sverige har ett alkoholmonopol.

Det handlar om utomordentligt små mängder alkohol med noll betydelse för alkoholbekymren i Sverige. Men det vore positivt för några små vintillverkare och för dem som vill provsmaka och köpa några vinflaskor. Det är ingen stor fråga utan egentligen en mycket liten fråga.

En utredning lade för några år sedan fram ett mycket försiktigt förslag omgärdat av byråkrati och krångel. En vinflaska skulle på nåder kunna säljas på gården förutsatt att den kombineras med en upplevelsetjänst med koppling till drycken. En kund skulle inte heller få köpa mer än 3 liter vin, och totalförsäljningen skulle inte få överstiga 10 000 liter vin per år. Det var alltså både hängslen och livrem i den utredningen.

För att undvika kritik från EU om att en gårdsbutik skulle kunna bli ett lokalt svenskt monopol föreslog utredningen att butikerna skulle sälja viner även från andra länders producenter. Det var typisk svensk undfallenhet mot EU genom att man i vanlig ordning kastade in handduken innan striden ens hade börjat.

Men det har alltså inte blivit något av detta. Det är fortsatt förbjudet för några tiotals vingårdar i Sverige att sälja lite vin i sina gårdsbutiker. Men det är det inte i Finland.

Motivet är en enorm rädsla för EU. Systembolaget kan hotas, så visa absolut ingen flexibilitet. Det är många politikers, och i dag även Gabriel Wikströms, motto.

Nog vore det mycket bättre att ge dessa gårdsbutiker chansen att sälja sitt vin. Skulle EU ha synpunkter får vi ta den diskussionen och möjligen ändra oss om vi förlorar. Men att inte ens våga försöka med en mycket begränsad gårdsförsäljning av det slag som redan sker på andra sidan Östersjön är rätt fegt, tycker jag.

Jag vet, statsrådet, Alliansen nådde inte ända fram i denna fråga. Nu har Liberalerna tänkt till i rätt riktning, och det tycker jag är bra.

Jag hörde vad statsrådet sa, men regeringen är ju en samarbetsregering. Jag vill uppmana till att samarbeta lite i den här frågan. Ställ upp för de små gårdsvinproducenterna, Gabriel Wikström, och ta fajten med EU!

Anf. 173 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Grunden för denna diskussion handlar egentligen inte om gårdsförsäljning som sådan. Precis som jag påpekade i mitt svar om gårdsförsäljning hotar den inte den svenska folkhälsan, för vi tror att kvantiteterna i sig kommer att vara små. Däremot riskerar det att hota Systembolagets ensamrätt.

När det gäller ensamrätten är det själva grundbulten för den svenska alkoholpolitiken att vi har ett monopol på detta område. Ensamrätten är digital – antingen har man ensamrätt eller också har man det inte.

Att tillåta gårdsförsäljning skulle per definition innebära att Systembolagets ensamrätt är bruten. Vad säger EU och EU-lagstiftningen om monopol? EU-lagstiftningen är inte emot monopol, men de måste vara icke-diskriminerande.

Man får inte ha ett monopol som bara gynnar det egna landets varor och inte tillåter varor från andra EU-länder. Därför skulle risken med att öppna upp för gårdsförsäljning vara att man också måste öppna upp för försäljning av till exempel vin från andra EU-länder på dessa gårdar. Därmed skulle Systembolagets ensamrätt som sagt vara bruten.

Jag tycker att svensk alkoholpolitik och den svenska folkhälsan är alltför viktiga för att man ska hålla på och experimentera med dem. Den svenska alkoholpolitiken har tjänat oss väl under lång tid, och vi ser att drickandet minskar i många grupper, om än inte i alla.

Det är därför viktigt att fortsätta att bygga vidare på det som har fungerat väl, det vill säga Systembolagets ensamrätt på försäljning av alkoholhaltiga drycker, och snarare se hur vi kan komma åt de avarter och problem som bland andra Staffan Danielsson lyfte upp, till exempel illegal försäljning av alkohol till minderåriga.

Detta är frågor som vi jobbar hårt med på Socialdepartementet, inte minst i samarbete med Justitiedepartementet. Låt oss samarbeta om dessa frågor och om hur vi kan skydda barn och unga från alkoholkonsumtion snarare än att försöka bryta upp Systembolagets ensamrätt och därmed äventyra själva grundfundamentet för den svenska alkoholpolitiken.

Prot. 2015/16:68
23 februari

Svar på
interpellationer

Det refereras ofta till Finland i dessa debatter. Det är viktigt att klargöra att Finland har ett undantag som de fick när de inträdde i EU 1995.

Undantaget har absolut inte varit oproblematiskt. Det ifrågasattes till exempel 1999 av EU-kommissionen, vilket föranledde att Finland ändrade sin lagstiftning till att den typ av drycker som får säljas i gårdsförsäljning är drycker som är tillverkade av bär eller frukter som växer norr om den 16:e nordliga breddgraden.

Det betyder alltså inte att det är något slags finländskt vin som säljs, utan det är i stor utsträckning inhemska traditionella drycker. Jag tror inte att det är detta man har i åtanke när man pratar om att tillåta svensk gårdsförsäljning.

Avslutningsvis hänvisar Staffan Danielsson till att Liberalerna har bytt ståndpunkt. Efter samtal med Liberalernas representant i socialutskottet kan jag konstatera att vi har samma inställning i den här frågan, även om Liberalerna har vänt på orden i meningen.

Anf. 174 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! När ministern går in på det som är monopolets funktion är vi helt överens. När det gäller att skydda barn och ungdomar från alkoholen och dess skadeverkningar har vi en ganska bred uppslutning i vårt land, både bland partierna och bland människor i allmänheten. Om detta är vi helt överens, och det behöver vi inte diskutera särskilt mycket i kväll. Det vi tar upp kring gårdsförsäljningen har egentligen ingenting med det fallet att göra.

Ministern ser inga problem med folkhälsan om vi tillåter gårdsförsäljning av alkoholhaltiga produkter. Det var precis det jag också sa – där är vi helt överens. Sedan är vi inte överens om vad som skulle hända ifall gårdsförsäljning tillåts utifrån läget att man inte har monopol totalt sett på försäljningen.

Som jag sa tidigare är Finland EU-medlem. Som jag hörde från ministern tas det ofta upp att Finland har haft ett undantag för de produkter man säljer. Likväl är det möjligt för Finland att ha detta undantag, och då bör man kunna pröva det i Sverige.

Jag tycker att Staffan Danielsson från Centerpartiet hade en ståndpunkt som var ganska vettig i det sammanhanget, det vill säga att om EU skulle kritisera Sverige är det inte så att man inte kan förändra sin ståndpunkt i ett sådant givet läge, om detaljhandelsmonopolet nu skulle äventyras.

Gårdsförsäljning är förbjudet i Sverige. Då hänvisas producenterna till den enda återförsäljaren, Systembolaget. Det är det enda ställe där man kan sälja sina produkter. För små producenter är det en lång och krånglig process. Detta gynnar alltid de stora producenterna, både från Sverige och – framför allt – från andra länder. De som har stora ekonomiska resurser gynnas i alla typer av byråkratiska system med monopol. De små aktörerna, oftast ute på landsbygden, missgynnas i detta.

Inte minst i Norrland blir detta ännu mer kännbart. Varför då? Jo, för att det är långt mellan systembolagen. Varför är det ett problem? Jo, ministern sa det själv i sitt svar: Systembolaget tar in lokalproducerat till mellan en och tio butiker, och det ska ske inom en radie av 15 mil. Om det är långt mellan systembolagen, vilket det är i stora delar av vårt land, missgynnas producenter av denna typ av policy.

En av de frågor jag ställde till ministern var om man kan tänka sig att se över hur Systembolaget hanterar de små producenterna i Sverige. Jag tycker att ministern är något kallsinnig även där, i stället för att se att vi har olika förutsättningar i vårt avlånga land och att det sätt som detta hanteras på missgynnar producenter i delar av vårt land.

Anf. 175 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! När det gäller frågan om Systembolaget och dess relation till de mindre producenterna tycker jag inte alls att mitt svar andades något slags kallsinne.

Snarare beskrev jag en utveckling där Systembolaget har sett att här finns ett antal producenter som vill vara mindre producenter och som har något unikt att bidra med till Systembolagets sortiment. Det är därför man har förändrat sin sortimentsstruktur. Man har också i dialog med de mindre producenterna försökt se över hur man inom ramen för den bolagsmodell som Systembolaget har kan underlätta för dem att både komma in i sortimentet och bidra på andra sätt till Systembolagets dryckessortiment.

Jag tror inte att vi varken från kammarens eller regeringens sida behöver göra mer för att underlätta eller bidra till Systembolagets process i denna fråga, för man har en väldigt stor lyhördhet, i det här fallet för de mindre producenterna och deras behov och för att en dialog ska kunna föras. Man har naturligtvis också en stor lyhördhet för hur den allmänna debatten går.

Vi kan konstatera att det som Edward Riedl beskriver som ett stort och stelbent byråkratiskt monopol kanske var en sanning för ett antal år sedan, men jag skulle vilja hävda att det inte längre är det.

I dag är Systembolaget ett modernt företag som tar sin uppgift på stort allvar. Det handlar inte bara om att värna det som är själva grunden för monopollet, det vill säga företagets ensamrätt till försäljning av alkohol-drycker. Det handlar också om att man för att bevara ett förtroende och en uppskattning hos svenska folket hela tiden måste arbeta med att utveckla sitt sortiment, sitt bemötande och sitt koncept.

Det är inte underligt, med tanke på de stora insatser som har gjorts av Systembolaget under de senaste åren, att de i dag ligger i topp när svenska folket får frågan om var det finns störst kundnöjdhet. Det har Systembolaget därför att de jobbar med denna fråga. De har också en vilja att jobba med både stora och små producenter för att också från dem få en nöjdhet.

Jag är säker på att vi kommer att se en utveckling på området. Men jag är minst lika säker på att den utvecklingen aldrig kommer att ske på bekostnad av det som är grundvalen för alkoholmonopolet, det vill säga att värna den svenska folkhälsan.

Anf. 176 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag delar ministrarnas syn på att Systembolaget har gjort mycket de senaste åren; därom är vi helt överens. Det kan också vara ett resultat av att med ett detaljhandelsmonopol följer också en stor makt hos dem som förfogar över detta. Vi hade ju en situation som var mindre smickrande för Systembolaget för ett antal år sedan. Om det bara finns en återförsäljare och man måste komma in till denna återförsäljare besitter de personer som avgör vilka produkter som tas in och inte en enorm makt. Den kan man kapitalisera på i den värsta av världar, vilket också var det

som var ett av bekymren. Det är monopollets baksida, och det kan bli ett problem. Men som sagt: Systembolaget har gjort mycket, och det ska man ha all heder av.

Om man har ett detaljhandelsmonopol kommer man att vara tvungen att debattera det politiskt. Jag delar inte riktigt ministerns syn att bara därför att Systembolaget nu har gjort mycket positivt ska vi luta oss tillbaka politiskt och inte debattera de olika delarna och komponenterna i detta. Jag menar att det måste vara vår uppgift så länge vi har ett detaljhandelsmonopol. Då ska vi debattera och diskutera hur det ska kunna fortgå.

En av de saker jag lyfte upp – givetvis utifrån de trakter som jag kommer ifrån – är att jag ser hur man missgynnar små producenter. Då är frågan: Kan ministern tycka att det är rimligt att man för en sådan diskussion politiskt, det vill säga att man ser till att inte små producenter ute på landsbygden missgynnas? De får svårt att slå sig in. Så blir det om man kommer in på betydligt färre systembolag än man gör om man kommer närmare större befolkningscentrum.

Anf. 177 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tycker att vi har en god dialog med ledningen för Systembolaget, i första hand naturligtvis när det gäller att uppfylla de folkhälsopolitiska målen och det som är grunduppdraget. Men det handlar också om att efterfråga hur Systembolaget sköter sitt serviceuppdrag och hur man sköter uppdraget gentemot dem som producerar alkohol.

Precis som jag har sagt i tidigare inlägg är jag väldigt nöjd med nuvarande ledning för Systembolaget. Jag är nöjd med hur man har lyckats balansera sitt grunduppdrag med att också åstadkomma och bibehålla ett stort förtroende för Systembolagets verksamhet, inte minst med tanke på den utveckling som ständigt sker inom bolaget när det gäller produktsortiment och bemötande av kunder och producenter.

Jag känner mig trygg med att ledningen kommer att fortsätta att vända på varje sten för att vi ska ha ett monopol som inte bara värnar det som är grunduppdraget och huvuduppdraget, det vill säga den svenska folkhälsan. Man ska också bibehålla en god relation med producenterna och kunna utveckla denna relation, inte minst med de små producenter som Edward Riedl i debatten så starkt vurmar för.

Jag ser fram emot att vi kommer att fortsätta att diskutera svensk folkhälsopolitik i allmänhet och svensk alkoholpolitik i synnerhet. Jag vill dock varna inför kommande debatter: Precis som i de otaliga debatter jag har bakom mig som folkhälsominister kommer varken jag eller den här regeringen att ändra ståndpunkt när det gäller gårdsförsäljningen. Vi kommer aldrig att överge den grundprincip som handlar om att värna det svenska alkoholmonopolet. Det är nämligen det som har varit den stora nyckeln till den framgång vi har kunnat se i att minska alkoholbruket hos svenska folket.

Jag vill tacka för en god debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2015/16:93 Genomförande av radioutrustningsdirektivet

2015/16:94 Genomförande av det omarbetade direktivet om explosiva varor

2015/16:111 Synnerligen grova narkotikabrott

Skrivelse

2015/16:88 Riksrevisionens rapport om länsstyrelsernas krisberedskapsarbete

Redogörelser

2015/16:NL1 Verksamhetsredogörelse för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna 2015

2015/16:RR1 Riksrevisionens redogörelse om Riksrevisionens årsredovisning för 2015

2015/16:RS4 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till riksdagsstyrelsen

2015/16:SN1 Verksamhetsredogörelse för Statsrådsarvodesnämnden 2015

2015/16:VPN1 Verksamhetsredogörelse för Valprövningsnämnden 2015

2015/16:ÖN1 Verksamhetsredogörelse Riksdagens överklagandenämnd 2015

Motioner

med anledning av prop. 2015/16:82 Åtgärder för ökad folkhälsa på tobaksområdet – genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv

2015/16:3324 av Cecilia Widegren m.fl. (M)

med anledning av skr. 2015/16:80 En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016–2020

2015/16:3323 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, C, L, KD)

med anledning av skr. 2015/16:87 Kontrollstation för de klimat- och energipolitiska målen till 2020 samt klimatanpassning

2015/16:3321 av Martin Kinnunen m.fl. (SD)

2015/16:3322 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, L, KD)

EU-dokument

KOM(2016) 7 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets rambeslut 2009/315/RIF vad gäller utbyte av information om tredjelandsmedborgare och vad gäller det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister (Ecris), samt om upphävande av rådets beslut 2009/316/RIF

KOM(2016) 56 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2014/65/EU om marknader för finansiella instrument i fråga om vissa datum

KOM(2016) 57 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 600/2014 om marknader för finansiella instrument, förordning (EU) nr 596/2014 om marknadsmissbruk och förordning (EU) nr 909/2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler med avseende på vissa datum

§ 24 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 februari

2015/16:401 Förändring av besiktningensintervall för fordon

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:402 Möjligheten för Försvarsmakten att rekrytera personal från hela landet

av *Lena Asplund* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:403 Försämringen av RUT-avdragen

av *Erik Andersson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:404 Ökat antal unga i sysselsättningsfasen

av *Hanif Bali* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:405 Reformen av arbetsmarknaden

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:406 Alkobommar i svenska hamnar

av *Erik Andersson* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:407 Arbetslöshetsmålet och fler enkla jobb

av *Katarina Brännström* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:408 Tidsplan för alkobommar i svenska hamnar

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:409 Fungerande rovdjursförvaltning

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

den 16 februari

2015/16:410 Medicinska åldersbedömningar

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:411 Regeringens hållning vad gäller asylpolitiken

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

den 17 februari

Prot. 2015/16:68
23 februari

2015/16:412 Utvisning av kriminella utlänningar

av Kent Ekeröth (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:413 Tillgång till bredband i hela landet

av Göran Lindell (C)
till statsrådet Mehmet Kaplan (MP)

2015/16:414 Sexuellt våld inom psykiatrin

av Bengt Eliasson (L)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:415 Framtidens cancervård och Försäkringskassan

av Lotta Finstorp (M)
till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2015/16:416 Mehmet Kaplans uttalande om arbetet på Finansdepartementet

av Niklas Wykman (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:417 Utredning om finansieringen av public service

av Bengt Eliasson (L)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:418 Villkoren för det ekonomiska biståndet till Palestina

av Mikael Oscarsson (KD)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

den 18 februari

2015/16:419 Ingångsjobb

av Annika Qarlsö (C)
till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

den 19 februari

2015/16:420 De statligt ägda företagens förluster

av Niklas Wykman (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:421 Kärnkraftssäkerhet

av Allan Widman (L)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

**2015/16:422 Fördelningen av tillfälligt stöd till kommuner och lands-
ting**

av Maria Malmer Stenergård (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

den 22 februari

2015/16:423 Kvotering inom brandkåren

av Kent Ekeröth (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:424 Avvisning och utvisning

av *Beatrice Ask* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:425 Strandskyddet

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

§ 25 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 februari

2015/16:786 Utökning av den nationella stödlinjen mot radikaliserings och våldsbejakande extremism

av *Roger Haddad* (L)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:787 Musik- och kulturskolan

av *Isabella Hökmark* (M)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:788 Kristna som trakasseras på asylboenden

av *Mikael Cederbratt* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:789 Minskad skatteadministration för bättre företagsklimat

av *Jörgen Warborn* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:790 Byggandet av Kvarnfärjan

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:791 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)
till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:792 En svensk CCS-strategi

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:793 Fortkörning vid vägarbeten och trafikolyckor

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:794 Användningen av det statliga flyktingstödet

av *Lars-Arne Staxäng* (M)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2015/16:795 Positiv eller negativ listning i TISA-avtalet

av *Håkan Svenneling* (V)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:796 Europaparlamentets resolution inför de fortsatta TISA-förhandlingarna

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:797 Krav på handling efter erkännandet av ett pågående folk-mord

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

Prot. 2015/16:68
23 februari

den 14 februari

2015/16:798 Körkort

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Aida Hadzialic (S)

2015/16:799 Reserverade medel för järnvägsunderhåll

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:800 Höjning av banavgifterna

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:801 Västsvenska paketet

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Anna Johansson (S)

den 15 februari

2015/16:802 Kommunernas vetorätt vid nyetablering av vindkraft

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:803 Stärkta rättigheter för trafikresenärer

av *Jessika Roswall* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:804 Kvalitetsregistrens framtid

av *Barbro Westerholm* (L)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:805 Ungdomspåföljden helgavskiljning med fotboja

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

den 16 februari

2015/16:806 Utvisning på grund av brott i fler fall

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:807 Arbetsmarknadsministerns besök

av *Boriana Åberg* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

den 17 februari

2015/16:808 Beteskravet

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:809 Lex Sarah-anmälningar gällande ensamkommande flyktingbarn

av *Lotta Finstorp* (M)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2015/16:810 Våld, trakasserier och oro på bibliotek

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:811 Översyn av straffet för mord

av *Beatrice Ask* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:812 Förenklad lagstiftning för enskilda vägar

av *Anders Åkesson* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:813 Antal personer i snabbspår

av *Elisabeth Svantesson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:814 Bristen på gode män till ensamkommande barn

av *Jenny Petersson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:815 Arbete i väntan på läkarlegitimation

av *Jenny Petersson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:816 Ingångsjobb

av *Emil Källström* (C)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:817 Bankernas kontanthantering

av *Sanne Eriksson* (S)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2015/16:818 Ålderstest av asylsökande

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:819 Tillgången till bostäder för försvarsanställda

av *Jan R Andersson* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:820 Beredskap i mottagandesystemen

av *Johanna Jönsson* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:821 Regeringens akuta flyktningmiljarder

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

den 18 februari

2015/16:822 Ingångsjobb

av *Annika Qarlsson* (C)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:823 Jakt i fjällen

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:824 Handläggningstiderna vid arbetskraftsinvandring

av *Aron Modig* (KD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:825 Möjligheten till innovationsupphandling inom försvaret

av *Dag Klackenberg* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:826 Apotekarkajen i Slite

av *Allan Widman* (L)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:827 Beteskrav för mjölkkor

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:828 Natos insats mot flyktingsmuggling

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:829 Regleringen av e-cigarettor

av *Barbro Westerholm* (L)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:830 Skador för fiskare i Östersjön

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

den 20 februari

2015/16:831 Gemensam nordisk gränsinsats

av *Elisabeth Svantesson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:832 Samordnad gräns- och id-kontroll

av *Elisabeth Svantesson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:833 Kostnaden för id-kontroller

av *Elisabeth Svantesson* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:834 Ambassaden i Hanoi

av *Karin Enström* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 22 februari

2015/16:835 Insatser mot människosmuggling

av *Jessica Polfjärd* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:836 Människosmuggling

av *Beatrice Ask* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:837 Medevac-förmåga i Mali

av *Lena Asplund* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:838 Socialt protokoll

av *Tina Acketoft* (L)
till statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:839 Försvarsministerns bostad i Militärhögskolans bostadsstiftelse

av *Johan Hedin* (C)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2015/16:840 Enskilda vägar

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Anna Johansson (S)

§ 26 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 17 februari

2015/16:755 Utformningen av jordbruksstödet

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:754 Fri entré på statliga museer

av *Sten Bergheden* (M)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:756 Åtgärder vid ett ökat antal asylsökande

av *Boriana Åberg* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:759 Samtyckesbaserad lagstiftning

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:758 Kameraövervakning

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:757 Regeringens svar på larmsignaler från hälso- och sjukvården

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:761 Långa väntetider för anknytningsärenden

av *Saila Quicklund* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:762 Arbetsgivaravgifternas effekt på företagen

av *Boriana Åberg* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:763 Polisens arbetsmiljö

av *Thomas Finnborg* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:760 Förbättrade livsvillkor för familjehemsplacerade barn

av *Thomas Finnborg* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2015/16:766 Flygskatten och EU:s flygstrategi
av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:773 Tillsynsavgifterna för gruvverksamhet
av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:770 Avveckling av den svenska småskaliga vattenkraften
av *Cecilia Widegren* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:768 Lika konkurrensvillkor för alla företag
av *Cecilia Widegren* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:771 Minskning av köttproduktionens utsläpp
av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:772 Förtroendet för rikspolischefen
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:782 Mygg i Nedre Dalälven
av *Patrik Lundqvist* (S)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:774 Försämringen av supermiljöbilspremien
av *Johan Hultberg* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:778 Ny rapport från Brå om invandrades brottslighet
av *Kent Ekeröth* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:777 Sveriges ansvar för oberoende nyhetsförmedling
av *Jan R Andersson* (M)
till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2015/16:776 Skånska kommuners avtal med Migrationsverket
av *Boriana Åberg* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:779 Gemensamma nordiska gränskontroller
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Kristina Persson (S)

2015/16:780 En ny perrong för att underlätta id-kontroller
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:775 Innehållet i livsmedelsstrategin
av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:747 Pengar till tjej- och kvinnojourer
av *Jenny Petersson* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)

2015/16:746 Besked om åldersbedömningar
av *Mikael Cederbratt* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:748 Kostnaden för slopandet av den bortre tidsgränsen
av *Lotta Finstorp* (M)
till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2015/16:749 Migrationsverkets försenade utbetalningar till kommunerna

av *Gunilla Nordgren* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:750 Livstidsstraffet för mord

av *Beatrice Ask* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

den 18 februari

2015/16:751 Sexslaveri med barn i Indien

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:769 Global commitment, independent voice

av *Sofia Arkelsten* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 19 februari

2015/16:781 Ökad kvalitet i hemsjukvården

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

den 22 februari

2015/16:719 Minskat stöd till vaccin

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2015/16:717 SRHR-perspektiv

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

§ 27 Kammaren åtskildes kl. 22.55.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med § 8,

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.53,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 120 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte.....	1
Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	1
Anf. 2 BÖRJE VESTLUND (S).....	3
Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	3
Anf. 4 BÖRJE VESTLUND (S).....	4
Anf. 5 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	4
Anf. 6 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M)	4
Anf. 7 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	5
Anf. 8 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M)	5
Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	5
Anf. 10 PAVEL GAMOV (SD)	6
Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	6
Anf. 12 PAVEL GAMOV (SD)	7
Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	7
Anf. 14 CARL SCHLYTER (MP)	8
Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	8
Anf. 16 CARL SCHLYTER (MP)	9
Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	9
Anf. 18 ESKIL ERLANDSSON (C).....	9
Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	10
Anf. 20 ESKIL ERLANDSSON (C).....	10
Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	11
Anf. 22 JENS HOLM (V)	11
Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	12
Anf. 24 JENS HOLM (V)	12
Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	12
Anf. 26 TINA ACKETOFT (L)	13
Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	13
Anf. 28 TINA ACKETOFT (L)	14
Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	14
Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	15
Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	15
Anf. 32 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	16
Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	16
Anf. 34 JOHAN HULTBERG (M)	16
Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	17
Anf. 36 JOHAN HULTBERG (M)	17
Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	18
Anf. 38 FREDRIK SCHULTE (M).....	18
Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	18
Anf. 40 FREDRIK SCHULTE (M).....	19
Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	19
Anf. 42 MARIA PLASS (M)	19
Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	19
Anf. 44 MARIA PLASS (M)	20
Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	20
§ 2 Justering av protokoll.....	20

§ 3 Utökning av antalet suppleanter	20
§ 4 Val av extra suppleant.....	20
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	21
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	21
§ 7 Svar på interpellation 2015/16:364 om sanktioner mot Vitryssland (Belarus).....	24
Anf. 46 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	24
Anf. 47 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	25
Anf. 48 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	26
Anf. 49 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	27
Anf. 50 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	28
Anf. 51 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	29
Anf. 52 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	29
§ 8 Svar på interpellation 2015/16:381 om regeringens uttalande om pågående folkmord i Syrien och Irak	30
Anf. 53 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	30
Anf. 54 SOFIA DAMM (KD).....	31
Anf. 55 ROBERT HALEF (KD).....	32
Anf. 56 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	32
Anf. 57 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	33
Anf. 58 SOFIA DAMM (KD).....	34
Anf. 59 ROBERT HALEF (KD).....	34
Anf. 60 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	35
Anf. 61 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	35
Anf. 62 SOFIA DAMM (KD).....	36
Anf. 63 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	36
§ 9 Svar på interpellation 2015/16:389 om Sveriges position om kärnvapen	37
Anf. 64 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	37
Anf. 65 STIG HENRIKSSON (V).....	38
Anf. 66 OLLE THORELL (S)	39
Anf. 67 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	40
Anf. 68 STIG HENRIKSSON (V).....	41
Anf. 69 OLLE THORELL (S)	42
Anf. 70 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	43
Anf. 71 STIG HENRIKSSON (V).....	43
§ 10 Svar på interpellationerna 2015/16:391, 394 och 399 om pressfrihet i Turkiet.....	44
Anf. 72 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	44
Anf. 73 BIRGITTA OHLSSON (L).....	44
Anf. 74 TINA ACKETOFT (L)	45
Anf. 75 JABAR AMIN (MP).....	46
Anf. 76 LAWEN REDAR (S).....	47
Anf. 77 SERKAN KÖSE (S)	48
Anf. 78 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	49
Anf. 79 BIRGITTA OHLSSON (L).....	50
(forts.).....	50
Ajournering.....	51
Återupptagna förhandlingar	51

§ 10 (forts.) Svar på interpellationerna 2015/16:391, 394 och 399 om pressfrihet i Turkiet.....	51
§ 11 Svar på interpellation 2015/16:352 om upphörande av verksamhetsbidrag för Winnet	51
Anf. 80 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	51
Anf. 81 HELENA LINDAHL (C)	52
Anf. 82 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	53
Anf. 83 HELENA LINDAHL (C)	53
Anf. 84 ANNIKA QARLSSON (C)	54
Anf. 85 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	55
Anf. 86 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	56
Anf. 87 HELENA LINDAHL (C)	56
Anf. 88 ANNIKA QARLSSON (C)	57
Anf. 89 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	57
Anf. 90 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	58
§ 12 Svar på interpellation 2015/16:395 om minskad köttkonsumtion	58
Anf. 91 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	58
Anf. 92 JENS HOLM (V)	59
Anf. 93 LARS TYSKLIND (L)	60
Anf. 94 STAFFAN DANIELSSON (C)	61
Anf. 95 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	62
Anf. 96 JENS HOLM (V)	63
Anf. 97 LARS TYSKLIND (L)	64
Anf. 98 STAFFAN DANIELSSON (C)	65
Anf. 99 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	65
Anf. 100 JENS HOLM (V)	66
Anf. 101 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	67
§ 13 Svar på interpellation 2015/16:342 om kvinnor på flykt	67
Anf. 102 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	67
Anf. 103 LOTTA FINSTORP (M)	68
Anf. 104 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	69
Anf. 105 LOTTA FINSTORP (M)	70
Anf. 106 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	71
Anf. 107 LOTTA FINSTORP (M)	71
Anf. 108 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP)	72
§ 14 Svar på interpellationerna 2015/16:358, 361 och 386 om RUT-avdraget	72
Anf. 109 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	72
Anf. 110 HELENA BOUVENG (M)	73
Anf. 111 ANETTE ÅKESSON (M)	74
Anf. 112 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	75
Anf. 113 HELENA BOUVENG (M)	75
Anf. 114 ANETTE ÅKESSON (M)	76
Anf. 115 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	77

Anf. 116 HELENA BOUVENG (M).....	77
Anf. 117 ANETTE ÅKESSON (M).....	78
Anf. 118 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	78
§ 15 Svar på interpellation 2015/16:387 om kvinnors arbetskraftsdeltagande.....	79
Anf. 119 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	79
Anf. 120 NIKLAS WYKMAN (M).....	79
Anf. 121 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	81
Anf. 122 NIKLAS WYKMAN (M).....	81
Anf. 123 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	83
Anf. 124 NIKLAS WYKMAN (M).....	83
Anf. 125 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	84
§ 16 Svar på interpellation 2015/16:397 om särskild löneskatt för äldre	84
Anf. 126 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	84
Anf. 127 LARRY SÖDER (KD).....	85
Anf. 128 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	86
Anf. 129 LARRY SÖDER (KD).....	87
Anf. 130 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	87
Anf. 131 LARRY SÖDER (KD).....	88
Anf. 132 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	88
§ 17 Svar på interpellation 2015/16:368 om transportinfrastrukturens betydelse för industrin	89
Anf. 133 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	89
Anf. 134 EDWARD RIEDL (M)	90
Anf. 135 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	90
Anf. 136 EDWARD RIEDL (M)	92
Anf. 137 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	92
Anf. 138 EDWARD RIEDL (M)	93
Anf. 139 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	94
§ 18 Svar på interpellation 2015/16:363 om mål och medel för att bekämpa upphovsrättsbrott.....	95
Anf. 140 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	95
Anf. 141 JÖRGEN WARBORN (M).....	95
Anf. 142 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	96

Anf. 143 JÖRGEN WARBORN (M)	97	Prot. 2015/16:68
Anf. 144 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	98	23 februari
Anf. 145 JÖRGEN WARBORN (M)	99	
Anf. 146 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	100	
§ 19 Svar på interpellation 2015/16:337 om offentlig upphandling.....	100	
Anf. 147 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	100	
Anf. 148 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	101	
Anf. 149 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	102	
Anf. 150 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	103	
Anf. 151 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	103	
Anf. 152 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	104	
Anf. 153 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	105	
§ 20 Svar på interpellation 2015/16:345 om vård och behandling för dem som har psoriasis	106	
Anf. 154 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	106	
Anf. 155 LOTTA FINSTORP (M).....	107	
Anf. 156 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	108	
Anf. 157 LOTTA FINSTORP (M).....	109	
Anf. 158 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	110	
Anf. 159 LOTTA FINSTORP (M).....	111	
Anf. 160 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	111	
§ 21 Svar på interpellation 2015/16:372 om utredning om dödshjälp.....	112	
Anf. 161 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	112	
Anf. 162 STAFFAN DANIELSSON (C).....	113	
Anf. 163 JOHAN HULTBERG (M)	114	
Anf. 164 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	115	
Anf. 165 STAFFAN DANIELSSON (C).....	116	
Anf. 166 JOHAN HULTBERG (M)	117	
Anf. 167 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	118	
Anf. 168 STAFFAN DANIELSSON (C).....	119	
Anf. 169 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	119	
§ 22 Svar på interpellationerna 2015/16:365, 370 och 393 om gårdsförsäljning	120	
Anf. 170 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	120	
Anf. 171 EDWARD RIEDL (M)	121	
Anf. 172 STAFFAN DANIELSSON (C).....	122	
Anf. 173 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	123	
Anf. 174 EDWARD RIEDL (M)	124	
Anf. 175 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	125	
Anf. 176 EDWARD RIEDL (M)	125	
Anf. 177 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S)	126	
§ 23 Bordläggning.....	127	
§ 24 Anmälan om interpellationer.....	128	

§ 25 Anmälan om frågor för skriftliga svar	130
§ 26 Anmälan om skriftliga svar på frågor	134
§ 27 Kammaren åtskildes kl. 22.55.	136